

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ | ΚΡΟΝΤΗΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
| ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ | ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΕΤΟΣ 2023-2024

ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ | ΓΕΡΟΠΑΝΤΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
TECHNICAL UNIVERSITY OF CRETE

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ | TECHNICAL UNIVERSITY OF CRETE
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ | SCHOOL OF ARCHITECTURE
ΧΑΝΙΑ | CHANIA | 2023

<< ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ >>

<< PARALLEL CITIES >>

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ | STUDENT : ΚΡΟΝΤΗΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ | Krontiri Anastasia
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ | SUPERVISOR : ΓΕΡΟΠΑΝΤΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ | Geropanta Vasiliki

Η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη καθοδήγηση της καθηγήτριάς μου, Κας Β.Γεροπάντα. Της εκφράζω ένα μεγάλο ευχαριστώ για την υπομονή της και για όλη τη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της ερευνητικής.

Ευχαριστώ επίσης την οικογένειά μου για τη στήριξη και τη συνεχή ενθάρρυνση και όλους όσους με βοήθησαν στη συλλογή του υλικού.

- ΠΕΡΙΛΗΨΗ -

Η παρούσα εργασία με τίτλο «Παράλληλες πόλεις», επιχειρεί να αναγνωρίσει τυπικά χαρακτηριστικά στον τρόπο αντίληψης και ανάγνωσης της Παλαιάς Πόλης του Ναυπλίου σε δύο χρόνους - το χθες και το σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται πώς η πολιτιστική δραστηριότητα, τα κτίρια, και το σύνολο των αστικών συντελεστών διαμορφώνουν τη σημερινή αντίληψη του περιπλανώμενου, ποια στοιχεία από αυτά επικαλύφθηκαν ή χάθηκαν και πώς σε μεταγενέστερη εποχή μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για νέες ιδέες επέμβασης στον ιστό της πόλης.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής ιστορική αναδρομή ώστε να γίνει αντιληπτό το σύνολο των στοιχείων που αποτέλεσαν βασικούς συντελεστές ανάπτυξης και έφεραν την πόλη στη σημερινή έκταση και κατασκευή της. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση των σημερινών χρήσεων της Παλαιάς Πόλης ώστε να γίνει κατανοητό το πόσο ο μαζικός τουρισμός έχει αλλάξει τη σημερινή εμπειρία του περιπατητή στην πόλη, επικαλύπτοντας δραστηριότητες και πολιτιστικές παραδόσεις των παλαιότερων εποχών. Στο τρίτο κεφάλαιο η Παλαιά Πόλη εξετάζεται παράλληλα στο χθες και στο σήμερα μέσω πέντε στοιχείων: τις διαδρομές της, τους κόμβους της, τις περιοχές, τα τοπόσημα και τα όριά της. Διατυπώνονται εδώ επιχειρήματα σχετικά με τη διαχρονικότητα των αρχιτεκτονικών ποιοτήτων της Παλαιάς Πόλης και επιχειρείται μία πρώτη θέση σχετικά με σημεία που θα πρέπει να εξεταστούν, μελετηθούν εξ 'αρχής. Αναδεικνύεται έτσι η ερμηνεία της πόλης σαν ένα παλίμψηστο, που μέσω της παράθεσης του φωτογραφικού υλικού μπορούμε να διαβάσουμε τη σημαντικότητα των δραστηριοτήτων και των μορφών που καλύφθηκαν ή χάθηκαν στο χρόνο και να επιχειρηματολογήσουμε για τη σημασία της επαναφοράς τους στο σήμερα.

Το κύριο ερευνητικό ερώτημα που διαμορφώνει τη δομή της εργασίας είναι το αν μπορεί ένας περιπατητής σήμερα να αντιληφθεί την πολιτιστική κληρονομιά της Παλαιάς Πόλης του Ναυπλίου /την ιστορία της πόλης/την παλαιότερη μορφή της πόλης στη σημερινή εικόνα της;

Μέθοδος

Για τη σύνταξη της παρούσας μελέτης πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική έρευνα η οποία βασίζεται σε διαφορετικού τύπου πηγές όπως συγγράμματα, ερευνητικές και διπλωματικές εργασίες, λευκώματα και μαρτυρίες από το αρχείο της πόλης, χάρτες και φωτογραφικό υλικό. Κατόπιν της συλλογής των στοιχείων δημιουργήθηκαν μια σειρά από πρωτότυπα σχέδια και σκίτσα (κεφάλαιο 2) και μια σειρά από παράθεση προσωπικού φωτογραφικού υλικού της πόλης όπως είναι σήμερα.

-ABSTRACT-

This paper, entitled “Parallel Cities”, attempts to identify typical features in the way of perceiving and reading the Old City of Nafplio in two times – the past and the present. More specifically, it is investigated how cultural activity, buildings, and the set of urban factors shape the current perception of the walker, which elements of them were overlapped or lost and how in a later era they can be used as a basis for new ideas of intervention in the fabric of the city.

In the first chapter, an extensive historical review is made in order to understand all the elements that were key factors in development and brought the city to its current extent and construction. In the second chapter an analysis of the current uses of the old city is made in order to understand how much mass tourism has changed the current experience of the walker in the city, overlapping activities and cultural traditions of earlier times. In the third chapter, the old city is examined simultaneously in yesterday and today through five elements: its routes, its nodes, areas, its landmarks and its boundaries. Arguments are made here regarding the timelessness of the architectural qualities of the Old City and a first position is attempted regarding points that should be considered, be studied from the beginning. Thus the interpretation of the city as a palimpsest emerges, that through the presentation of the photographic material we can read the importance of the activities and forms that were covered or lost in time and argue for the importance of bringing them back today.

The main research question shaping the structure of the paper is whether a walker today can perceive the cultural heritage of the old town of Nafplion / the history of the town / the older form of the town in its present image?

Method

In order to compile this paper, bibliographic research was carried out which is based on different types of sources such as writings, research and diplomacy papers, albums and testimonies from the city archive, maps and photographic material. Following the collection of the data, a series of original plans and sketches were created (chapter 2) and a series of personal photographic material of the city as it is today.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ABSTRACT	4
ΜΕΘΟΔΟΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ	
1.1 Αρχαίοι χρόνοι 1500 π.Χ - 200 μ.Χ	12
1.2 Βυζαντινοί χρόνοι 200 - 1212	13
1.3 Φραγκοκρατία 1024 - 1389	14
1.4 Πρώτη Ενετική κυριαρχία 1389 -1540	15
1.5 Πρώτη Τουρκική κυριαρχία 1540 - 1686	18
1.6 Δεύτερη Ενετική κυριαρχία 1686 - 1715	19
1.7 Δεύτερη Τουρκική κυριαρχία 1715 - 1822	21
1.8 Περίοδος 1822 - 1833	22
1.9 Οθωνική περίοδος 1833 - 1862	27
1.10 Νεότερα χρόνια	32
Συμπεράσματα	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΣΗΜΕΡΑ	
2.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	40
A. Ζώνη Α	42
B. Ζώνη Β	43
Γ. Ζώνη Γ	44
2.2 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ	45
2.2 1 Χρήσεις ισογείου	46
2.2 2 Ελεύθεροι χώροι	49
2.2 3 Δίκτυα Πεζοδρόμων	50
Συμπεράσματα	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Μεθοδολογική προσέγγιση	54
3.1 ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ - ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	56
3.1 1 Οδός Ζυγομαλά	57
3.1 2 Οδός Σταϊκοπούλου	62
3.1 3 Οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου	65
3.1 4 Λεωφόρος Αμαλίας	71
3.1 5 Οδός Μπουμπουλίνας	76
3.2 ΚΟΜΒΟΙ - ΠΛΑΤΕΙΕΣ	82
3.2 1 Πλατεία Συντάγματος	83
3.2 2 Πλατεία Τριών Ναυαρχών	91
3.2 3 Πλατεία Φιλελλήνων	96
3.2 4 Πλατεία Πέντε αδέρφια	104
3.3 ΠΕΡΙΟΧΕΣ	112
3.3 1 Ψαρομαχαλάς	113
3.4 ΤΟΠΟΣΗΜΑ	130
3.4 1 Παλαμήδι	131
3.4 2 Τείχη Ακροναυπλίας	135
3.4 3 Ρολόι	140
3.4 4 Πύλη της ξηράς	144
3.4 5 Μπούρτζι	148
3.5 ΟΡΙΑ	152
Συμπεράσματα	154
ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ - ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	156
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ - 1 -

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Εικόνα 1 : Το Ναυπλίο (Google Earth)

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής ιστορική αναδρομή ώστε να γίνει αντιληπτό το σύνολο των στοιχείων που αποτέλεσαν βασικούς συντελεστές ανάπτυξης και έφεραν την πόλη στη σημερινή έκταση και κατασκευή της. Κάθε μια εποχή έχει αφήσει το δικό της στίγμα στη μορφή και στο χαρακτήρα της πόλης και η περιγραφή αυτών βοηθάει το μελετητή να εντάξει στο χώρο και το χρόνο σημαντικά στοιχεία της ανάπτυξης του αστικού περιβάλλοντος. Πιστεύεται εδώ ότι η παράθεση των στοιχείων αυτών θα βοηθήσει στο στάδιο της ερμηνευτικής προσέγγισης μιας αντίληψης περί του αστικού τοπίου του Ναυπλίου στο σύνολο, χωρίς σημειακή έμφαση προσωρινά.

Εικόνα 2 : Χρονοδιάγραμμα Ιστορικής εξέλιξης

- ΑΝΤΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ | ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ -

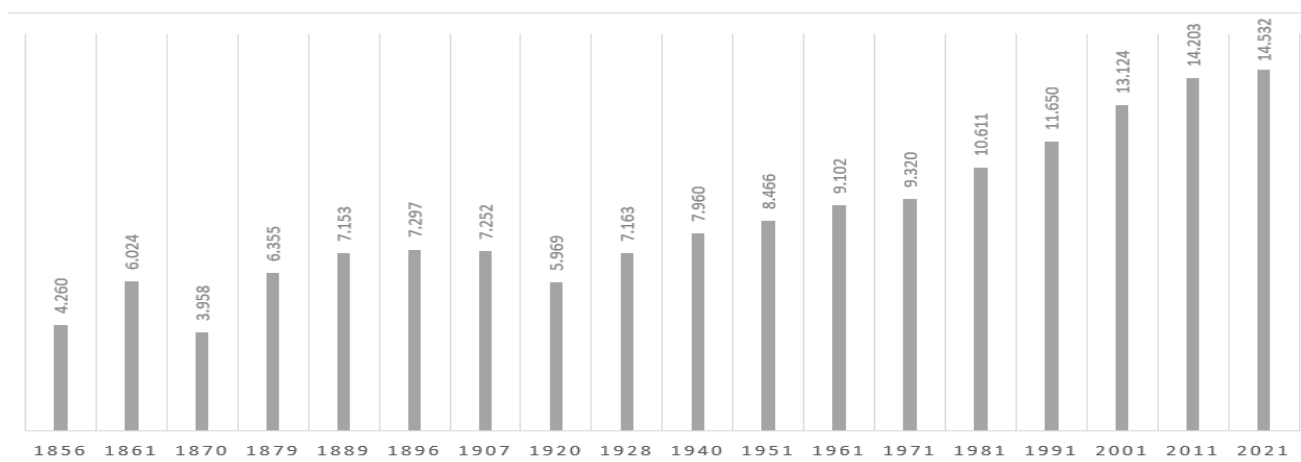
Το Ναύπλιο ή αλλιώς Ανάπλι βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου. Κατέχει την έδρα του δήμου Ναυπλιέων, είναι η πρωτεύουσα του νομού Αργολίδος και αποτελεί έναν από τους κυριότερους λιμένες της ανατολικής Πελοποννήσου. Σύμφωνα με απογραφή του 2021 έχει μόνιμο πληθυσμό ως δημοτική κοινότητα 14.532 κατοίκους. Η πόλη είναι κτισμένη πάνω σε μία χερσόνησο, στο νοτιοανατολικό άκρο του Αργολικού κόλπου, η οποία βρέχεται από τον Αργολικό και το Σαρωνικό κόλπο και χωρίζεται με έναν ισθμό από το βράχο του Παλαμηδίου (ύψους 220μ). Η χερσόνησος αυτή, ονομάζεται Ακροναυπλία, έχει το νότιο και δυτικό τμήμα να εισχωρεί απότομα στη θάλασσα, τη βορινή πλευρά της να καταλήγει σε πρόσχωση πάνω στην οποία είναι δομημένη η Παλιά Πόλη, ενώ η υπόλοιπη πόλη διαμορφώνεται στην πλαγιά του βράχου. Η Ακροναυπλία έχει μέσο ύψος 45 περίπου μέτρων, μήκος 900 μέτρων και πλάτος 400 μέτρων από ανατολικά προς δυτικά. Η Παλιά Πόλη έχει έκταση περίπου 15Ha, μήκος 600 μέτρων στον άξονα ανατολής δύσης και πλάτος 300 μέτρων στον άξονα βορρά νότου ¹.

Εικόνα 3 - Θέση του Ναυπλίου στον χάρτη της Ελλάδας

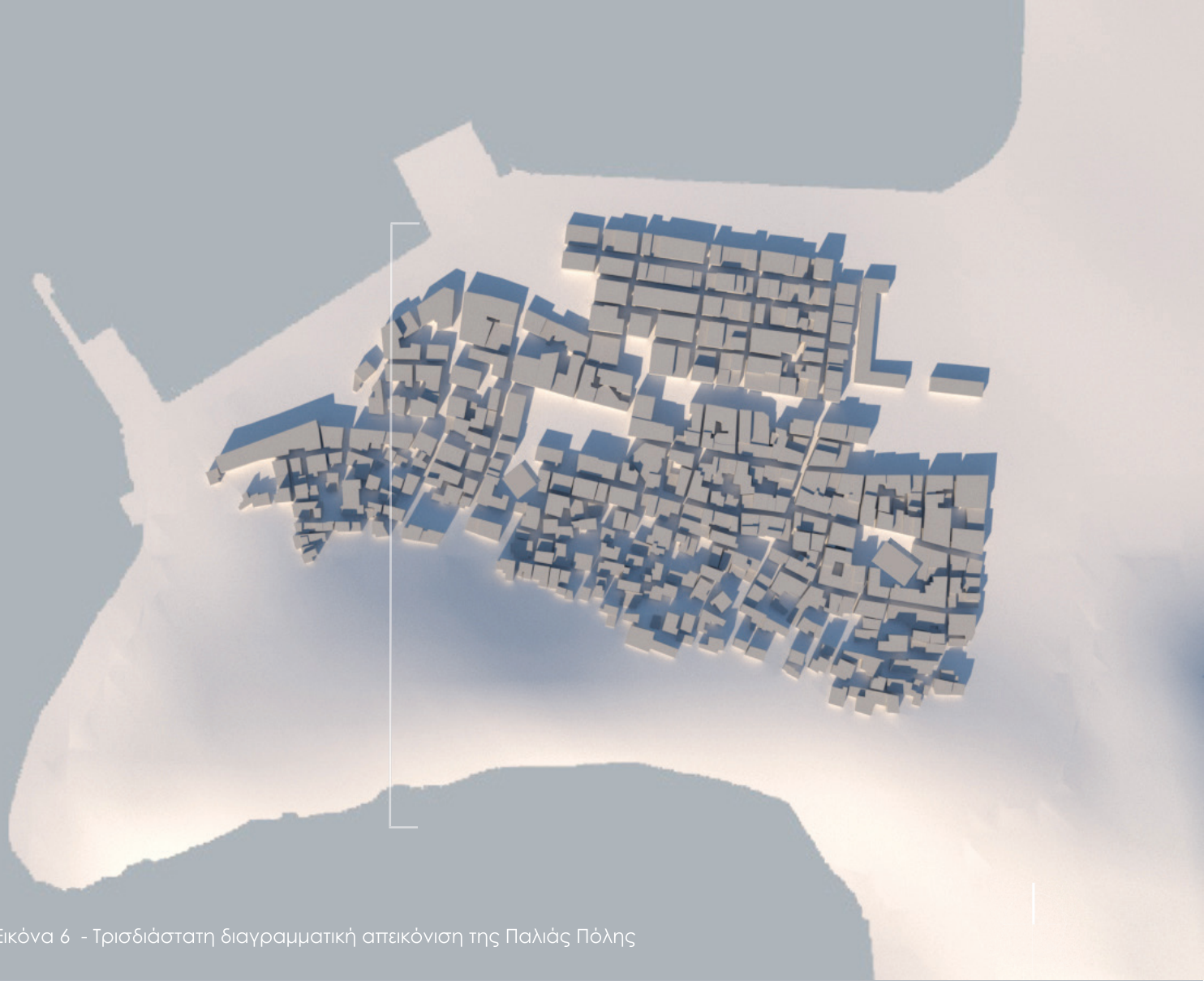

Εικόνα 4 - Το Ναύπλιο αεροφωτογραφία (Google Earth)

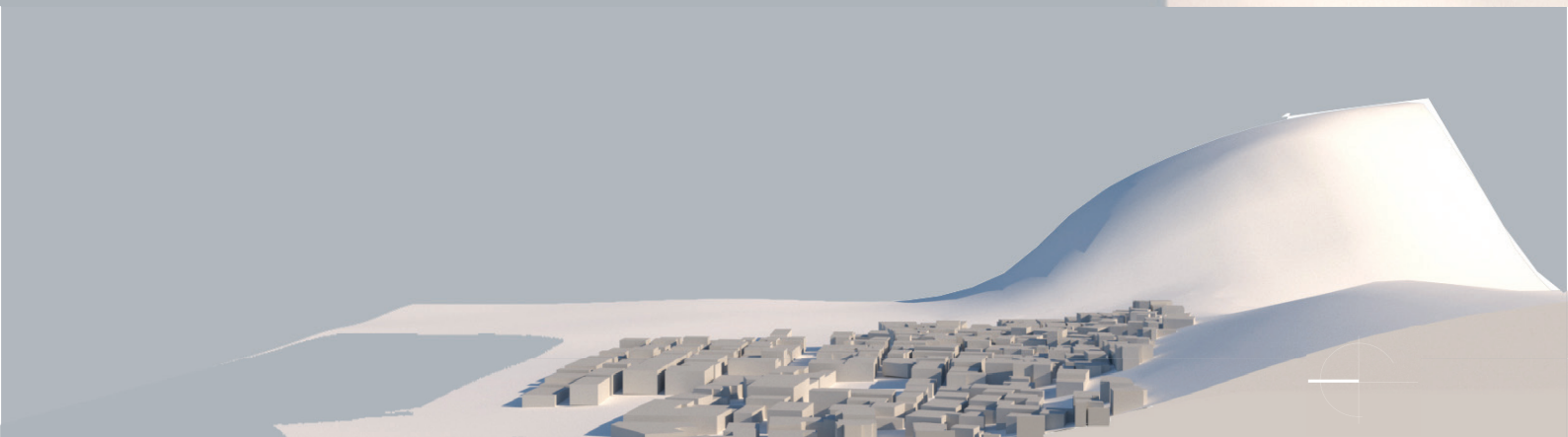

Εικόνα 5 - Γράφημα εξέλιξης πληθυσμού της πόλης του Ναυπλίου απο το 1856 εως το 2021

1.Ζωδίου Ε, Καρβουνιάρη Κ, Το Ναύπλιο στα χρόνια του Καποδίστρια, Ερευνητική εργασία, ΑΠΘ Πολυτεχνική σχολή τμήμα αρχιτεκτόνων μηχανικών, σελ 3

Εικόνα 6 - Τρισδιάστατη διαγραμματική απεικόνιση της Παλιάς Πόλης

Εικόνα 7 - Τρισδιάστατη διαγραμματική απεικόνιση της Παλιάς Πόλης σε τομή

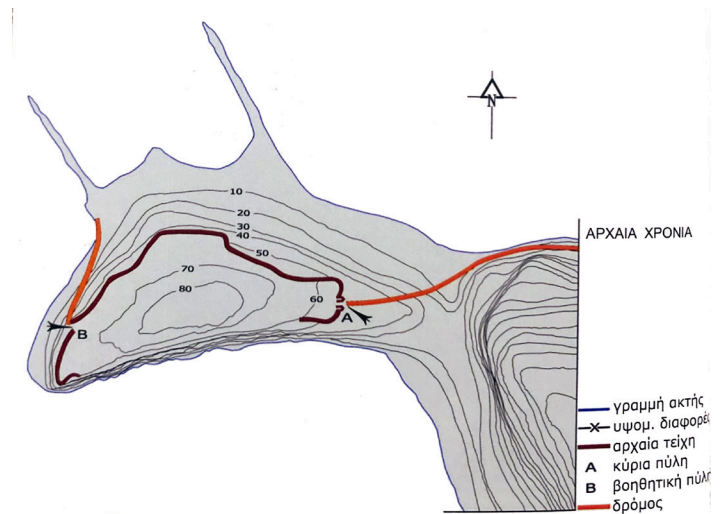

Εικόνα 8 - Τρισδιάστατο διαγραμμα αναγλύφου βόρεια όψη

- 1.1 - ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ 1.500 π.Χ - 200 μ.Χ

Η πόλη πήρε το όνομά της από τον πέμπτο απόγονο του Αργοναύτη Ναύπλιο, πατέρα του Παλαμήδη και γιό του Ποσειδώνα, ο οποίος σύμφωνα με το μύθο ήταν αυτός που θεμελίωσε και κατοίκησε πρώτος την πόλη. Τα πρώτα ίχνη κατοίκησης παραπέμπουν στους μυθικούς χρόνους λόγω των ευρημάτων σε διάφορα σημεία της πόλης παρόλα αυτά οι πρώτοι κάτοικοι της πόλης φαίνεται να είναι οι Αιγύπτιοι. Η γεωμορφολογία του εδάφους και η θέση της πόλης έκαναν αναγκαία την ανέγερση τειχών και την ανάπτυξη μιας οχυρωμένης πολιτείας η οποία θα λειτουργούσε ως ανεξάρτητο κράτος και θα αποτελούσε ένα σημαντικό λιμάνι². Η ανάπτυξη της πόλης περιορίζεται μέχρι τον 7^ο αιώνα με την εισβολή των Αργείων στην πόλη η οποία προκάλεσε την πλήρη καταστροφή αλλά και ερήμωσή της. Μετά από λίγα χρόνια η πόλη αναπτύσσεται ξανά και κρίνεται αναγκαίο για την προστασία της να ανεγερθούν πολυγωνικά τείχη, τα <<κυκλώπεια>> τείχη.

Στα αρχαία χρόνια επέλεξαν ως κύριο οικοδομικό υλικό την τοπική ακατέργαστη πέτρα. Επηρεασμένοι από τους Μυκηναίους ακολούθησαν την τεχνοτροπία δόμησης των Μυκηναϊκών κατασκευών και στήριζαν τις κατασκευές τους με σφήνωμα. Στην εικόνα διακρίνουμε τμήμα του αρχαίου τείχους το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα.

Εικόνα 9 – Ναυπλία αρχαία χρόνια (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ20)

Στην εικόνα διακρίνουμε την πρώτη οχύρωση της πόλης η οποία έχει αφετηρία στη δυτική και κατάληξη στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου προσφέροντας κάλυψη στην βόρεια πλευρά της. Βόρεια το ανάγλυφο είναι πιο ήπιο διευκολύνοντας έτσι την πρόσβαση στην πόλη σε αντίθεση με νότια όπου το απότομο ανάγλυφο του βράχου λειτουργεί προστατευτικά. Την είσοδο στο κάστρο εξυπηρετούν δύο πύλες με την κύρια να βρίσκεται στην ανατολή και την βοηθητική στην δύση.

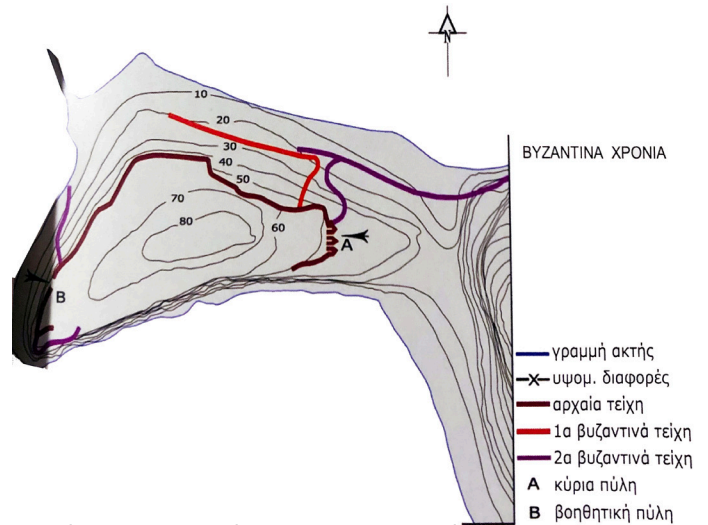

Εικόνα 10 – Αρχαία τείχη Ακροναυπλίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 21)

2. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ12

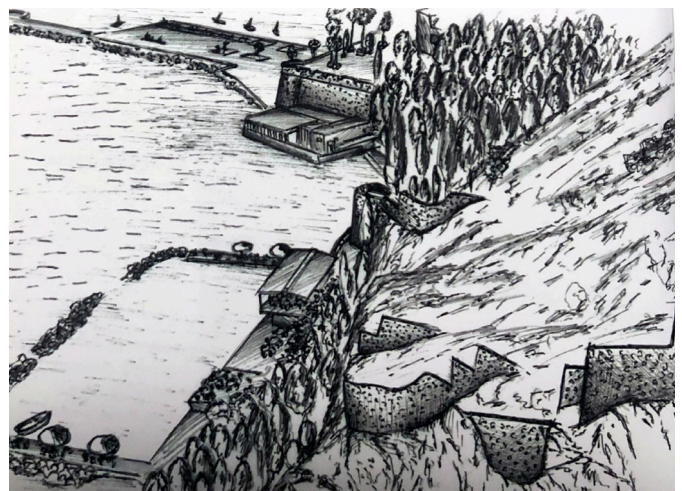
Το Ναύπλιο γίνεται επίσημα τμήμα της Ρωμαϊκής και στη συνέχεια Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Στο διάστημα ανάμεσα στον 2^ο με 5^ο αιώνα οι πληροφορίες που αφορούν την πόλη είναι ελάχιστες αλλά μαρτυρούν ότι δεν έμεινε ποτέ ερειπωμένη. Η ακμή της πόλης αρχίζει τον 6^ο αιώνα και μέχρι τον 9^ο συνεχίζει να είναι ένα σημαντικό κέντρο έχοντας βέβαια τη στήριξη των πόλεων του Άργους και της Κορίνθου. Το πέρασμα της πόλης, από την εγκατάλειψη στην ανάπτυξη, πιθανών να οφείλεται στις μεγάλες μετακινήσεις των πληθυσμών κυρίως στην Πελοπόννησο, καθώς είχαν ανάγκη τις οχυρωμένες ακτές λόγω του ερχομού των σλάβικων φύλων. Την περίοδο αυτή γίνεται η κατασκευή των πρώτων Βυζαντινών τειχών τα οποία είναι πιθανών να αποτελούσαν την ακρόπολη της πόλης. Το 1153 καταστρέφονται από τους Νορμανδούς και ακολουθεί νέα οχύρωση κατασκευάζοντας τα δευτερεύοντα Βυζαντινά τείχη³.

Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η πρόχειρη κατασκευή των τειχών αφού απουσίαζαν οι πλευρικοί πύργοι. Ταυτικά κατασκευής ήταν ευτελή (πέτρα, τούβλα), τοποθετούνταν σε μικρούς όγκους και η ποιότητα του συνδετικού κονιάματος δεν ήταν ανθεκτική.

Εικόνα 11 - Το Ναύπλιο στα Βυζαντινά χρόνια
Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 23

Κατα τους Βυζαντινούς χρόνους η πόλη περιορίζεται στο βράχο της χερσονήσου. Η πολιτεία και το κάστρο ήταν ένα ενιαίο σύνολο και έξω από αυτό ήταν η θάλασσα. Τα πρώτα Βυζαντινά τείχη ξεκινούσαν από το ανατολικό τμήμα και ακολουθούσαν τη βόρεια ακτή μέχρι το λιμάνι⁴. Μετά την καταστροφή των Νορμανδών χτίζονται τα δεύτερα Βυζαντινά τείχη και γίνεται επέκταση των πρώτων Βυζαντινών τειχών. Η επικοινωνία του λιμανιού με την πόλη γινόταν μέσω ενός οχυρωματικού τμήματος το οποίο είχε ως αφετηρία τη βοηθητική πύλη και καθοδικά ακολουθούσε το ανάγλυφο της περιοχής.

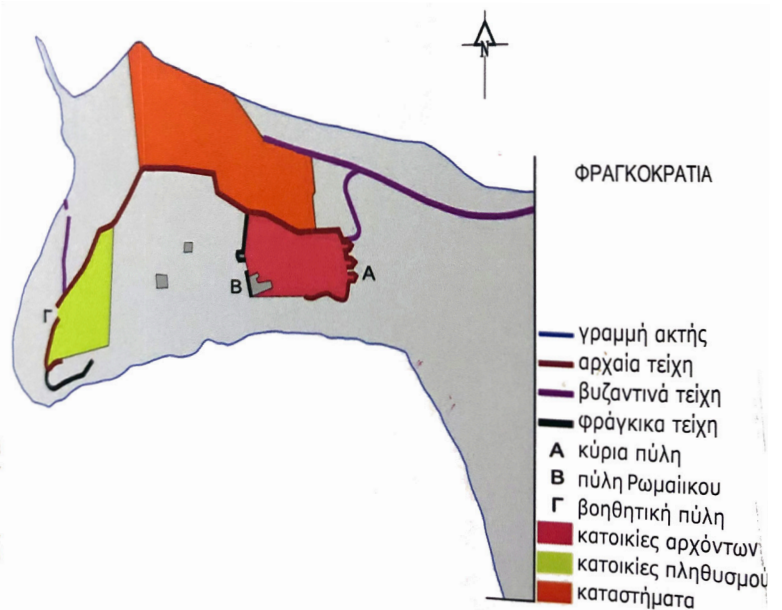

Εικόνα 12 - Ακροναυπλία ,βυζαντινά τείχη στο δυτικό τμήμα του κάστρου (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 24)

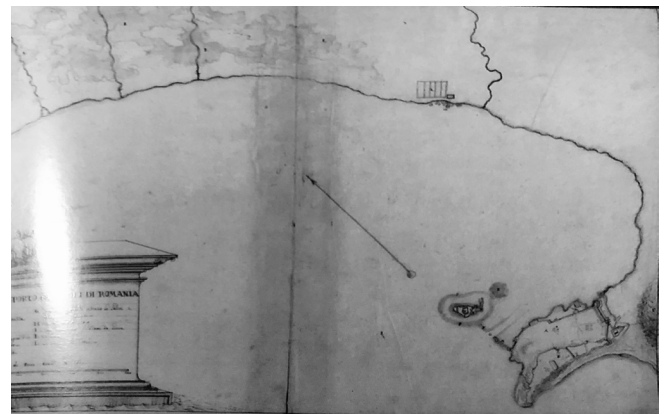
3. Κυριακίδης Κ, Μαλικούτη Στ, Ναύπλιο, Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών, ΕΜΠ, Αθήνα 1984, σελ 15

4. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 25

Με την άλωση της Κωνσταντινούπολης, η πόλη παραδίδεται στους Φράγκους. Γίνεται συμπλήρωση των τειχών, η πόλη περιορίζεται μέσα σε αυτά και παράλληλα με το ανάγλυφο της χερσονήσου χωρίζεται σε τρία ανισοϋψή επίπεδα. Την περίοδο αυτή γίνεται διαχωρισμός της Ακροναυπλίας σε δύο φρούρια. Στην ανατολή το <<Φράγκικο>> και στην δύση το <<Ρωμαϊκό>>. Το Φράγκικο κάστρο ήταν το διοικητικό κέντρο της πόλης και ο χώρος κατοικίας των Φράγκων ενώ το Ρωμαϊκό κάστρο βρισκόταν στην κορυφή της χερσονήσου και ήταν ο χώρος κατοικίας των Ελλήνων⁵. Στο παραλιακό μέτωπο τοποθετούνται καταστήματα και αποθήκες⁶. Ομοίως με τη Βυζαντινή περίοδο κυριαρχεί η προχειρότητα των κατασκευών με αποτέλεσμα τα κτίσματα της εποχής να μην καταφέρουν να διασωθούν λόγω της μη ικανοποιητικής ποιότητας κατασκευής τους.

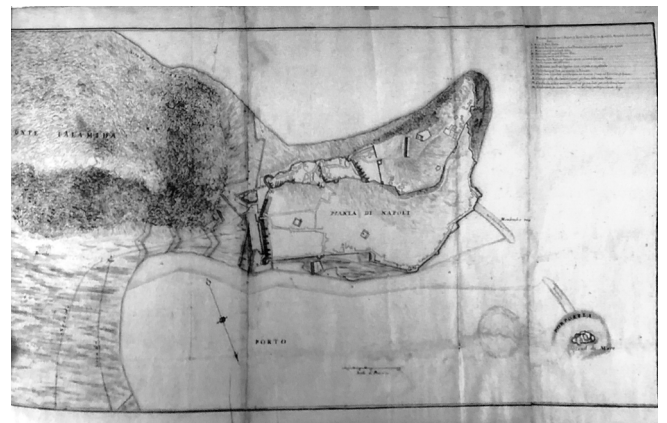
Εικόνα 13 - Ναύπλιο στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 28)

Εικόνα 14 - Τοπογραφικό σχέδιο του Αργολικού κόλπου του Fr.Grimani 1700 (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 33)

Εικόνα 15 - Το Φράγκικο κάστρο, Wulf Schaeffer (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 34)

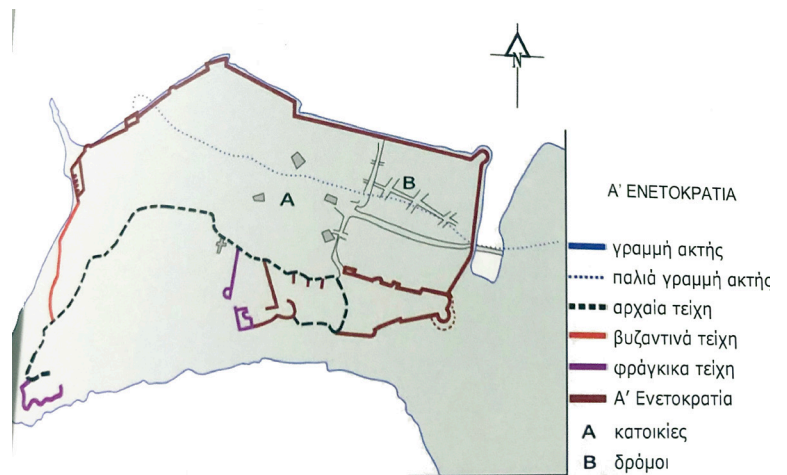
Εικόνα 16 - Τοπογραφικό σχέδιο του Αργολικού κόλπου του Fr.Grimani 1700 (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 33)

5.Κυριακίδης Κ.-Μαλικούτη Τ.,Ναύπλιο,Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου,Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών ,Αθήνα 1984,σελ 15

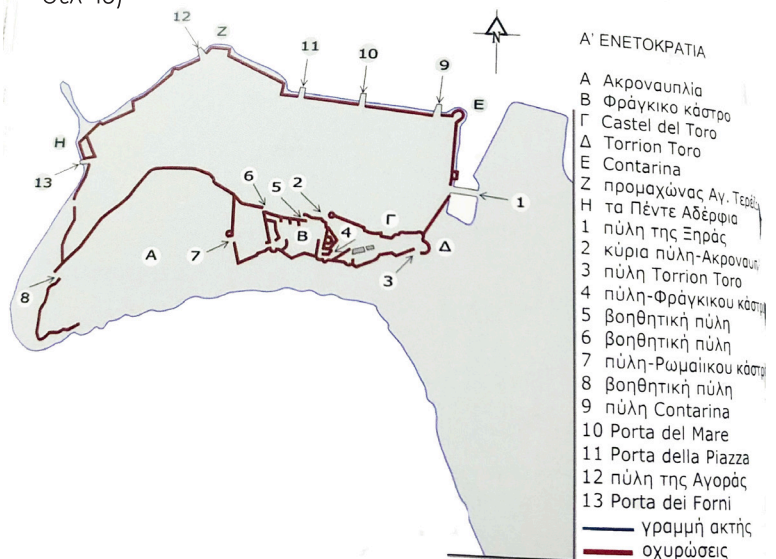
6. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 31

- 1.4 - ΠΡΩΤΗ ΕΝΕΤΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ 1389-1540

Ο 1389 το Ναύπλιο πολιορκείται από τους Βενετούς. Αυτή την περίοδο κατασκευάζεται ένα τρίτο κάστρο στην βορειοανατολική πλευρά με την ονομασία <<Castello di Toro>>. Παράλληλα ξεκινά η οχύρωση του νησιού στην είσοδο του κόλπου της πόλης παίρνοντας το όνομα <<Μπούρτζι>>. Η πόλη βρίσκεται σε περίοδο μεγάλης ακμής, εξελίσσεται σε μια πολιτεία και μετονομάζεται <<Naroli di Romania>>. Καθώς δεχόταν συνεχείς επιθέσεις από τους Τούρκους ήταν αναγκαία η ενίσχυση των τειχών τα οποία λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της πολεμικής τεχνολογίας κτίστηκαν με τις καλύτερες τεχνικές, με στόχο την καλή θεμελίωση. Για την αποφυγή της τουρκικής δουλείας αρκετός κόσμος προσπάθησε να εγκατασταθεί στο Ναύπλιο με συνέπεια να κριθεί αναγκαία η επέκταση της πόλης ώστε να μπορέσει να στεγάσει το νέο πληθυσμό. Έτσι με τεχνική πρόσχωση γίνεται η επέκταση της παραλίας και οχυρωματικά έργα υψώνονται σε όλη την περίμετρο της λεγόμενης <<κάτω πόλης>>. Λόγω της επέκτασης ξεκινά η συνεχής ανέγερση δημόσιων κτιρίων, κατοικιών, ναών, νοσοκομείου αλλά και υδραγωγείου. Αυτή η περίοδος είναι καθοριστική για τις Ενετικές πόλεις καθώς δημιουργούνται οι πόλεις - πυρήνες οι οποίες προορίζονταν να εξελιχθούν σε μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα με κύρια χαρακτηριστικά ένα διοικητικό κέντρο με άμεση εξάρτηση από λιμάνι και από ορισμένη έκταση⁷.

Εικόνα 17 - Ναύπλιο στην περίοδο της Α' Ενετοκρατίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 45)

Εικόνα 18- Οχυρώσεις της Α' Ενετοκρατίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 46)

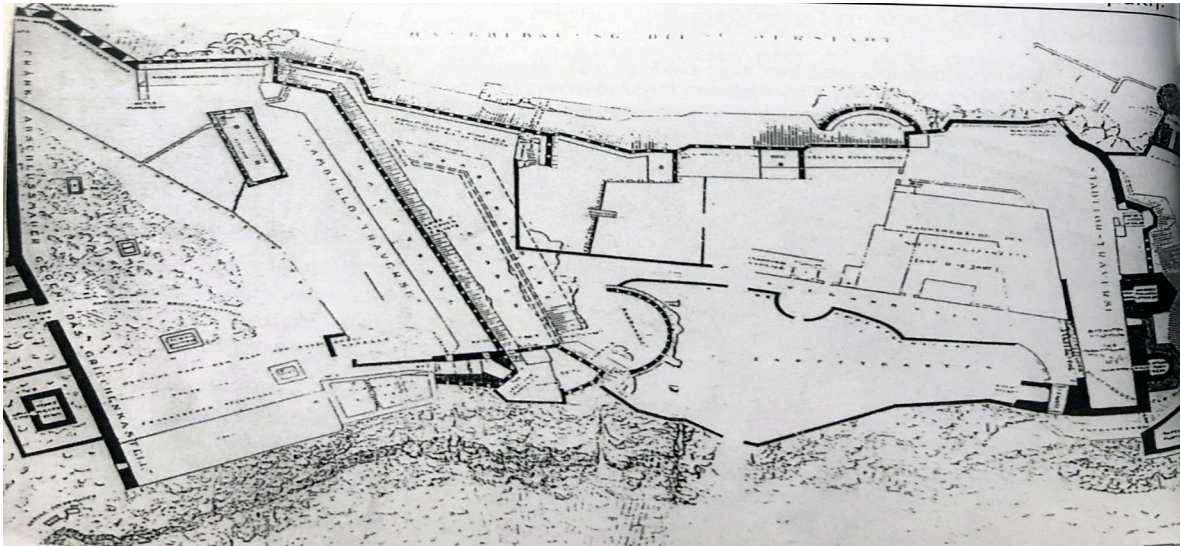
Η πόλη όπως προαναφέρθηκε ξεκινά να επεκτείνεται το 1470 με επίχωση στο έδαφος του βόρειου τμήματός της. Την περίοδο αυτή οι κατοικίες βρίσκονται εκτός κάστρου, στην << κάτω πόλη >> (εικ.17) όπου βρίσκεται και το εμπορικό κέντρο. Το κάστρο φιλοξενούσε μόνο στρατιωτικά και διοικητικά κτίρια. Τα τείχη έχουν ως αφετηρία τη βάση του << Torrion Toro >> και συνεχίζοντας βόρεια έχουν κατάληξη στο γωνιακό πύργο <<contarino>> (εικ.18). Στο μέσο της ανατολικής πλευράς χτίζεται η πύλη της πόλης <<Porta di Terraferma>>, ευρέως γνωστή ως πύλη της ξηράς η οποία προστατευόταν από μια τάφρο και έναν τετράγωνο πύργο.

7. Κυριακίδης Κ.-Μαλικούτη Τ. ,Ναύπλιο,Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών ,Αθήνα 1984, σελ 15

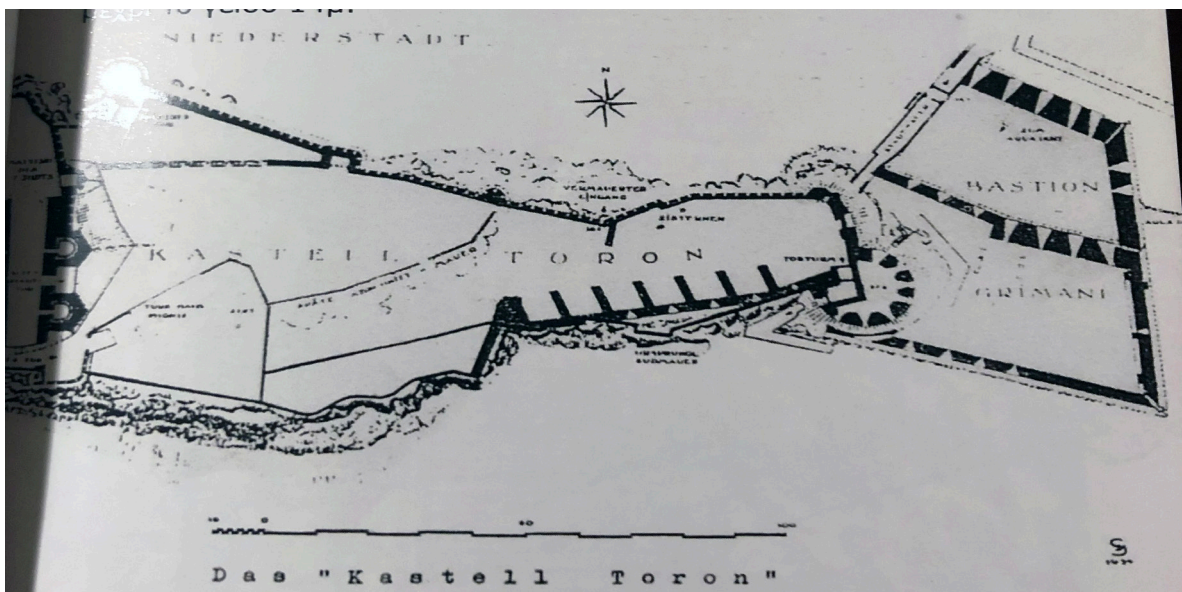
Η ολοκλήρωση των οχυρώσεων πραγματοποιείται με την οχύρωση του δυτικού τμήματος και του προμαχώνα <<πέντε αδέρφια>> ο οποίος κατασκευάστηκε από τους Ενετούς για να προστατεύει το λιμάνι της πόλης. Κύριο χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής των κατασκευών είναι οι ψαλιδωτές επάλξεις (εικ.19) οι οποίες λειτουργούσαν σαν στηθαίο πάνω από την ενισχυμένη ζώνη. Τέλος τα οικοδομικά υλικά της περιόδου ήταν η τοπική πέτρα και το ασβεστοκονίαμα με συμπληρώματα από πλίνους⁸.

Εικόνα 19 - Ακροναυπλία οχύρωση <<barbakane>> (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 35)

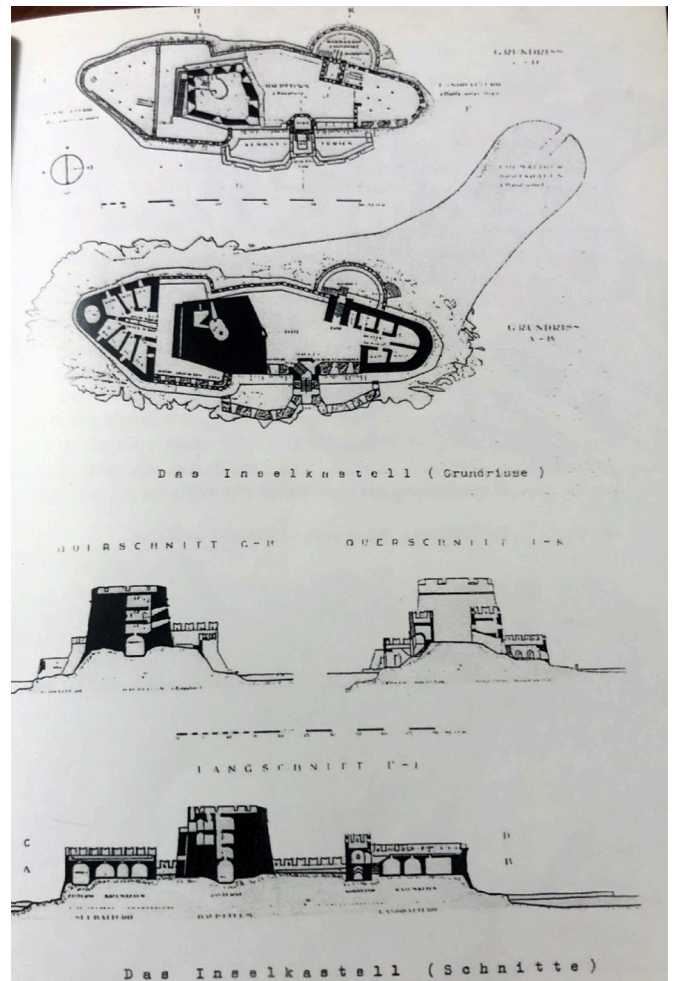
Εικόνα 20 - Φράγκικο Κάστρο σχέδιο του Wolf Schaeffer (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 34)

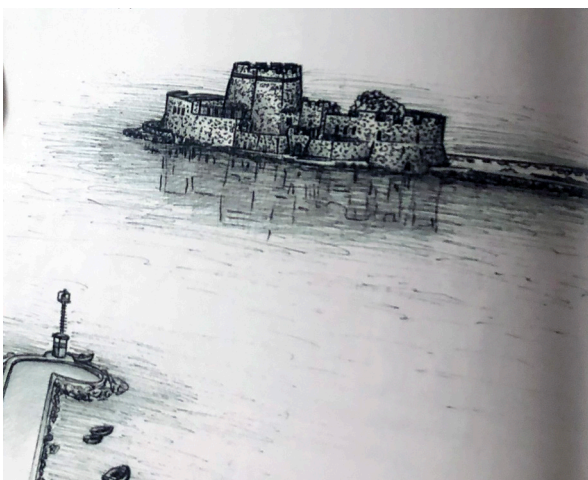
Εικόνα 21 - Ακροναυπλία << Castel del Toro >> ,Wolf Schaeffer (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 37)

8. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 39

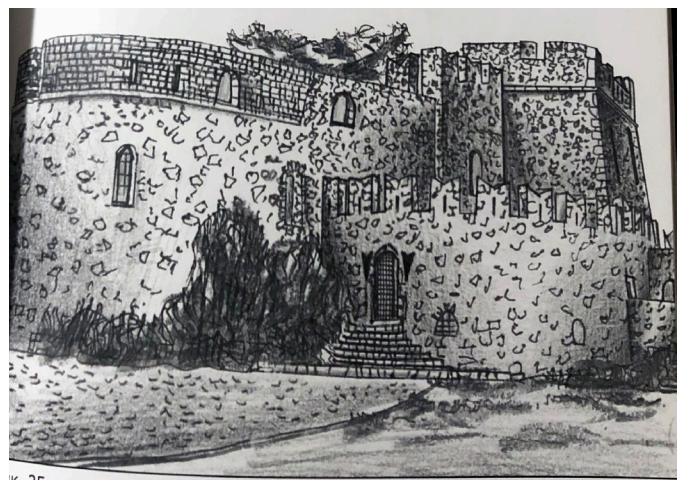
Το 1470 οχυρώνεται για πρώτη φορά το Βραχονήσι του Αγ. Θεοδώρου που βρίσκεται στην είσοδο του κόλπου στην βόρεια πλευρά της χερσονήσου. Η οχύρωση του ακολούθησε τη μορφολογία του εδάφους και έτσι ο φυσικός βράχος λειτουργεί σαν υποδομή μέχρι και τα 5,70 μέτρα. Εξωτερικά έχει καλυφθεί με σχιστόλιθο. Η μορφή που έχει σήμερα το κάστρο διαμορφώθηκε κατά την Βενετοκρατία⁹.

Εικόνα 22 - Αποτύπωση του κάστρου Μπουρτζι, Wulf Schaeffer (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 41)

Εικόνα 23 - Το Μπουρτζι (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 40)

Εικόνα 24 - Το Μπουρτζι οχύρωση Α Ενετοκρατίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 43)

9. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 43

- 1.5 - ΠΡΩΤΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ 1540-1686

Κατά την έναρξη αυτής της περιόδου η πόλη βρίσκεται σε κακή κατάσταση λόγω των συνεχών πολιορκιών. Οι νέοι κατακτητές αφήνουν έντονα το στίγμα τους στην αρχιτεκτονική της πόλης, δίνοντας σε όλα τα στοιχεία της πόλης τούρκικα ονόματα και προσφέροντας πολλά προνόμια στην εκκλησία.¹⁰ Στην περίοδο αυτή δεν πραγματοποιήθηκαν οχυρωματικά έργα αλλά κτίστηκαν αρκετά σημαντικά δημόσια κτίρια, τζαμιά, κρήνες και λουτρά. Η πόλη μπαίνει σε τροχιά ραγδαίας ανάπτυξης με αποτέλεσμα την επιστροφή του πληθυσμού και συνεπώς την άνθιση της πόλης. Το λιμάνι του Ναυπλίου γίνεται το κέντρο εισαγωγής - εξαγωγής του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα εξασφαλίζοντας πλούτο στους πολίτες. Δυστυχώς δεν έχουν σωθεί σπίτια και κτίρια από αυτή την περίοδο με εξαίρεση το Τζαμί που βρίσκεται στη σημερινή πλατεία Συντάγματος (εικ.26). Αυτό οφειλόταν κυρίως στον τρόπο με τον οποίο κατασκεύαζαν τα κτίρια και στην αποτυχημένη προσπάθειά τους να μιμηθούν την ποιότητα κατασκευής των Ενετών. Σύμφωνα με τον Άγγλο περιηγητή Bernard Randolph στο τέλος της πρώτης Τουρκοκρατίας στην πόλη ζούσαν 8000 Έλληνες κάτοικοι και 3000 τούρκικοι στρατιώτες. Τέλος προσθέτει ότι ως κύριο υλικό οικοδόμησης χρησιμοποιούσαν πλίνθους από ξεραμένα άχυρα, οι πλειοψηφία των κτιρίων τους περιορίζονταν στους δύο ορόφους και είχαν δεχτεί επιρροές από τον Ισλαμικό πολιτισμό. Το 1686 το Ναύπλιο περνάει πάλι στα χέρια των Ενετών ¹¹.

Εικόνα 25 - <<Napoli di Romania>>, Χαλκογραφία του Gasp.Bouffats,1690 (Αργολική Αρχαιακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού)

Εικόνα 26 - <<Το Ναύπλιο>>, υδατογραφία του G.Haubenschmidt (Αργολική Αρχαιακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού)

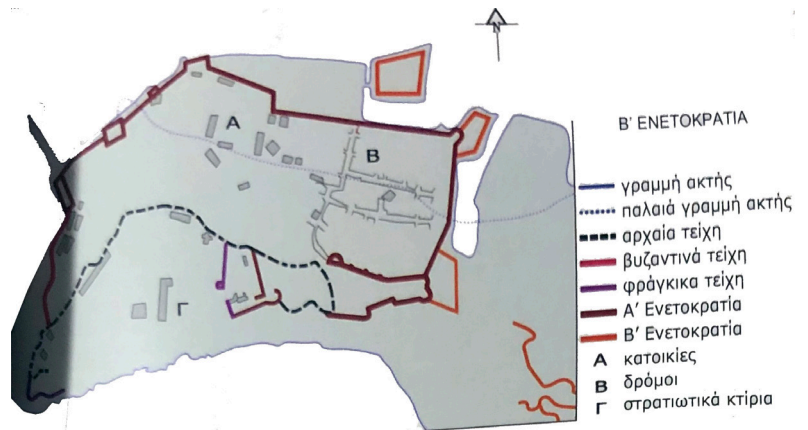
Εικόνα 27 - <<Ιτς Καλέ>>, άποψη της πόλης απο ψηλά (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 52)

10. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005,σελ 49

11. Αντωνακάτου Ντ, Ναύπλιον ,εκδ Ντιάνας Αντωνακάτου ,Αθήνα ,1971 , σελ 28

- 1.6 - ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΕΤΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ 1686-1715

Μετά το πέρασμα 150 χρόνων η πόλη περνά ξανά στα χέρια των Ενετών με αρχηγό το Μοροζίνι. Η πόλη υπέστη αρκετές και σοβαρές καταστροφές λόγω των βομβαρδισμών στα σπίτια αλλά και σε ολόκληρες περιοχές της νοτιοανατολικής πόλης και της περιοχής του υδραγωγείου. Οι καταστροφές πυροδότησαν την ανάγκη για επισκευές και καινούργιες οχυρώσεις. Από τα πιο σημαντικά έργα αυτής της περιόδου είναι η πρώτη οχύρωση του Παλαμηδίου με πρότυπα φρουρίων του Μπαρόκ (εικ.32). Το ανατολικό τείχος ξαναχτίζεται, γίνεται ενίσχυση με προμαχώνες στην πύλη της ξηράς αλλά και στη δυτική πλευρά και συμπληρώνονται τα οχυρωματικά έργα στο Μπούρτζι. Στην περίοδο αυτών των 29 χρόνων η πόλη γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη. Πρώτη φορά μιλάμε για μνημειακή αρχιτεκτονική τόσο σε κλίμακα αλλά και σε μορφολογία, ανακατασκευάζονται ναοί της πρώτης Ενετικής περιόδου και κτίζονται πολλά δημόσια κτίρια αλλά και αρχοντικά, με σημαντικότερο, το Ενετικό Οπλοστάσιο (σημερινό Αρχαιολογικό Μουσείο) το οποίο χτίστηκε το 1713 στην κορυφή της πλατείας Συντάγματος(εικ.30).

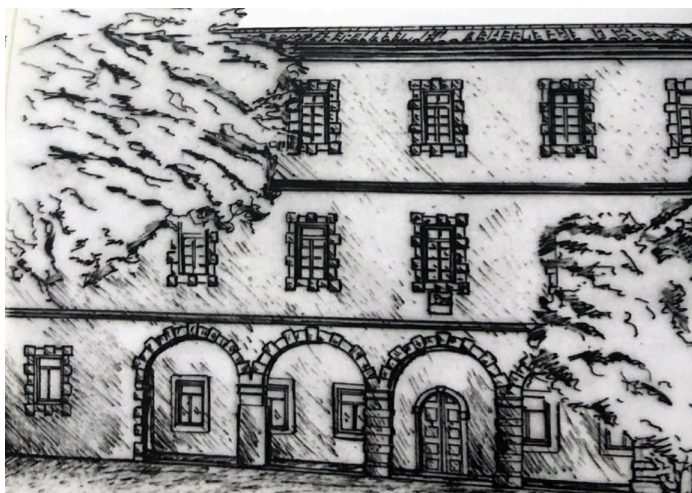
Εικόνα 28 - Το Ναύπλιο στην περίοδο της Β Ενετικής Κυριαρχίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 54)

Ο Μοροζίνι απαγόρευσε την κατοίκηση μέσα στο κάστρο της Ακροναυπλίας και ο εσωτερικός χώρος επιχωματώθηκε και προσαρμόστηκε στις ανάγκες του πυροβολικού. Στο ανατολικό τμήμα που είχε κατεδαφιστεί δημιουργούνται τρεις μεγάλοι προμαχώνες και το υδραγωγείο. Για να βελτιωθεί η υποστήριξη της πόλης κατασκευάζεται το 1706 ο προμαχώνας <<Grimani>> κάτω από το κάστρο <<del Toro>> (εικ.31). Καθώς υπήρχε ανάγκη επέκτασης της πόλης στην βόρεια πλευρά κατασκευάστηκε μέσα στην θάλασσα ένας νέος προμαχώνας. Στα δυτικά της πόλης χτίζεται και η δεξαμενή <<κρουονέρι>>(εικ.33)¹².

Εικόνα 29 - Το Ναύπλιο και οι οχυρώσεις στην περίοδο της Β Ενετικής κυριαρχίας (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 56)

12. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 58

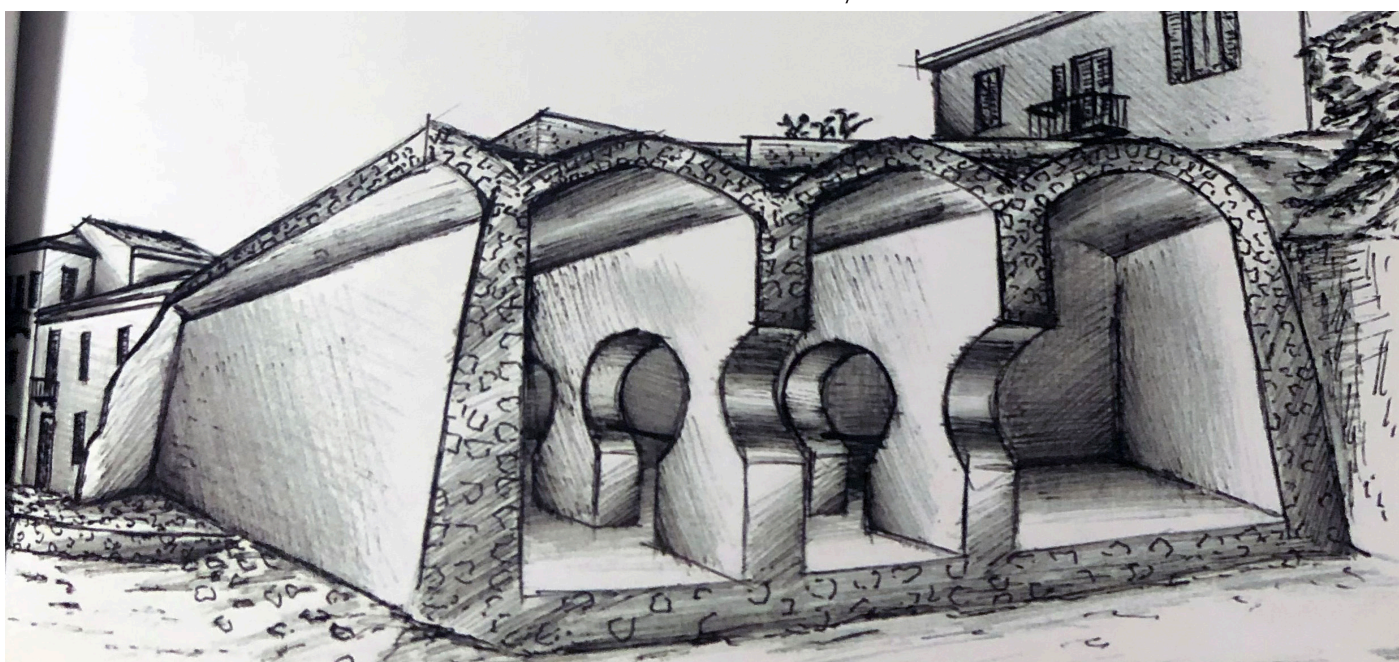
Εικόνα 30 - Ενετικό οπλοστάσιο (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 60)

Εικόνα 31- Προμαχώνας <<Grimani>> (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 59)

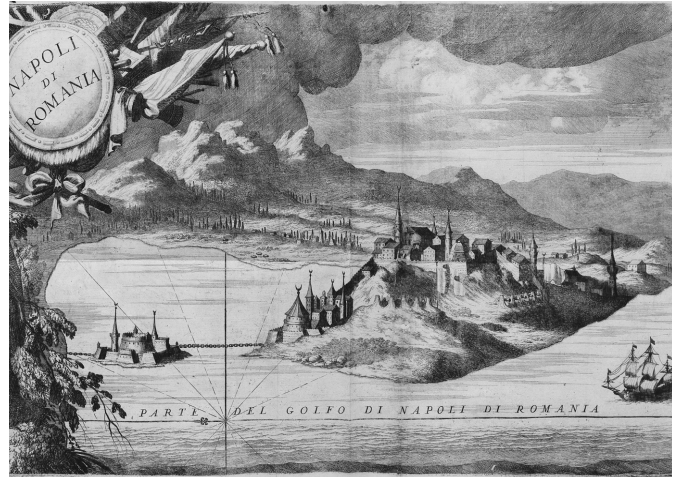
Εικόνα 32 - Το παλαμήδι (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 61)

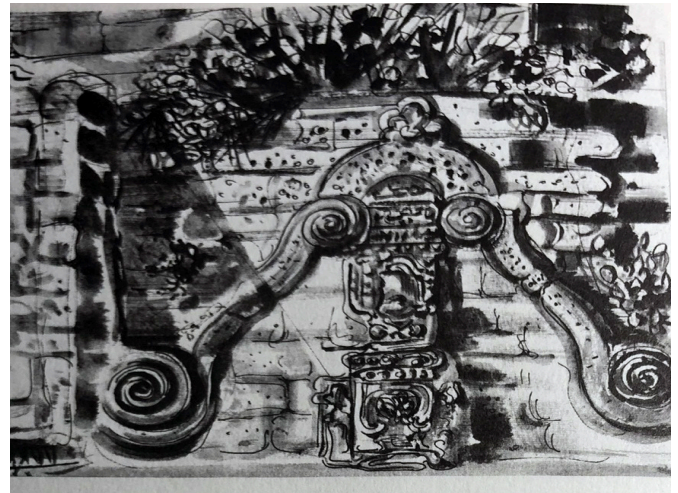
Εικόνα 33 - Δεξαμενή <<Κριονέρι>>, κτίσμα της Β Ενετοκρατίας ((Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 59)

- 1.7 - ΔΕΥΤΕΡΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ 1715-1822

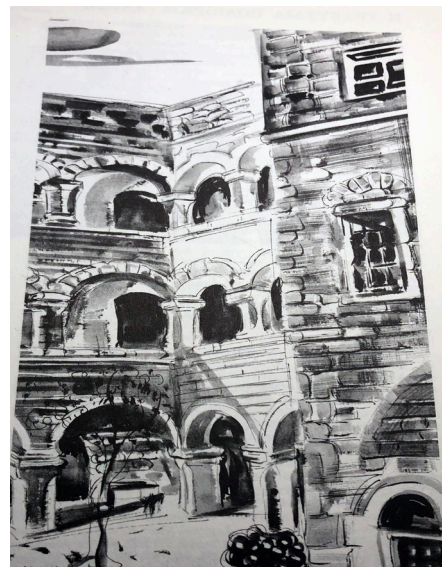
Το 1715 η πόλη βρίσκεται ξανά υπό την Οθωμανική κυριαρχία. Σε αντίθεση με την Α Τουρκική κυριαρχία η στάση των Οθωμανών απέναντι στην πόλη δεν είναι τόσο καλή δημιουργώντας έτσι μια ατμόσφαιρα καταπίεσης και καχυποψίας. Οι μεγάλες οικογένειες του Ναυπλίου εγκαταλείπουν την πόλη βυθίζοντας την σε μια περίοδο παρακμής. Η παρακμή της πόλης έχει ως συνέπεια τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Τρίπολη και οι λειτουργίες της πόλης περιορίζονται σε στρατιωτικού και λιμενικού χαρακτήρα¹³. Η περίοδος αυτή συνέβαλε στον τρόπο ζωής, στην όψη αλλά και στον χαρακτήρα της πόλης. Η ανατολή στιγματίζει ξανά την ταυτότητα του Ναυπλίου. Γίνεται ανοικοδόμηση λουτρών, κρίνων, τζαμιών και κατοικιών με κύριο χαρακτηριστικό τα λεγόμενα σαχισιά. Η νέα πόλη αποτελείται από ευθύγραμμους δρόμους και κήπους. Στους πρόποδες της Ακροναυπλίας βρίσκονται τα σπίτια με τα εξώστεγα και στην σημερινή πλατεία συντάγματος τα Αρχοντικά¹⁴. Σύμφωνα με τον Clarke ο τύπος των κατοικιών χαρακτηριζόταν από δωμάτια τοποθετημένα περιμετρικά μιας κεντρικής αυλής που επικοινωνούσαν μέσω μιας γαλαρίας. Τα ισόγεια λειτουργούσαν συνήθως σαν αποθήκες τροφίμων και άλλοτε σαν χώρος φιλοξενίας των υπηρετών. Στο κέντρο της αυλής υπήρχε ένα πηγάδι και στον πάνω όροφο βρίσκονταν τα υπνοδωμάτια. Δύο από τα σημαντικότερα κτίρια της περιόδου που σώζονται μέχρι σήμερα είναι το τζαμί του Αγά Πασά που βρίσκεται παράλληλα της πλατείας Συντάγματος και στεγάζει το σημερινό Βουλευτικό και το κτίριο Μεντερσές που βρίσκεται δίπλα του και κάποτε στέγαζε τις φυλακές του Λεονάρδου (εικ.36).

Εικόνα 34 – Χάρτης Ναυπλίου 1708 ((Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 75)

Εικόνα 35 – Τουρκική κρίνη (Αντωνακάτου Ντ, Ναύπλιον ,εκδ Ντιάνας Αντωνακάτου ,Αθήνα 1971)

Εικόνα 36 – Τεκές – Φυλακές Λεονάρδου (Αντωνακάτου Ντ, Ναύπλιον ,εκδ Ντιάνας Αντωνακάτου ,Αθήνα 1971)

13. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 76

14. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 79

- 1.8 - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1822-1833

Το Δεκέμβριο του 1822 το Ναύπλιο καταφέρνει να απελευθερωθεί μετά από αρκετά χρόνια πολιορκίας παίρνοντας και πάλι την Ελληνική ταυτότητα και εξασφαλίζοντας έτσι την επικράτηση των Ελλήνων σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Ημερομηνία ορόσημο για την πόλη του Ναυπλίου ήταν το 1827, καθώς ανακηρύσσεται επίσημα ως πρώτη πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους και ένα χρόνο αργότερα ορίζεται σαν κυβερνήτης ο Ιωάννης Καποδίστριας, του οποίου η παρουσία και το έργο ήταν καθοριστικό για τη μορφή αλλά και την ιστορία της πόλης. Το Ναύπλιο βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση μετά τον πόλεμο έχοντας ανάγκη για ανασυγκρότηση (εικ.38). Οι πλατείες, οι δρόμοι ήταν ερειπωμένοι και κλεισμένοι από τα συντρίμια που είχε αφήσει πίσω ο πόλεμος. Η έξωση των Τούρκων είχε ως αποτέλεσμα την ερείπωση της πόλης, παρόλα αυτά δεν έμεινε ερειπωμένη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Την περίοδο αυτή παρατηρείται μαζική εγκατάσταση πληθυσμού και αλλαγή στην κοινωνική δομή. Οι νέοι κάτοικοι που προσέγγισαν την πόλη ήταν πρόκριτοι, πλούσιες οικογένειες και στρατιώτες. Για τη διαμόρφωση της πόλης δεν συνέβαλε μόνο η ιδιωτική πρωτοβουλία αλλά και η μέριμνα της κυβέρνησης¹⁵. Ξεκινά μια έντονη δραστηριότητα οικοδόμησης, ρυμοτομής, χάραξης δρόμων και πλατειών στο νέο προάστιο με το όνομα <<Πρόνοια>> που ίδρυσε ο Ιωάννης Καποδίστριας ώστε να εξασφαλίσει κατοικία στους πρόσφυγες. Την παύση των μεγάλων έργων κήρυξε η δολοφονία του κυβερνήτη το 1831 (εικ. 39). Ένα χρόνο αργότερα το Ναύπλιο και η διακυβέρνηση της Ελλάδας παραχωρείται στα χέρια του Όθωνα.

Εικόνα 37 – Ανακήρυξη Εθνικής Ανεξαρτησίας 1828 (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 38 – Σχέδιο από Κ. J Sterlin (argolikivivliothiki.gr/)

Εικόνα 39 – Η δολοφονία του Καποδίστρια (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

15. Κυριακίδης Κ.-Μαλικούτη Τ. ,Ναύπλιο,Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών, Αθήνα, 1984, σελ17

- ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ -

Κύριο χαρακτηριστικό των νέων σπιτιών της εποχής ήταν η προσπάθεια επίτευξης της συμμετρίας στην όψη. Η διαμόρφωση της όψης γινόταν πάνω σε έναν οριζόντιο άξονα όπου όλα τα ανοίγματα τοποθετούνταν εκατέρωθεν αυτού. Επιπλέον καταργείται η κεντρική (Οθωμανική) αυλή καθώς η νεοκλασική διάταξη δεν αποσκοπεί στην ανάπτυξη προς τα μέσα. Είναι μια μεταβατική περίοδος για την πόλη στην οποία κύριος σκοπός ήταν να εξαφανιστεί οποιοδήποτε τούρκικο στοιχείο. Αυτό είναι εμφανές στις όψεις όπου παρατηρούμε πως δεν υπάρχουν πλέον σαχνισιά, χαγιάτια ή είναι σε κατάσταση κατάρρευσης.

Εικόνα 40 – Σπίτι στον ψαρομαχαλά (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 41 – Κτίριο με στέγη σε τούρκικο ρυθμό (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 42 – Κτίριο εποχής Τουρκοκρατίας (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 43 – Σπίτι στον μεγάλο δρόμο (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

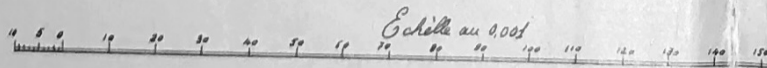

Par ordre supérieur le soussigné atteste, que le present plan
 général de la ville de Naples est celui, que la haute Royance du
 Royaume de la Grèce a daigné approuver par son Orde en date
 du 16to Avril 1834. N° 1865

Naples le 19 Avril 1834.

E. J. faisant fonction de Secrétaire intime
 de la haute Royance
 Stadmann.

Architecte int^o de S. M. le Roi
 de Sardaigne

Εικόνα 44 – Το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο του Ναυπλίου, 1834 (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Plan
 der
 Stadt Nauplia

Des. Ingénieur Chef
 Commandes

aufsersten Grenzen gegen ihre Formation

- ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ -

Τα τρία χρόνια που μεσολάβησαν ανάμεσα στο 1828 και 1831 σήμαναν μια από τις σημαντικότερες περιόδους ανοικοδόμησης της πόλης όπου μαζί με την επόμενη Οθωνική περίοδο διαμορφώνουν την μορφή της πόλης που υιοθετεί μέχρι σήμερα. Η πλειοψηφία των οικοδομών που βλέπουμε στη σημερινή εποχή έχουν κτιστεί ή επισκευαστεί την περίοδο 1828 – 1833¹⁶.

Το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο για την πόλη του Ναυπλίου ανατέθηκε από τον Καποδίστρια στον Σταμάτη Βούλγαρη και επεξεργάστηκε από τους μηχανικούς του Βαυαρού βασιλιά Όθωνα. Η νέα ρυμοτομία βασίστηκε σε ορθογωνικό σχέδιο καθώς αποσκοπούσε στην δημιουργία εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων και προσέγγιζε την Δύση μέσω της αρχαίας Ελλάδας, απορρίπτοντας οτιδήποτε Οθωμανικό¹⁷. Ο Βούλγαρης το 1828, ενώ είχε αποτυπώσει την πόλη έστειλε επιστολή στον Καποδίστρια προτείνοντας αλλαγές στο υπάρχων σχέδιο της πόλης, με σκοπό τόσο την προστασία της όσο και την ανάπτυξη του εμπορείου της¹⁸. Η πρόταση αυτών των αλλαγών βασίστηκε στην ερειπιώδη κατάσταση που βρισκόταν η πόλη λόγω των συνεχών πολέμων και στη κακή δόμηση. Ο ίδιος πρότεινε την διαίρεση της πόλης σε ενορίες, την διεύρυνση και ευθυγράμμιση των δρόμων καθώς βάσει των δυτικών προτύπων (μεγάλες λεωφόροι) οι δρόμοι πρέπει να είναι μεγάλοι, να οδηγούν σε μεγάλους δημόσιους χώρους-πλατείες θέτοντας στο προσκήνιο τα θέματα υγιεινής μέσω της οποίας θα μπορούσε να επιτευχθεί η βιώσιμη καθημερινότητα των κατοίκων.

Εγινε κατεδαφισή όλων των τουρκικών στοιχείων όπως στέγαστρα και βεράντες, έκλεισαν οι τάφροι και καθαρίστηκαν όλοι οι υπόνομοι. Ο Καποδίστριας αποδέχεται τις αλλαγές όμως το 1829, καθώς ήταν στην πολεοδομική εποπτεία, ο Βαλλιάνος προτείνει νέο βελτιωμένο σχέδιο το οποίο επικυρώνεται από τον Καποδίστρια το 1830 και αποτελεί την βάση της σημερινής παλιάς πόλης του Ναυπλίου. Το 1830 καθώς η πόλη είχε την θέση της πρωτεύουσας λειτούργησε ως διοικητικό κέντρο και το σχέδιο πόλης περιλάμβανε πολλά κτίρια που θα στέγαζαν δημόσιες υπηρεσίες, το βουλευτικό, το εκτελεστικό, το εγκληματικό και το θαλάσσιο δικαστήριο και όλα τα όργανα της διοίκησης. Τα έργα αυτά τα ανέλαβαν ο Κλεάνθης και ο Σχυτάρτο οι οποίοι ενσωμάτωσαν την μνημειακότητα της αναγέννησης στην αρχιτεκτονική του Ναυπλίου.

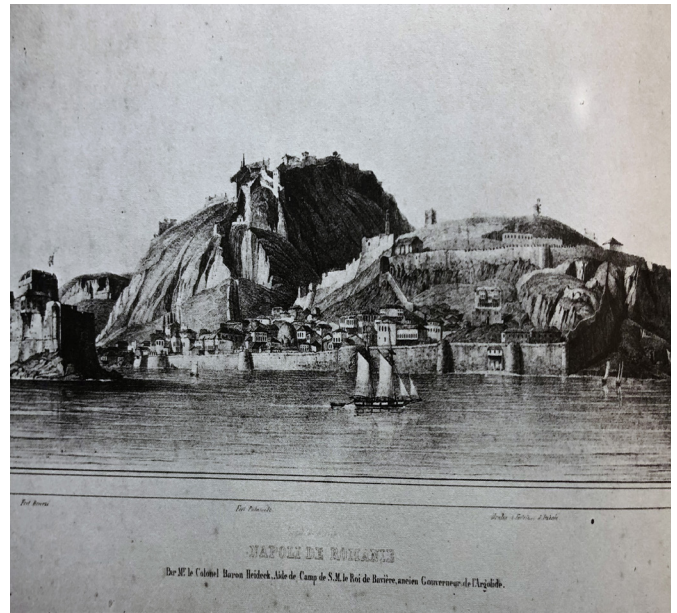
16. Συλλογικό έργο, Ναυπλιακά Ανάλεκτα VIII, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2012, σελ 331

17. Φακούρα Α, Από την οθωμανική στην νεοελληνική πόλη, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Αθήνα, 2006

18. Δωροβίνης Β, Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή περίοδο (1828-33), Αργολική αρχαική βιβλιοθήκη ιστορίας και πολιτισμού

- 1.9 - ΟΘΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1833-1862

Παρόλο που το Ναύπλιο δεν είναι πλέον η πρωτεύουσα της Ελλάδας, λόγω της μεταφοράς της στην Αθήνα, δεν έπαψε να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Η έντονη ανάγκη για αλλαγή συνέβαλε πολλές φορές, όχι θετικά, στη μορφή της πόλης. Κάθε νέο σχέδιο είχε ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση ενός στοιχείου της Παλιάς Πόλης. Το 1833 εγκαινιάζεται το πρώτο Γυμνάσιο (εικ.53) της Ελλάδας και ακολούθησαν και άλλα πολλά δημόσια κτίρια, με τα σημαντικότερα από αυτά να είναι κτισμένα από νεοκλασικιστές αρχιτέκτονες (εικ.51)¹⁷. Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια πολλά έργα έμειναν στη μέση με αποτέλεσμα παρά τις βλέψεις του κυβερνήτη για την πόλη, να επικρατεί μια μακριά από τα <<ευρωπαϊκά>> του πρότυπα κατάσταση. Λόγω των τειχών που περιόριζαν την πόλη τα κτίρια είχαν δομηθεί σε πολύ μικρά οικοπέδα χωρίς τις απαραίτητες συνθήκες για να θεωρούνται άνετες κατοικίες. Από την άλλη στο νέο προάστιο της πόλης, την Πρόνοια, παρόλο που υπήρχε χώρος για οικοδόμηση, οι κακές συνθήκες υγιεινής καθιστούσαν την περιοχή ως μη βιώσιμη. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι τιμές των ενοικίων των κτιρίων που βρίσκονταν στην πόλη και ήταν ιδιοκτησία του κράτους, ήταν τόσο υψηλά που έφταναν το ίδιο το Παρίσι¹⁸. Κύριο μέλημα των Βαυαρών γνωρίζοντας ότι θα παραμείνουν στην πόλη για μικρό χρονικό διάστημα ήταν η επισκευή των προμαχώνων και η κατασκευή του λιμανιού. Θέλοντας να ολοκληρώσουν το έργο του Καποδίστρια τελειοποίησαν την οδό Άργους-Ναυπλίου η οποία ήταν και είναι ακόμα και σήμερα μείζονος σημασίας δρόμος καθώς συνδέει τις πόλεις του Ναυπλίου και του Άργους.

Εικόνα 45 - Napoli di Romania Υδατογραφία του Karl von Heideck.1830 -1835 (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 46 - E. Peytier, Γενική άποψη Πρόνοιας και Ναυπλίου, 1835 (argolikivivliothiki.gr/.)

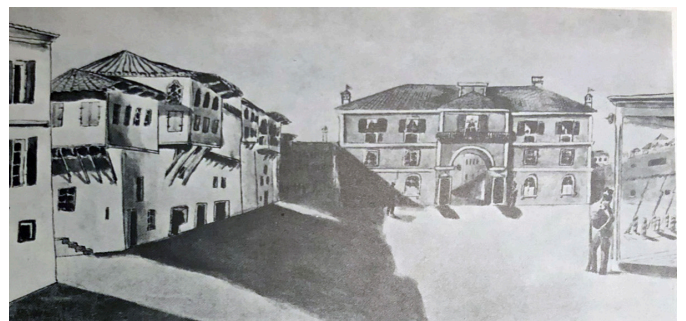
17. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 85

18. Συλλογικό έργο, Ναυπλιακά Ανάλεκτα IV, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2000

Ακόμη έγινε η κατασκευή της πέτρινης σκάλας που συνέδεε το κάστρο του Παλαμηδίου με την πόλη εξασφαλίζοντας έτσι πιο εύκολη πρόσβαση αλλά και επικοινωνία μεταξύ τους. Την περίοδο των δέκα χρόνων ανάμεσα στο 1847 και 1857 έγιναν εκδόσεις πολλαπλών διαταγμάτων που αφορούσαν την τροποποίηση του σχεδίου πόλεως για τα οποία όμως δεν υπάρχουν πληροφορίες που να επιβεβαιώνουν την υλοποίησή τους. Το 1854, με αφορμή τη ναυμαχία του Ναβαρίνου, η πλατεία που βρισκόταν απέναντι από το παλατάκι του Καποδίστρια (εικ.47-48) μετονομάστηκε πλατεία <<τριών Ναυαρχών>> προς τιμήν των πεσόντων (εικ.48). Διατάγματα εκδίδονται ακόμη για την επισκευή του λιμανιού, της προκυμαίας και της μορφής του λιμενοβραχίονα για τα οποία πάλι δεν υπάρχουν πληροφορίες για το αν υλοποιήθηκαν καθώς το 1862 μεσολάβησε και η Ναυπλιακή Επανάσταση.

Εικόνα 47 – Το παλατάκι του Καποδίστρια (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

93. Το «Παλατάκι» τῶν Καποδίστρια, ὁδατογραφημένο σχέδιο τοῦ Α. Μαρς.

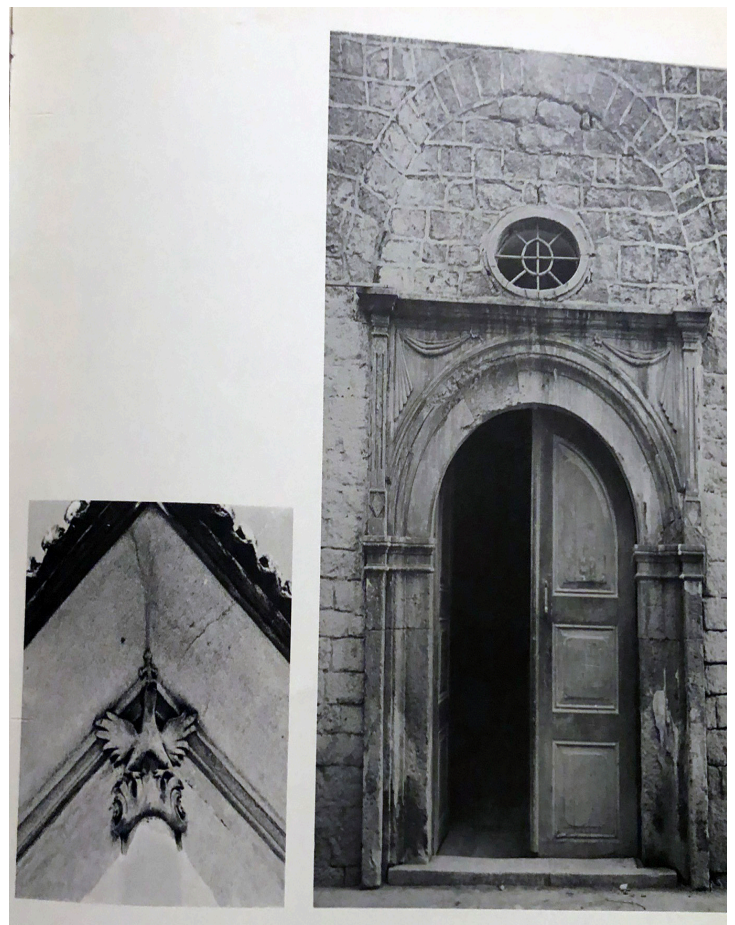
94. Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς ὁδατογραφίας (βλ. εἰκ. 93) στὴ σημερινή της ὄψη.

Εικόνα 48 – Πλατεία<<τριών Ναυαρχών>> Παλατάκι Καποδίστρια (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 49 – Οικία Αρμανσπεργκ (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Η ανέγερση της οικίας Αρμανσπεργκ πραγματοποιήθηκε κατά την Β Ενετική περίοδο. Την περίοδο του Καποδίστρια φιλοξενούσε δημόσιες υπηρεσίες ενώ αργότερα αποτελούσε την κατοικία του αντιβασιλέα Αρμανσπεργκ. Βάσει πληροφοριών που αναγράφονται στον εξώστη, το 1831 προστέθηκε ο τρίτος όροφος που περιλαμβάνει στο γείσο του τον Καποδιστριακό φοίνικα. Η κλίμακά του καθώς και οι λεπτομέρειες των επιμέρους στοιχείων (των θυρών, των γείσων, των παραθύρων) είναι στοιχεία που μαρτυρούν τον πρώιμο νεοκλασικισμό. Το κτίριο αποκαταστάθηκε και σήμερα το ισόγειό του στεγάζει μια καφετέρια και οι όροφοι προορίζονται για ξενοδοχείο.

Εικόνα 50 – Οικία Αρμανσπεργκ διάκοσμος (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

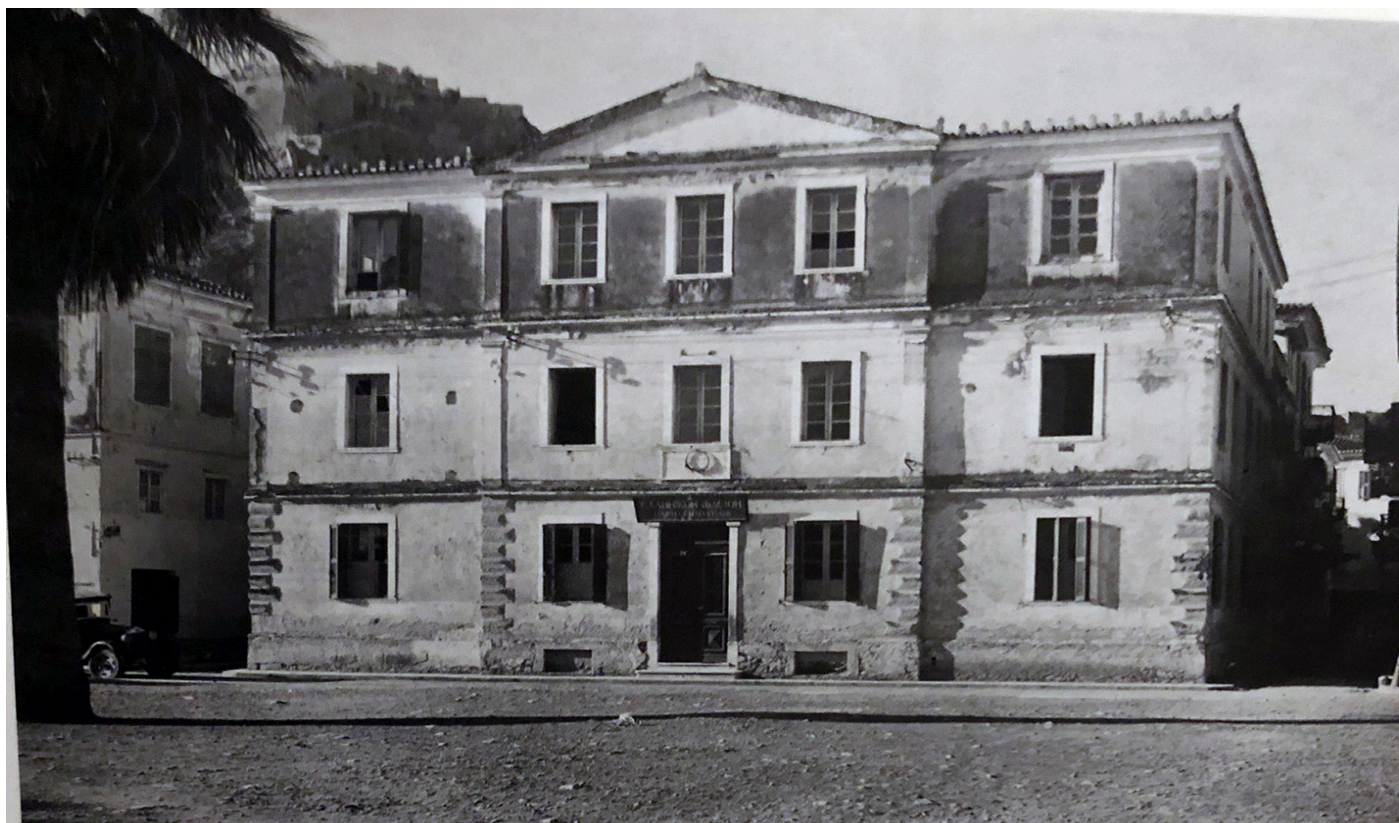

Εικόνα 51 – Τελωνείο Κλεάνθης (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Για το κτίριο του Τελωνείου υπάρχουν λίγες πληροφορίες. Πιθανότατα κατασκευάστηκε στα μέσα του 18ου αιώνα από τον αρχιτέκτονα Σταμάτιο Κλεάνθη. Η πρόσοψη του φέρει απλές και αυστηρές μορφές, η οποίες τονίζονται με διαφορετικό υλικό. Δυο από τα κύρια χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του Κλεάνθη που συναντάμε στο συγκεκριμένο κτίριο είναι οι καμάρες και τα περιγράμματα των παραθύρων.

Εικόνα 52 - Θύρα απο την πίσω μεριά του κτιρίου (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Εικόνα 53 - Το Γυμνάσιο του Οθωνος - Σημερινό Δημαρχείο ((Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

Το 1833 εγκαινιάζεται το πρώτο Γυμνάσιο της Ελλάδας. Πρόκειται για τριώροφο κτίριο με πρώιμα στοιχεία. Όταν κατασκευάστηκε είχε δύο ορόφους και μετά από δέκα χρόνια προστέθηκε άλλος ένας όροφος. Το ισόγειο φιλοξενούσε το Ελληνικό σχολείο και οι υπόλοιποι όροφοι το Γυμνάσιο. Η πρόσοψη του είναι συμμετρική και χωρισμένη σε τρία τμήματα. Το κτίριο έχει βάση κορμό και στέψη ακολουθώντας τις αρχές της αρχιτεκτονικής των κλασικών χρόνων¹⁸. Μπροστά από το Γυμνάσιο στην σημερινή πλατεία <<Τριών Ναυαρχών >> υπήρχε ένας κήπος για την εκτόνωση των μαθητών. Το 1935 το κτίριο εγκαταλείφθηκε λόγω της μεταφοράς του Γυμνασίου στο νέο τότε κτίριο που βρίσκεται ακριβώς απέναντι στη δεξιά πλευρά της Λεωφόρου Αμαλίας. Από τότε το κτίριο άλλαξε αρκετές χρήσεις έως το 1992 που αναπαλαιώθηκε και στεγάζει μέχρι σήμερα το Δημαρχείο της πόλης¹⁹.

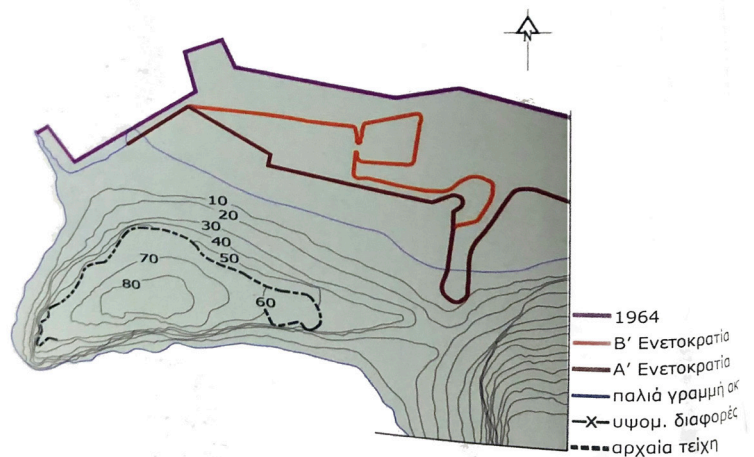

18. Ζωδίου ευδοκία –Καρβουνιάρη Καλλιόπη, Το Ναύπλιο στα χρόνια του Καποδίστρια, Ερευνητική εργασία, ΑΠΘ Πολυτεχνική σχολή τμήμα αρχιτεκτόνων

19. Δούτσος Γ, Δημαρχείο, Nafplio.gr, 2023, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: nafplio.gr/archaiologikoixoroiseimiamenu/49-2011-03-20-10-35-52.html.

- 1.10 ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 1862

Η κυβέρνηση της χώρας πλέον παραχωρείται στον Γεώργιο Α' και σηματοδοτεί την έναρξη μιας περιόδου καθοριστικών αλλαγών όσον αφορά τη μορφή και τη δομή της πόλης. Την περίοδο αυτή γίνεται κατεδάφιση των βόρειων τειχών (εικ.57-58) αποδεδειγμένα έτσι το κατώτερο τμήμα της πόλης το οποίο στη συνέχεια προεκτάθηκε μέχρι την θάλασσα (εικ.54). Η ρυμοτομία που εφαρμόστηκε στη νέα ζώνη της επέκτασης έχει ως κύριο χαρακτηριστικό τους ευθύγραμμους δρόμους και τις καθαρές χαραξίς που έρχονται σε αντίθεση με τη διαχείριση των προηγούμενων πολεοδομικών ζωνών της πόλης (εικ.44). Το 1894 κατεδαφίζονται και τα ανατολικά τείχη (εικ.55). Με σκοπό τη διάνοιξη σιδηροδρομικού σταθμού κλείνεται η τάφρος που βρισκόταν μπροστά από την πύλη της ξηράς και με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα επέκτασης της πόλης προς την ανατολή (εικ.59). Μετά την περίοδο ακμής του, το Ναύπλιο ακολουθεί την τύχη όλων των Ελληνικών επαρχιακών πόλεων¹⁸. Σημαντικό αξίωμα για την πόλη είναι η κήρυξη της Παλιάς Πόλης το 1962, ως διατηρητέο μνημείο, από το ύψος του σταθμού μέχρι τα <<πέντε αδέρφια>>. Τέλος το 1969 καθορίζονται οι όροι δόμησης, με ιδιαιτερότητες όσον αφορά την Παλιά Πόλη.¹⁹

Εικόνα 54- Χάρτης επέκτασης της πόλης του Ναυπλίου (Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 86)

Εικόνα 55 - Άποψη από το σημείο του σιδηροδρομικού σταθμού πριν την κατεδάφιση των ανατολικών τειχών (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 56 - Προάσιο (9. Καρούζου Χρ. Σ. Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929)

18. Κυριακίδης Κ.Μαλικούτη Τ., Ναύπλιο, Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών, Αθήνα, 1984, σελ 18

19. Ζήβας Δ, Μαϊστρου Ε., Καρδαμήτση-Αδάμη Μ., Γραφάκου Μ., Ναύπλιο, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας της παλιάς πόλης, Αθήνα, 1994

Εικόνα 57 - Φωτογραφία που φαίνονται τα Βόρεια τείχη (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 58 - Φωτογραφία που φαίνονται τα Βόρεια τείχη (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 59 - Κλειστή Ανατολική τάφος και Ανατολικά τείχη (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ -2-

Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση των σημερινών χρήσεων της Παλιάς Πόλης ώστε να γίνει κατανοητό το πως ο μαζικός τουρισμός έχει αλλάξει τη σημερινή εμπειρία του περιπατητή στην πόλη, επικαλύπτοντας δραστηριότητες και πολιτιστικές παραδόσεις των παλαιότερων εποχών. Για να γίνει κατανοητή η επιρροή του τουρισμού και να μπορέσουν να αναδυθούν τα στοιχεία αρνητικά ή θετικά προτείνεται μια πρώτη περιγραφή του πολεοδομικού ιστού όπως λειτουργεί σήμερα. Πιο συγκεκριμένα γίνεται μια διαγραμματική μελέτη των χρήσεων των ισόγειων, των ελεύθερων χώρων και των δικτύων της Παλιάς Πόλης. Ακόμη παρατίθενται δύο χάρτες από προηγούμενες μελέτες μια του 1884 και μια του 2005, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό το πόσο έχει αλλάξει η μορφή και ο χαρακτήρας της πόλης τα τελευταία χρόνια. Το κεφάλαιο αυτό δίνει μια γενική εικόνα της πόλης του σήμερα και προετοιμάζει το έδαφος για το επόμενο κεφάλαιο

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ -

-ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ 1988-

Το τελευταίο και πιο πρόσφατο σχέδιο πόλης ήταν αυτό του 1988. Όπως φαίνεται στον χάρτη η Παλιά Πόλη διαιρείται σε τρεις ζώνες. Ζώνη Β ορίζεται η παλαιότερη πολεοδομική ζώνη της Παλιάς Πόλης η οποία εκτείνεται από τα τείχη της Ακροναυπλίας μέχρι την οδό Σταϊκοπούλου. Ζώνη Α ορίζεται η ζώνη που αναπτύσσεται παράλληλα στην ζώνη Β και εκτείνεται ανάμεσα στην οδό Σταϊκοπούλου και την Λεωφόρο Αμαλίας. Τέλος ως ζώνη Γ ορίζεται η νεότερη πολεοδομική επέκταση προς τη θάλασσα η οποία εκτείνεται από την Λεωφόρο Αμαλίας μέχρι την παραλιακή οδό Μπουμπουλίνας. Στο σημερινό σχέδιο δεν παρατηρούνται αλλαγές ως προς τις χαράξεις των οικοδομικών τετραγώνων, υπάρχουν όμως αρκετές αλλαγές στις χρήσεις γης. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί οι πολεοδομικές ζώνες έχουν ονομαστεί με σειρά ξεκινώντας από την παλιότερη πολεοδομική ζώνη της πόλης και καταλήγοντας στη νεότερη πολεοδομική ζώνη Γ.

Εικόνα 61 - Πολεοδομικό σχέδιο Ναυπλίου 1988 (Αρχείο Πολεοδομίας Ναυπλίου)

- Όριο Πολεοδομικής Ενότητας (Γεγονός) City Planning Unit Neighborhood Boundary
- Όριο Κεντρικής Περιοχής Central Area Boundary
- Όριο Πανεοδημοτικής Περιοχής District Neighborhood Area Boundary
- Ρυμοτομική Γραμμή (πρασινή) Green Line (green)
- Οικοδομική Γραμμή (κόκκινη) Building Line (red)
- Στόμ Ακτοπέδου
- Αξιοσημείωτος Χώρος (σε κούνη κατάσταση) Remarkable Space (in critical condition)
- Κατασκευασμένη Ρυμοτομική ή Οικοδομική Γραμμή Constructed Street or Building Line
- Αιχμής Κατοικίας Residential Point
- Τυπική Κατοικία Mixed Residential
- Δωσικό Γραμμόνι, Εξοπλισμένη, Δωσική Public Trade, Equipped, Recreational
- Τουριστικός Τουριστικός
- Β.Π. Πολύτροπο Περιφερειακό Urban Area Multi-story
- Χ.Π. Χημειοβιομηχανικό Περιφερειακό Chemical Industry Area Multi-story
- Β.Π. Βιομηχανικό Βιομηχανικό
- Κ.Χ. Ελεύθερος Χώρος Κοινοκτημόνιο Public Open Space
- Όριο Περιοχής Αναμενόμενης Boundary of Area Proposed to Be Reformed
- Α, Β, Γ Τορική, Ορεινή, Δωρική Urban, Mountain, Doric
- Όριο Τόπου Όσων Δωρικών Building Regulations - Doric Boundary
- Όριο Τόπου Ειδικών Περιεργασιών Διοικήσης Special Building Regulations District Boundary
- Όριο Πρωτογενών και Κεντρικών Αρχαιολογικών Χώρων Boundary of Archaeological Sites Proposed to be Used
- Όριο Προτεινόμενου για κεντρική συνδρομή ή διατηρητέου Συνακόλου Boundary of Traditional or Proposed District Roadway or Historical Urban
- Προτεινόμενα για Κεντρική Διατήρηση Αρχαιολογικών ή Φωλιών Στοιχείων Elements Proposed to be Used for its Architectural or Historical Value
- Προτεινόμενα για Κεντρική Παραδοσιακή ή Διατηρητέα Κτίρια Traditional or Proposed Preservation Buildings Proposed to be Used

ΟΡΘΗ ΔΟΜΗΣ	A	B		
Σ.Δ	21	12		
συστήμα	κατά Γ.Ο.Κ./85			
Π.Κ.%	90	80		
σπίτι/εστία	π = 10 Ε = 200	π = 10 Ε = 200		* εφ' όσον είναι ελεύθερος ο χώρος υπολείπεται
Μ.Υ.	11,50	8,50		(μετά κτην)
Αριθ. ορόφ.	3	2		

ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΗΣ

Γ.Ο.Κ.	συστήμα	Π.Κ.%	Σ.Δ	Μ.Υ.	Αριθ. ορόφ.	σπίτι/εστία/μ.ε.π.
Ο.Τ. 104	Γ.Ο.Κ. 85	70	06	8,50	2	5,00

ΕΙΣΤΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

24.11.88
[Signature]

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ - ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ - ΕΠΕΚΤΑΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΕΛΙΜΒΡΙΝΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
Ο ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΟΣ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΣ 39
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Λ.Ο.Σ. 45 ΑΓ. ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ
29-7-82

ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΕΛΕΝΗ ΜΑΙΣΤΡΟΥ
ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΕΛΑΔΗΣ
ΦΩΤΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΒΙΤΣΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΑΦΑΝΤΟΥ
ΜΙΝΩΣ ΜΑΙΣΤΡΟΣ
ΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΣΤΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΕΝΤΟΥΡΑΚΗΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:
- Τοπογραφικά στοιχεία: φωτογραμμετρικά
- Μη τοπογραφικά στοιχεία: επίγεια

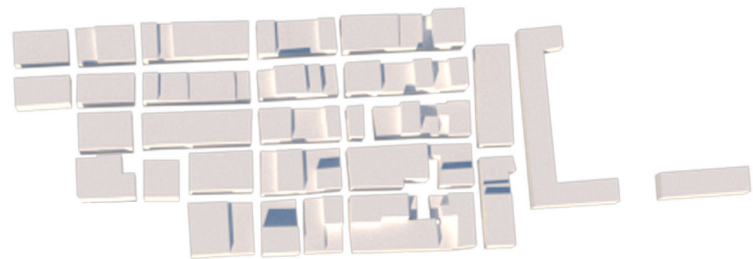
- 2.1 - ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Ο πολεοδομικός ιστός της Παλιάς Πόλης του Ναυπλίου προκύπτει από τις διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης της πόλης και αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η πόλη προσαρμόστηκε ανάλογα με την τοπογραφία αλλά και τις ανάγκες της κάθε εποχής. Η μορφή που έχει σήμερα το σχέδιο πόλης βασίζεται στο πολεοδομικό σχέδιο του 1988 (εικ.61) και ως τρόπος ανάλυσης και απλοποίησης του πολεοδομικού του 1988, γιατί σκοπός μας δεν είναι η ανάλυση του πολεοδομικού σχεδίου αλλά η αντίληψη της πόλης, προτείνεται ο διαχωρισμός της Παλιάς Πόλης σε ζώνες. Εύκολα μπορεί κάποιος να ξεχωρίσει τις τρεις ζώνες της πόλης οι οποίες χωρίζονται παράλληλα στον άξονα Βορρά-Νότου από τρεις κεντρικούς δρόμους, την οδό Σταϊκοπούλου, τη Λεωφόρο Αμαλίας και την οδό Μπουμπουλίνας. Κάθε ζώνη υιοθετεί διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετική μορφή λόγω του τρόπου με τον οποίο η κάθε μια είναι δομημένη. Η ονομασία των ζωνών στο συγκεκριμένο κεφάλαιο ακολουθεί τη σειρά με την οποία εξελίχθηκε ο πολεοδομικός ιστός της Παλιάς Πόλης με παλαιότερη ζώνη τη ζώνη Α και νεότερη τη ζώνη Γ.

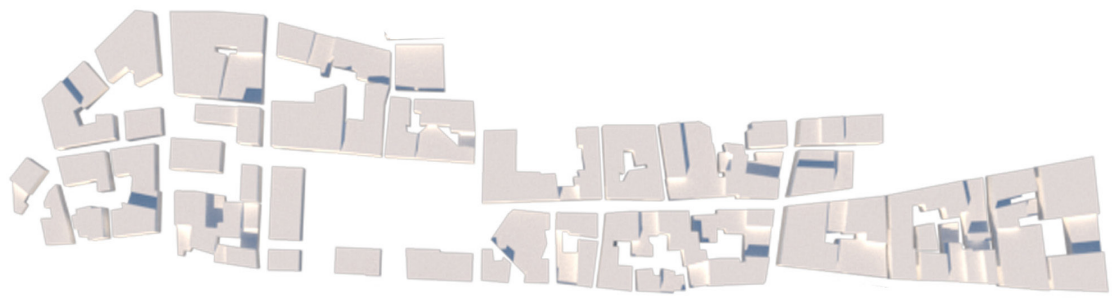

Εικόνα 62 - Χάρτης πολεοδόμικων ζωνών της παλιάς πόλης του Ναυπλίου

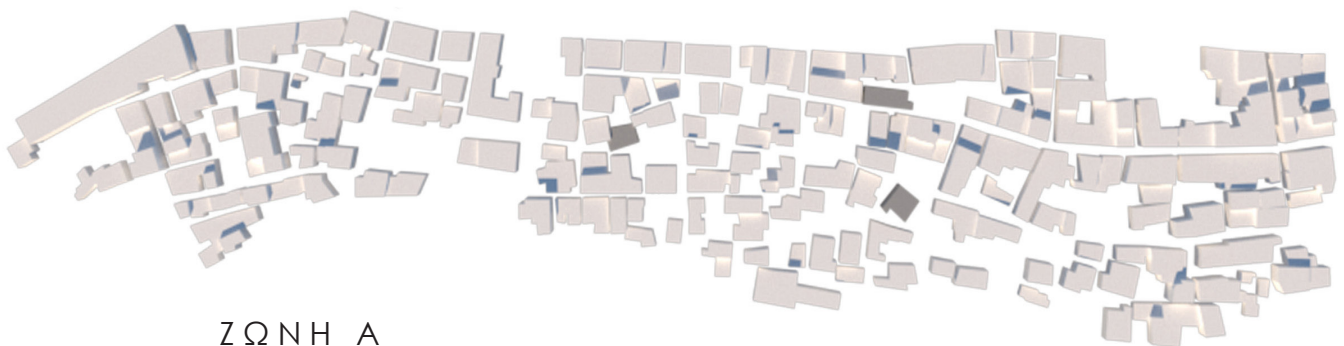
ΖΩΝΗ Γ

ΖΩΝΗ Β

ΖΩΝΗ Α

Εικόνα 63 - Τρισδιάστατο διάγραμμα ζωνών

- 2.1 Α - ΖΩΝΗ Α

Η ζώνη Α αποτελεί το νότιο τμήμα του πολεοδομικού ιστού της πόλης και μάλιστα είναι και το παλαιότερα κατοικημένο. Ξεκινά να δημιουργείται κατά την περίοδο της Α Ενετοκρατίας παράλληλα μετατείχητης Ακροναυπλίας και οριοθετείται ανάμεσα στατείχητης Ακροναυπλίας και την οδό Σταϊκόπουλου-Πλαπούτα. Η ανάπτυξη του οικισμού δεν ακολούθησε κάποιου είδους σχεδιασμό. Αυτό οφειλόταν κυρίως στο γεγονός ότι κύριος σκοπός τους ήταν η άμεση κάλυψη της ανάγκης για στέγαση των κατοίκων. Η κίνηση στη ζώνη Α αναπτύσσεται στον άξονα ανατολής δύσης μέσω στενών δρόμων, που ακολουθούν την τοπογραφία της περιοχής και συνδέονται μεταξύ τους μέσω δρομόσκαλων στην κατεύθυνση βορρά νότου. Στην πλειοψηφία τους οι δρόμοι είναι μικρά σε πλάτος στενά, ακανόνιστου μεγέθους, που πολλές φορές καταλήγουν σε αδιέξοδα καθώς είχαν σχεδιαστεί για ιδιωτική χρήση. Η χάραξη των οικοδομικών τετραγώνων όπως είναι φανερό έχει γίνει αυθαίρετα. Οι ελεύθεροι χώροι απουσιάζουν αρκετά από τη συγκεκριμένη ζώνη βρίσκονται μόνο σε προαύλια εκκλησιών και όπου το επιτρέπει το ανάγλυφο.

Εικόνα 64- Ζώνη Α

Ζώνη Α

Μεσος Όρος ορόφων κτιρίων: 2

- 2.1 Β - ΖΩΝΗ Β

Η ζώνη Β αναπτύσσεται παράλληλα με τη ζώνη Α, βρίσκεται νότια από τις οδούς Πλαπούτα, Σταϊκοπούλου και Βόρεια της Λεωφόρου Αμαλίας, ενός αρκετά σημαντικού δρόμου καθώς αποτελεί αξονικό όριο όπου κατά μήκος του υπήρχαν τα βόρεια επιθαλάσσια τείχη τα οποία γκρεμίστηκαν με στόχο την επέκταση της πόλης. Σε αντίθεση με τη ζώνη Α το ανάγλυφο είναι πιο ομαλό και είναι αποτέλεσμα των συνεχών προσχώσεων που έκαναν οι Ενετοί στην προσπάθεια τους να επεκτείνουν την πόλη. Το ανάγλυφο της συγκεκριμένης ζώνης έκανε πιο εύκολη τη χάραξη οικοδομικών τετραγώνων μέσα στα οποία υπήρχε η δυνατότητα να ανεγερθούν μεγαλύτερα κτίρια σε σχέση με τη ζώνη Α, τόσο σε ύψος αλλά και σε πλάτος, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο συμπαγή μέτωπα. Καθώς η ζώνη αναπτύχθηκε σε μια αρκετά σημαντική περίοδο ανάπτυξης της πόλης, περιλαμβάνει τα σημαντικότερα ιστορικά κτίρια της πόλης και πιο συγκεκριμένα στην οδό Βασιλέως Κωνσταντίνου η αλλιώς <<Μεγάλος Δρόμος>> η οποία φιλοξενεί πολλά από αυτά τα κτίρια και καταλήγει στο σημαντικότερο δημόσιο χώρο της πόλης την πλατεία Συντάγματος. Οι χαράξεις σε αντίθεση με τη ζώνη Α είναι πιο καθαρές, οι δρόμοι έχουν μεγαλύτερα και σταθερά πλάτη ωστόσο κάποια μικρά αδιέξοδα δρομάκια προδίδουν μια ελευθερία ως προς την χάραξη του δικτύου. Οι δημόσιοι χώροι δημιουργήθηκαν επηρεασμένοι από τα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Στη συγκεκριμένη ζώνη υπάρχουν τρεις μεγάλες πλατείες εκ των οποίων οι δύο συνδέονται μέσω της οδού Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Εικόνα 65 - Ζώνη Β

Ζώνη Β

Μεσος Όρος ορόφων κτιρίων: 3

- 2.1 Γ - ΖΩΝΗ Γ

Η ζώνη Γ βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Παλιάς Πόλης του Ναυπλίου, αναπτύσσεται παράλληλα στη ζώνη Β και αποτελεί μια οικιστική απόληξη. Καθώς είναι το τελευταίο τμήμα που αναπτύχθηκε είναι και το μόνο που έχει κτιστεί βάσει σχεδίου. Η ζώνη οριοθετείται νότια από τη Λεωφόρο Αμαλίας και Βόρεια από την οδό Μπουμπουλίνας. Το ανάγλυφο της περιοχής είναι ομαλό και ευνόησε αρκετά τον σχεδιασμό της ζώνης. Η ζώνη σχεδιάστηκε με Ιπποδάμειο σύστημα. Όλες οι χαράξεις τα οικοδομικά τετράγωνα και το οδικό δίκτυο υπακούουν σε ένα καθαρό κάναβο. Με αυτό τον τρόπο σχεδίασης δημιουργήθηκαν διαμπερή οικόπεδα με δύο έως και τρεις ελεύθερες όψεις προσφέροντας καλύτερες συνθήκες υγιεινής. Η πλειοψηφία των κτιρίων της ζώνης Γ παρουσιάζουν μορφολογικά χαρακτηριστικά νεοκλασικισμού.

- 2.2 1 - ΧΡΗΣΕΙΣ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΖΩΝΗ Α | ΝΟΤΙΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Για τη ζώνη Α που αποτελεί και την παλαιότερη πολεοδομική ζώνη της πόλης παρατηρείται ότι σε μεγάλο βαθμό φιλοξενεί κυρίως χρήσεις κατοικίας και τουρισμού. Ωστόσο η οδός Σταϊκοπούλου που συνορεύει με τη ζώνη Β φιλοξενεί κυρίως χρήσεις λιανικού τοπικού εμπορίου και αναψυχής-εστίασης. Ένας από τους κύριους λόγους που η ζώνη αυτή δεν έχει επηρεαστεί σχεδόν καθόλου από χρήσεις αναψυχής είναι το ανώμαλο ανάγλυφό της και ο τρόπος προσέγγισης της μέσω των δρομόσκαλων και των βαθμιδωτών δρόμων. Στην ζώνη αυτή εντοπίζονται και τα περισσότερα κτίρια χωρίς χρήση κυρίως εγκαταλελειμμένα και σε κακή κατάσταση.

ΖΩΝΗ Β | ΕΝΔΙΑΜΕΣΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Η ζώνη Β σε μεγαλύτερο βαθμό φιλοξενεί χρήσεις λιανικού τοπικού εμπορίου και εστίασης ενώ η κατοικία σχεδόν απουσιάζει στα ισόγεια της συγκεκριμένης ζώνης. Τα περισσότερα γραφεία της παλιάς πόλης συγκεντρώνονται σε αυτό το τμήμα.

ΖΩΝΗ Γ | ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Πρόκειται για μια αρκετά τουριστική ζώνη λόγω του παραλιακού μετώπου όπου τα ισόγεια καταλαμβάνουν χρήσεις λιανικού τοπικού εμπορίου, εστίασης και τουρισμού. Λόγω της εστίασης υπάρχουν και αρκετές αποθήκες. Η κατοικία σε σχέση με τις υπόλοιπες χρήσεις βρίσκεται σε μικρότερο ποσοστό, αλλά σίγουρα δεν είναι όσο χαμηλά είναι στη ζώνη Β.

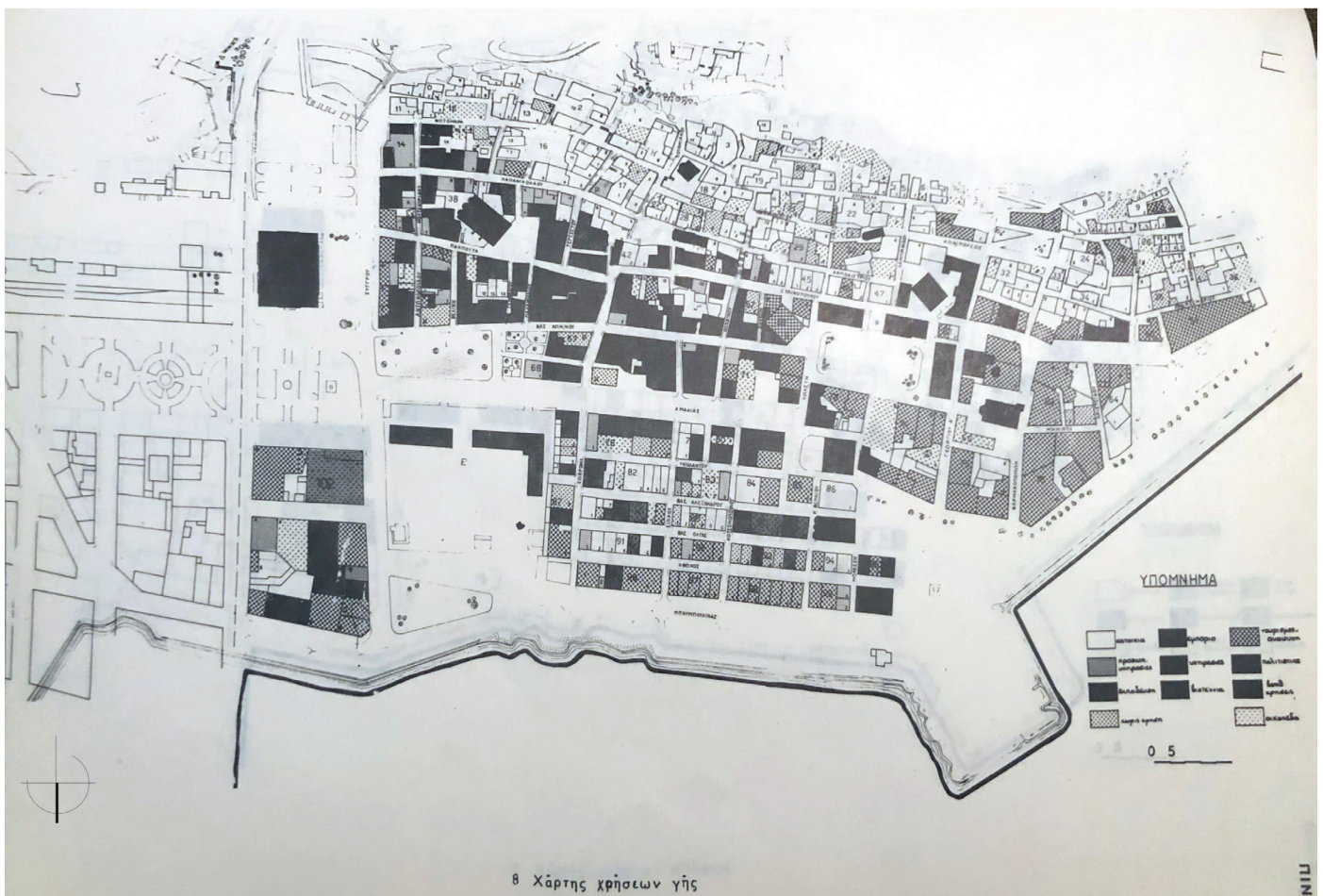
Εικόνα 67 - Χάρτης χρήσεων γής

- ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ - 1 9 8 4

Στον πρώτο χάρτη ο οποίος είναι μια μελέτη που έγινε το 1984 βλέπουμε πως η κατοικία ειδικά στη ζώνη Α καταλαμβάνει μεγάλο ποσοστό. Στη ζώνη Β πάνω στην οδό Σταϊκοπούλου που σήμερα είναι ένας αρκετά τουριστικός δρόμος με όλα σχεδόν τα ισόγεια να έχουν χρήσεις εμπορείου – αναψυχής φαίνεται πως ακόμα διατηρεί τη χρήση της κατοικίας. Η οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου υιοθετεί κατά βάση χρήσεις εμπορίου. Στη Ζώνη Γ η παραλιακή οδός, η οδός Μπουμπουλίνας είχε στα ισόγεια της χρήσεις αναψυχής κάτι το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα. Ακόμη πολλά κτίρια που σήμερα είναι ξενοδοχεία ή πανσιόν τότε ήταν ακόμα κατοικίες. Αρκετά σημαντικό είναι το γεγονός πως το 1984, την περίοδο που έγινε αυτή η μελέτη, βλέπουμε πως μέσα στη πόλη υπάρχουν ακόμα αρκετά ανοικοδόμητα οικόπεδα και κτίρια χωρίς χρήση.

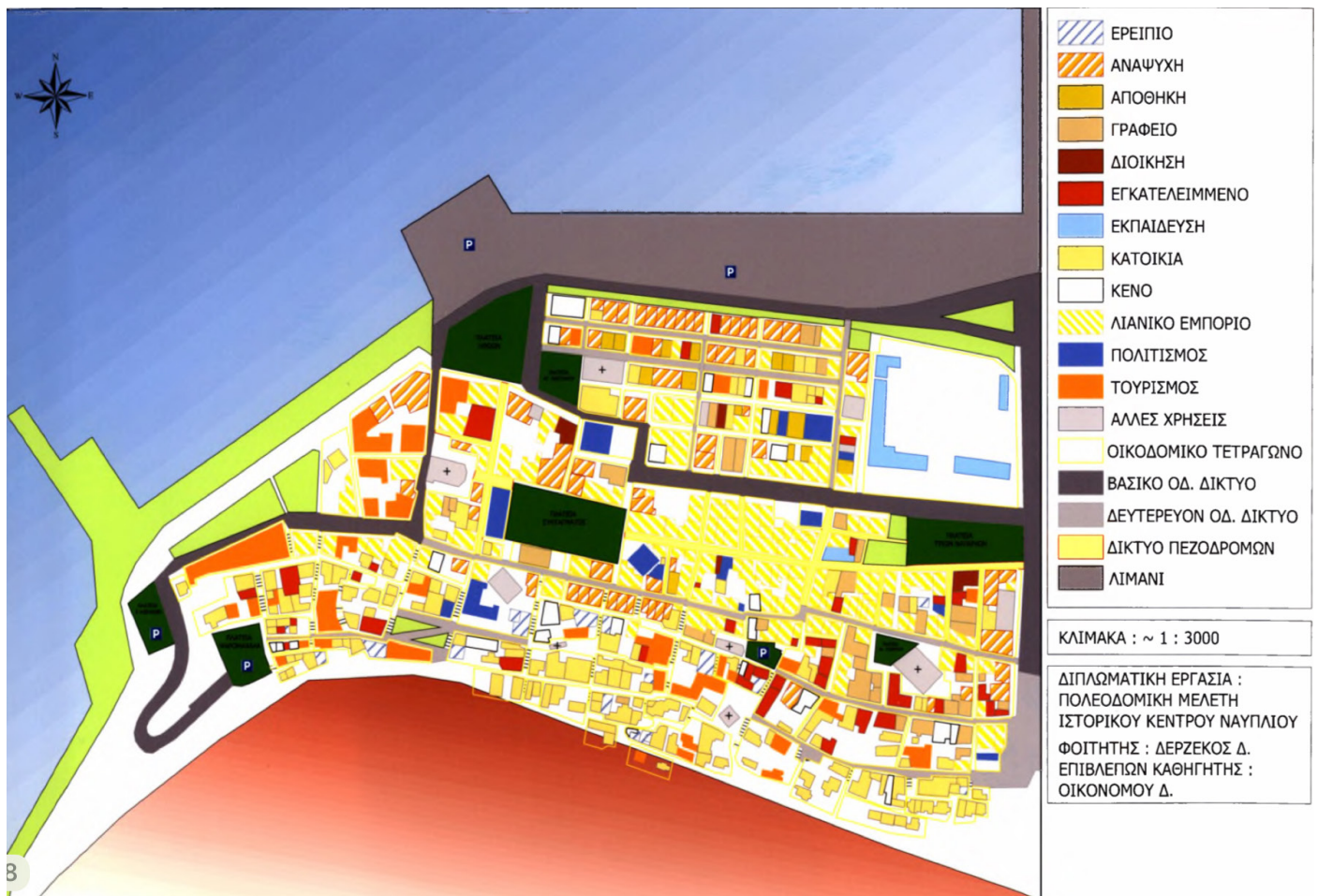
Εικόνα 68 - Χάρτης χρήσεων ισόγειου 1984 (Κυριακίδης Κ, Μαλικούτη Στ, Ναύπλιο, Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών, ΕΜΠ ,Αθήνα 1984)

2005

Στο δεύτερο χάρτη ο οποίος είναι μια μελέτη που έγινε το 2005, μετά από 20 χρόνια βλέπουμε αρκετές αλλαγές στις χρήσεις των ισογείων. Στη ζώνη Α ενώ η κατοικία κατείχε το μεγαλύτερο ποσοστό πλέον ο τουρισμός έχει αρχίσει να αναπτύσσεται και να δημιουργούνται τα πρώτα ξενοδοχεία. Στα σύνορα της ζώνης Α με τη ζώνη Β, στην οδό Σταϊκόπουλου φαίνεται ότι ο δρόμος δεν φέρει καθόλου χρήσεις κατοικίας παρα μόνο εμπορίου και αναψυχής. Στη ζώνη Γ φαίνεται η μείωση της χρήσης της κατοικίας και η αύξηση των χρήσεων του τουρισμού και της αναψυχής. Η Λεωφόρος Αμαλίας διατηρεί τη χρήση του λιανικού εμπορίου στα ισόγειά της. Αξίζει να σημειωθεί πως πλέον όλα τα ανοικοδόμητα ακόμα οικοπέδα του 1984 πλέον είναι κτισμένα και σημαντικά κτίρια που δεν είχαν τότε χρήση πλέον στεγάζουν σημαντικές υπηρεσίες.

Εικόνα 69 - Χάρτης χρήσεων ισογείου 2005 (Δερζέκος Δ, Πολεοδομική μελέτη του ιστορικού κέντρου Ναυπλίου : παρεμβάσεις και προοπτικές, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2005

- 2.2 2 - ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ

ΖΩΝΗ Α

Στη ζώνη Α είναι εμφανές το γεγονός ότι οι χώροι και οι πλατείες έχουν δημιουργηθεί αυθαίρετα ή ορίζονται ως προαύλιο μιας εκκλησίας. Η πλατεία του Ψαρομαχαλά (σημ.1) πλέον έχει μετατραπεί πλήρως σε χώρο στάθμευσης. Στα σύνορα της Α με τη Β ζώνη υπάρχουν και λίγο μεγαλύτερες πλατείες όπως οι πλατείες των εκκλησιών του Αγίου Γεωργίου (σημ.2) στην οδό Πλαπούτα και του Αγίου Σπυρίδωνα (σημ.3) στην οδό Παπανικολάου (και πάλι όμως ως προαύλια εκκλησιών). Σαν δημόσιο πράσινο υπάρχει ένα παρκάκι στην οδό Ζυγομαλά (σημ.4) και όλο το υπόλοιπο πράσινο είναι ιδιωτικό.

ΖΩΝΗ Β

Στη ζώνη Β βλέπουμε μια πιο οργανωμένη διάταξη και αυτή τη φορά σχεδιασμένη βάσει του πρώτου σχεδίου πόλης. Κυριαρχούν δύο μεγάλες πλατείες, η πλατεία τριών Ναυάρχων (σημ.5) και η πλατεία Συντάγματος (σημ.6). Υπάρχει άλλη μια μικρή πλατεία στη Λεωφόρο Αμαλίας (σημ.7) που παλαιότερα πριν γίνει η πεζοδρόμησή της ήταν χώρος στάθμευσης. Δημόσιο πράσινο υπάρχει μόνο στην πλατεία τριών Ναυάρχων στη θέση που βρισκόταν το παλατάκι του Καποδίστρια (σημ.8). Ιδιωτικό πράσινο δεν υπάρχει καθώς πλέον τα οικοδομικά τετράγωνα είναι μεγαλύτερα, πυκνότερα και χωρίς κενούς χώρους.

ΖΩΝΗ Γ

Στη ζώνη Γ κυριαρχεί η πλατεία Φιλελλήνων (σημ.9), η πλατεία του Αγίου Νικόλα (σημ.10) και το παραλιακό μέτωπο όπου υπάρχει ένας μεγάλος κοινόχρηστος χώρος (σημ.11) και μία παιδική χαρά. Ωστόσο υπάρχει ένας μεγάλος, πλέον ανεκμετάλλετος χώρος, ο οποίος παλιά άνηκε στο ξενοδοχείο Αγαμέμνων, το οποίο βρίσκεται ακριβώς από πάνω στην οδό Σπηλιάδου. Στην οδό Μπουμπουλίνας (σημ.12) σε όλο το μήκος της υπάρχει οργανωμένο δημόσιο πράσινο όπως και στο παραλιακό μέτωπο.

Εικόνα 70- Διάγραμμα ελεύθερων χώρων

- 2.2₃ - ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΩΝ

ΖΩΝΗ Α

Η ζώνη Α αποτελείται από στενά δρομάκια τα οποία, εκτός από συγκεκριμένες εξαιρέσεις, δεν επιτρέπουν τη διέλευση αυτοκινήτου. Οι περιπτώσεις οδών που επιτρέπουν τη διέλευση αυτοκινήτων βρίσκονται στην κατεύθυνση ανατολής - δύσης καθώς οι δρόμοι που έχουν κατεύθυνση βορρά - νότου είναι κατά βάση δρομόσκαλες με βαθμιδωτό ύψος. Κύριο χαρακτηριστικό του δικτύου της ζώνης Α όπως έχει προαναφερθεί είναι η ακανόνιστη χάραξη των δρόμων, το άνισο πλάτος τους και το γεγονός ότι ο σχεδιασμός τους ακολουθεί το ανάγλυφο του λόφου της Ακροναυπλίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετοί δρόμοι με απότομη κλίση και αρκετά δρομάκια που καταλήγουν σε αδιέξοδα. Οι οδοί που παρά την πεζοδρόμηση τους επιτρέπουν την ελεγχόμενη διέλευση αυτοκινήτων είναι οι οδοί Σταϊκοπούλου - Πλαπούτα, η κάθετη σε αυτές οδός Άγγελου Τερζάκη και η οδός Παπανικολάου που βρίσκεται παράλληλα της οδού Σταϊκοπούλου και εξυπηρετούν διαδικασίες όπως τροφοδοσία των καταστημάτων, τη διευκόλυνση των μόνιμων κατοίκων και των ξενοδοχείων της Παλιάς Πόλης.

Εικόνα 71 - Διάγραμμα δικτύων - πεζοδρόμων

ΖΩΝΗ Β

Η ζώνη Β αποτελεί το συνδετήριο κρίκο ανάμεσα στις τρεις ζώνες και περιλαμβάνει τα σημαντικότερα δομικά στοιχεία του πολεοδομικού ιστού της Παλιάς Πόλης τα οποία αναμφισβήτητα είναι η οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου και η πλατεία Συντάγματος που αποτελεί την καρδιά της πόλης. Η οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου ή αλλιώς <<μεγάλος δρόμος>> είναι ο σημαντικότερος πεζόδρομος της Παλιάς Πόλης καθώς συνδέει τη νέα με την Παλιά Πόλη, την πλατεία Τριών Ναυάρχων με την πλατεία Συντάγματος και πάνω του φιλοξενεί σημαντικά ιστορικά κτίρια τα οποία στα ισόγεια τους φιλοξενούν εμπορικές χρήσεις. Οι χαράξεις των δικτύων σε αυτή τη ζώνη είναι σίγουρα πιο ορθολογικές σε σχέση με την ζώνη Α όμως ακόμη τα πλάτη των δρόμων δεν είναι σταθερά. Στην πλειοψηφία τους οι δρόμοι είναι πεζόδρομοι και δεν επιτρέπουν τη διέλευση αυτοκινήτων με εξαίρεση τη Λεωφόρο Αμαλίας και την κάθετη σε αυτή οδό Άγγελου Τερζάκη.

ΖΩΝΗ Γ

Η ζώνη Γ είναι σχεδιασμένη με Ιπποδάμειο σύστημα συνεπώς έχουμε σταθερά και ικανοποιητικά πλάτη στους δρόμους. Όλη η ζώνη είναι πεζοδρομημένη εκτός από την παραλιακή οδό Ακτή Μιαούλη, η οποία αποτελεί κύριο οδικό δίκτυο της πόλης. Η οδός Βασιλέως Όθωνος που βρίσκεται παράλληλα στην οδό Μπουμπουλίνας επιτρέπει τη διέλευση αυτοκινήτου αποκλειστικά για την τροφοδοσία των καταστημάτων.

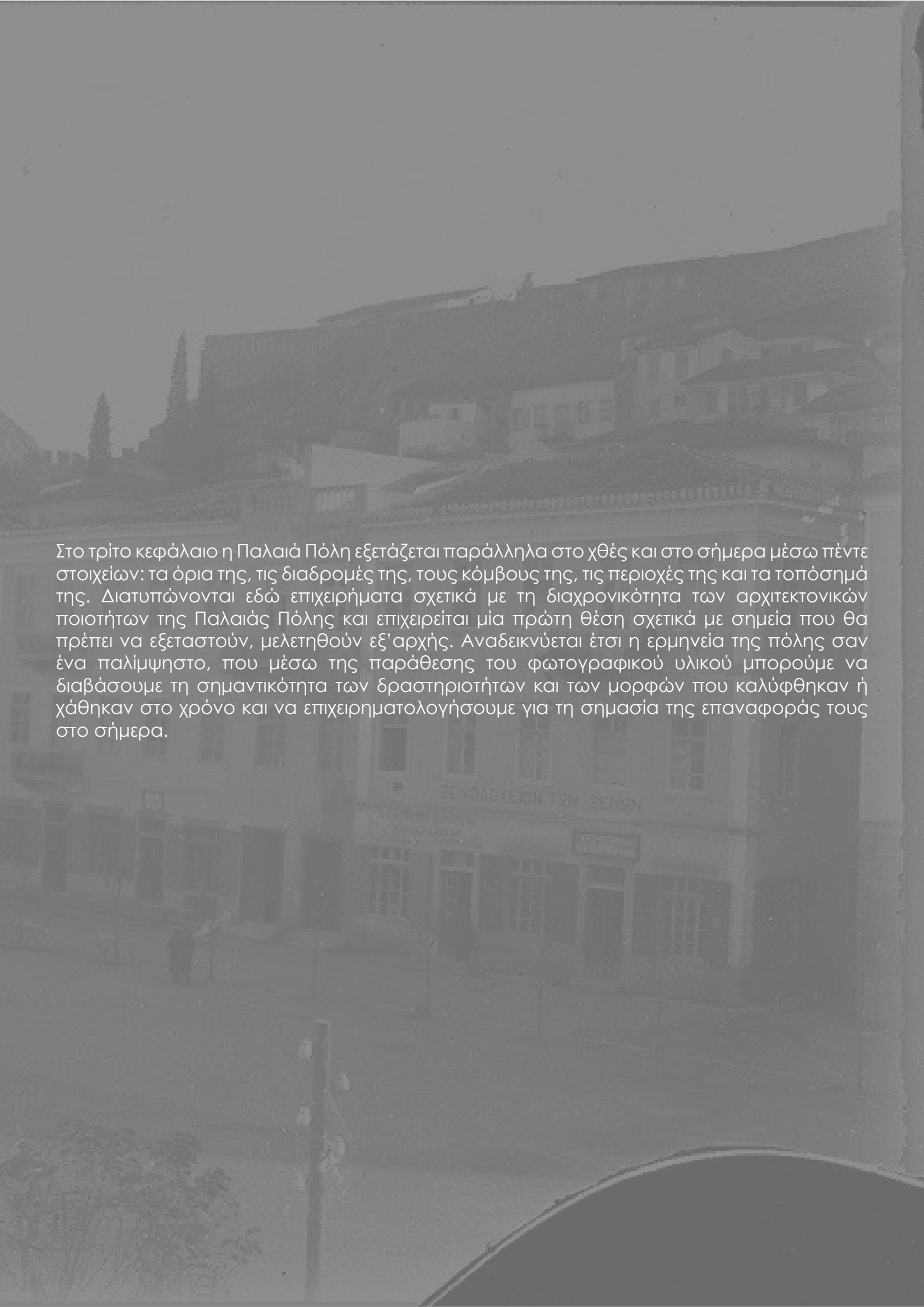
- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -

Μελετώντας τις τρεις πολεοδομικές ζώνες της Παλιάς Πόλης και συγκρίνοντας τη μελέτη του σήμερα με μελέτες προηγούμενων ετών προκύπτει πως ο τουρισμός έχει συμβάλει κατά μεγάλο βαθμό στον τρόπο που λειτουργεί η πόλη σήμερα. Στην ζώνη Α το μεγαλύτερο ποσοστό των κτιρίων είναι πλέον ξενοδοχεία, με το ποσοστό της κατοικίας όλο και να μειώνεται καθώς η έντονη αύξηση του τουρισμού στη ζώνη και η αλλοίωση του χαρακτήρα της, διώχνει τους μόνιμους κατοίκους. Ακόμη απουσιάζει οποιοσδήποτε χώρος εκτόνωσης καθώς πλέον όλα τα αστικά κενά έχουν γίνει χώροι στάθμευσης. Στη ζώνη Β συγκεντρώνονται κυρίως χρήσεις τουρισμού, εμπορίου και εστίασης. Η κατοικία απουσιάζει από τα ισόγεια της συγκεκριμένης ζώνης καθώς πλέον ο χαρακτήρας της είναι κυρίως εμπορικός. Στη ζώνη Β βρίσκονται τα περισσότερα κτίρια αναφοράς της πόλης, οι σημαντικότεροι κοινόχρηστοι χώροι και οι μεγαλύτεροι πεζόδρομοι. Η ζώνη Γ έχει ένα πιο τουριστικό χαρακτήρα λόγω του παραλιακού μετώπου και την συσσώρευση των χρήσεων τουρισμού και εστίασης σε κάποιους δρόμους. Ωστόσο παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό κατοικίας από τη ζώνη Β. Ο τουρισμός παρουσιάζεται σαν ένα ξένο σώμα σε σχέση με το παρελθόν, το οποίο έχει εγκατασταθεί στα κτίρια του ιστορικού κέντρου της πόλης, δίνοντάς τους μια μορφή που καθόλου δεν σχετίζεται με αυτήν που είχε πριν τη σύγχρονη εποχή και την τόσο μεγάλη έξαρση του τουρισμού. Συνειδητοποιούμε λοιπόν ότι πολλές παραδόσεις, εικόνες και στοιχεία του παρελθόντος έχουν χαθεί και μαζί τους χάθηκε και ο τρόπος με τον οποίο η άνθρωποι βιώνουν την πόλη. Είναι σημαντικό λοιπόν να δούμε ποια είναι τα στοιχεία αυτά που χάθηκαν στο χρόνο και πως ήταν η εικόνα της πόλης πριν την εγκατάσταση του τουρισμού στον αστικό ιστό του ιστορικού κέντρου της πόλης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ - 3 -

ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Στο τρίτο κεφάλαιο η Παλαιά Πόλη εξετάζεται παράλληλα στο χθές και στο σήμερα μέσω πέντε στοιχείων: τα όρια της, τις διαδρομές της, τους κόμβους της, τις περιοχές της και τα τοπόσημά της. Διατυπώνονται εδώ επιχειρήματα σχετικά με τη διαχρονικότητα των αρχιτεκτονικών ποιτήτων της Παλαιάς Πόλης και επιχειρείται μία πρώτη θέση σχετικά με σημεία που θα πρέπει να εξεταστούν, μελετηθούν εξ' αρχής. Αναδεικνύεται έτσι η ερμηνεία της πόλης σαν ένα παλίμψηστο, που μέσω της παράθεσης του φωτογραφικού υλικού μπορούμε να διαβάσουμε τη σημαντικότητα των δραστηριοτήτων και των μορφών που καλύφθηκαν ή χάθηκαν στο χρόνο και να επιχειρηματολογήσουμε για τη σημασία της επαναφοράς τους στο σήμερα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ//ΧΘΕΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα γίνει επιλογή και ανάλυση κάποιων σημαντικών στοιχείων της Παλιάς Πόλης του Ναυπλίου. Η επιλογή και η κατηγοριοποίηση των στοιχείων αυτών έγινε βάσει 5 βασικών στοιχείων που διαμορφώνουν την πόλη και αυτά είναι : οι διαδρομές, οι περιοχές, οι κόμβοι, τα τοπόσημα και τα όρια. Ο διαχωρισμός αυτός προέκυψε από την προσωπική μου εμπειρία διασχίζοντας την πόλη και μ'αυτόν τον τρόπο θα προσπαθήσω να ερμηνεύσω την πόλη σαν ένα παλίμψηστο, που μέσω της παράθεσης του φωτογραφικού υλικού μπορούμε να διαβάσουμε τη σημαντικότητα των δραστηριοτήτων και των μορφών που καλύφθηκαν ή χάθηκαν στο χρόνο. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι θα γίνει παραλληλισμός του χθες με το σήμερα για κάθε ένα στοιχείο. Με αυτόν τον τρόπο ο περιπατητής-αναγνώστης θα μπορέσει να αντιληφθεί τον μη ορατό πολιτισμό, δηλαδή τις παράλληλες πόλεις.

Διαδρομές : Οδός Ζυγομαλά, Σταικοπούλου, Βασιλέως Κωνσταντίνου, Αμαλίας, Μπουμπουλίνας

Κόμβοι -Πλατείες : Πλατεία Συντάγματος, Τριών Ναυαρχών, Φιλελλήνων, Πέντε Αδέρφια

Περιοχές : Συνοικία Ψαρομαχαλά

Τοπόσημα : Παλαμήδι, Τείχη ακροναυπλίας , Ρολόι, Πύλη της ξηράς, Μπούρτζι

Όρια : Λόφος - Τείχη ακροναυπλίας , ακτογραμμή - Θάλασσα

Διαδρομές

Κόμβοι

Περιοχές

Τοπόσημα

Όρια

- 3.1 -
ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Εικόνα 73 - Μεγάλος δρόμος χθες και σήμερα

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ - ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Τα μονοπάτια είναι τα κανάλια κατά μήκος των οποίων ο παρατηρητής κινείται συνήθως, περιστασιακά ή δυνητικά (...). Οι άνθρωποι παρατηρούν την πόλη ενώ κινούνται μέσα από αυτήν και κατά μήκος αυτών των μονοπατιών τα άλλα περιβαλλοντικά στοιχεία διατάσσονται και σχετίζονται. (Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press, 1960, σελ 41)

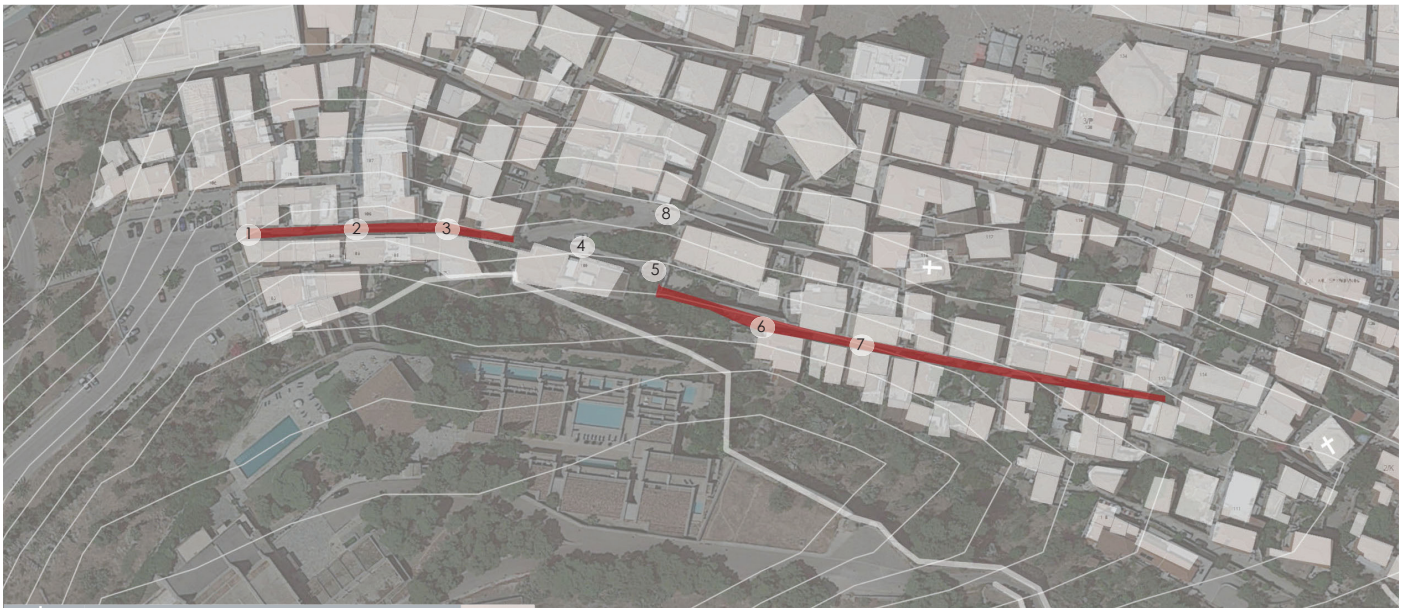
Οι διαδρομές έχουν επιλεγεί με κριτήριο την ιστορική τους σημασία, τη θέση τους αλλά και το πώς συμβάλουν στην οργάνωση της πόλης. Πιο συγκεκριμένα οι διαδρομές μπορεί να συναντούν έναν κόμβο, ένα στοιχείο πολιτισμού, μπορεί να λειτουργούν ακόμα και σαν όριο ή να θεωρούνται από μόνες τους τοπόσημα της περιοχής.

- ΟΔΟΣ ΖΥΓΟΜΑΛΛΑ
-
- ΟΔΟΣ ΣΤΑΙΚΟΠΟΥΛΟΥ
-
- ΟΔΟΣ ΒΑΣ.ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
-
- ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΜΑΛΙΑΣ
-
- ΟΔΟΣ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ
-

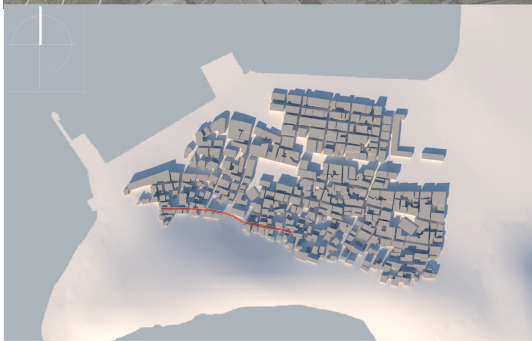
Εικόνα 74 - Διάγραμμα διαδρομών

- 3.1 1 - ΟΔΟΣ ΖΥΓΟΜΑΛΑ

Εικόνα 75- Οδός Ζυγομαλά

Εικόνα 76- Οδός Ζυγομαλά τρισδιάστατο διάγραμμα

Πήρε το όνομα της από την οικογένεια Ζυγομαλά. Πιο συγκεκριμένα από τον Ανδρέα Ζυγομαλά ο οποίος ήταν αγωνιστής του 1821 και είχε καταγωγή από το Ναύπλιο. Είναι η κύρια οδός που διασχίζει την παλαιότερη συνοικία του Ναυπλίου, τον Ψαρομαχαλά, όπου ζούσαν φτωχοί άνθρωποι, ψαράδες οι οποίοι είχαν τις βάρκες τους κάτω από τα τείχη στα πέντε αδέρφια. Η οδός ξεκινάει από την πλατεία του Ψαρομαχαλά και καταλήγει λίγο πιο πίσω από την καθολική εκκλησία. Κατα μήκος της συναντάει κανείς δρομόσκαλες οι οποίες οδηγούν στα σπίτια που κρέμονται πάνω στα τείχη της Ακροναυπλίας.

Η σημερινή της μορφή παρόλο που μοιάζει γραφική και αναλλοίωτη με μια πρώτη ματιά έχει αλλάξει αρκετά σε σχέση με το παρελθόν. Τα περισσότερα λαϊκά σπίτια φτιαγμένα σε τούρκικο στυλ, τα οποία προέρχονταν από διαφορετικές εποχές, με τα ξύλινα μπαλκόνια τους και τη λιτότητα κατασκευής τους έχουν πλέον αντικατασταθεί από νέες πανσιόν και μικρά ξενοδοχειακά καταλύματα τα οποία προσπαθούν να ενταχθούν αρμονικά στο σύνολο αλλά δεν παύουν να αλλοιώνουν την αρχική μορφή του δρόμου. Η γραφικότητα του δρόμου φαίνεται σε παλιές φωτογραφίες πριν το Ναύπλιο γνωρίσει τον τουρισμό. Τα στενά δρομάκια ήταν χώρος συνάντησης και παιχνιδιού έξω από τις ξύλινες πόρτες των σπιτιών. Σήμερα σε μεγάλο ποσοστό η οδός Ζυγομαλά αποτελείται από μικρές πανσιόν και ξενοδοχεία. Λίγα είναι τα σπίτια που έχουν παραμείνει σε οικογένειες που κατοικούν μόνιμα εκεί, κάνοντας το ύφος του δρόμου καθαρά τουριστικό και όχι οικείο όπως ήταν παλαιότερα.

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 77- Σημείο 1

Εικόνα 78 - Σημείο 2

Τα κτίρια του δρόμου έχουν ποικίλες μορφές κάποια έχουν υποστεί αρκετές αλλοιώσεις με αποτέλεσμα σήμερα να έχουν μια τελείως ξένη μορφή, άλλα διατηρούν τα βασικά χαρακτηριστικά τους όπως τα ξύλινα μπαλκόνια και τα ξύλινα κουφώματα αλλά βρίσκονται σε κακή κατάσταση και κάποια άλλα έχουν διατηρήσει την αρχική τους μορφή με κάποιες σύγχρονες προσθήκες.

Εικόνα 79 - Σημείο 3

Εικόνα 80 - Σημείο 4

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 81 - Σημείο 5

Εικόνα 82 - Σημείο 6

Τα υπόλοιπα στοιχεία όπως οι δρόμοι και οι δρομόσκαλες δεν έχουν χάσει την αρχική τους μορφή ούτε έχει γίνει κάποια νέα πλακώστρωση.

Εικόνα 83 - Σημείο 6

Εικόνα 84 - Σημείο 7

Εικόνα 85 - Σημείο 8 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Οι εικόνες είναι τραβηγμένες από το ίδιο ακριβώς σημείο παρόλα αυτά εντοπίζονται αρκετές διαφορές ανάμεσα στο σήμερα και το χθες. Στην εικόνα 85 προβάλλεται μια ατμόσφαιρα γειτονιάς με τις καρέκλες να βρίσκονται έξω στο δρόμο σε αντίθεση με την εικόνα 86 όπου το δρομάκι αυτό πλέον είναι ένας απρόσωπος χώρος στάθμευσης. Επιπλέον ενώ υπήρχε ένα κενό οικοπέδο στα δεξιά της εικόνας 85, στην εικόνα 86 πλέον υπάρχει ένα νέο κτίριο. Κοιτάζοντας λοιπόν τις δύο εικόνες διακρίνουμε την αλλοίωση του χαρακτήρα του δρόμου στο πέρασμα του χρόνου.

Εικόνα 86 - Σημείο 8

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

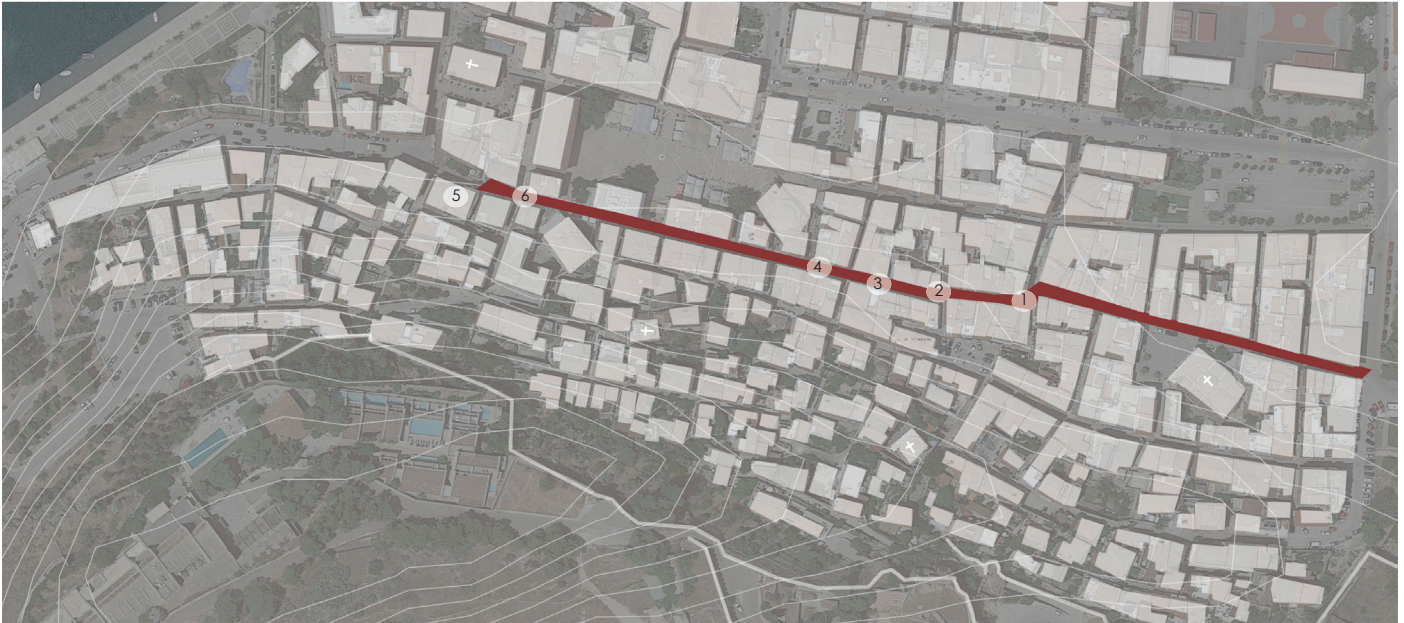
Εικόνα 87 - Σημείο 7 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Το κτίριο και στις δύο εικόνες φαίνεται να διατηρεί τις βασικές χαράξεις σχεδιασμού, όμως στην εικόνα 88 βλέπουμε μια επικάλυψη της παραδοσιακής πέτρινης τοιχοποιίας και την προσθήκη ενός μπαλκονιού στο κέντρο του κτιρίου. Ο δρόμος μπροστά από το κτίριο λόγω του ότι δεν είναι προσβάσιμος από αυτοκίνητο δεν έχει χάσει τον χαρακτήρα του.

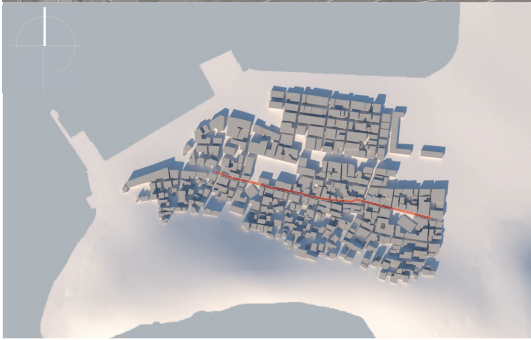
Εικόνα 88 - Σημείο 7

- 3.1 2 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Εικόνα 89 - Οδός Σταικοπούλου

Εικόνα 90 - Οδός Σταικοπούλου τρισδιάστατο διάγραμμα

Πήρε το όνομα της από τον Στάικο Σταϊκόπουλο (1798-1835) αγωνιστή του 1821. Δεν ήταν ένας απλώς αγωνιστής η οπλαρχηγός αλλά αυτός που έκανε πραγματικότητα το όνειρο τόσων χρόνων : να κυματίζει στο κάστρο Ελληνική σημαία και να γίνει το Ναύπλιο πρωτεύουσα του πρώτου νεοσύστατου Ελληνικού κράτους²⁰. Πρόκειται για τον παλαιότερο δρόμο του Ναυπλίου, εκτός από τα ακανόνιστα δρομάκια τις Ακροναυπλίας, ο οποίος ξεκινά από την πύλη της ξηράς ή αλλιώς πόρτα της στεριάς όπου έως τα τέλη του 19ου αιώνα υπήρχε σαλπικτής όπου άνοιγε και έκλεινε την πύλη η οποία κατεδαφίστηκε το 1895 και το 1973 έγινε μια προσπάθεια αναστήλωσης όσο πιο κοντά στην αρχική μορφή της. Ο δρόμος καταλήγει στο πάνω μέρος της πλατείας Συντάγματος όπου και συναντά το κτίριο του Βουλευτικού, την πρώτη βουλή των Ελλήνων. Σήμερα ο δρόμος φιλοξενεί κυρίως χρήσεις λιανικού τοπικού εμπορίου και εστίασης κάνοντας τον χαρακτήρα του δρόμου πιο τουριστικό. Τέλος, η οδός λειτουργεί σαν όριο, διαχωρίζοντας τη ζώνη Α με τη ζώνη Β.

20. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν ,Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 1991, Ναύπλιο,σελ 145

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 91 - Σημείο 1

Εικόνα 92 - Σημείο 2

Η οδός απαρτίζεται κυρίως από πρώιμα κτίρια, κτίρια δηλαδή που βρίσκονται σε ένα μεταβατικό στάδιο προς το νεοκλασικό τύπο. Η σημερινή της εικόνα παρουσιάζει έναν τουριστικό – εμπορικό χαρακτήρα ο οποίος με τις τέντες, τους πάγκους, τα τραπέζια, τις ταμπέλες και τις επιγραφές αλλοιώνει αρκετά την αντίληψη, το βίωμα και την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του δρόμου.

Εικόνα 93 - Σημείο 3

Εικόνα 94 - Σημείο 4

Εικόνα 95 - Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 96 - Σημείο 5

Σήμερα η οδός Σταϊκοπούλου είναι μια οδός με ξεκάθαρα τουριστικό χαρακτήρα και μαζική διέλευση τουριστών λόγω των χρήσεων που φιλοξενεί, που αφορούν κυρίως το τοπικό εμπόριο και την εστίαση. Στο παρελθόν ο δρόμος παρόλο που φιλοξενούσε κάποια μαγαζιά πολλά κτίρια ήταν ακόμη κατοικίες κάνοντας τελείως διαφορετική την αντίληψη του δρόμου.

Εικόνα 97- Σημείο 6 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

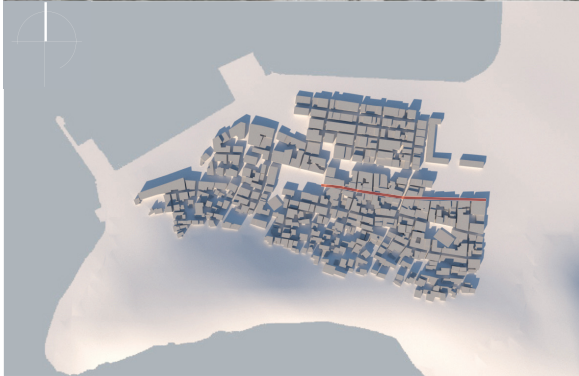
Εικόνα 98 - Σημείο 6

- 3.1 3 - ΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εικόνα 99 - Οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου

Εικόνα 100 - Οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου τρισδιάστατο διάγραμμα

<< Μαζί με την πλατεία Συντάγματος ο μεγάλος δρόμος είναι η καρδιά του Ναυπλίου. Στην πραγματικότητα είναι μικρός, δηλαδή στενός, ανάμεσα σε δυο σειρές σπίτια, είναι όμως μεγάλος γιατί ήταν ο κυριότερος εμπορικός δρόμος του Ναυπλίου >>²¹.

Το όνομα της το πήρε από τον Βασιλεύς των Ελλήνων Κωνσταντίνο (1868-1922) γιο του βασιλιά Γεωργίου Α και της βασίλισσας Όλγας. Η οδός αυτή διανοίχθηκε με πρωτοβουλία του Ιωάννη Καποδίστρια όταν η πόλη ήταν ακόμα περικλεισμένη και ονομάστηκε μεγάλος δρόμος όπως την αποκαλούν μέχρι σήμερα για την σημαντικότητα της αλλά και γιατί μέχρι στιγμής ήταν ο μεγαλύτερος δρόμος της πόλης και ο αρχαιότερος δρόμος του κλασικισμού²². Ο δρόμος ξεκινούσε από το κυβερνείο-παλατάκι του Καποδίστρια το οποίο βρισκόταν στη σημερινή πλατεία Τριών Ναυάρχων ή αλλιώς πλατεία Δημαρχείου και οδηγούσε στην κεντρικότερη πλατεία της πόλης την πλατεία Συντάγματος όπου πάνω στον άξονά του δεσπόζει το κτίριο του Βενετσιάνικου οπλοστασίου και σημερινού Αρχαιολογικού Μουσείου, δημιουργώντας ένα κεντρικό δίπολο σύμφωνα με τις καλύτερες ευρωπαϊκές πόλεις²³.

21. Ρουβαλης Γ, Ναύπλιον Σπηλιάδου Ι Αφήγημα, εκδ Ναύδετο, Ναύπλιο, 2008, σελ 101

22. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν, Οδωνομικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο, 1991, σελ 42

23. Συλλογικό έργο, Ναυπλιακά Ανάλεκτα ΙV, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2000, σελ 35

Ο μεγάλος δρόμος είχε ανέκαθεν εμπορικό χαρακτήρα με αρκετά γνωστά τοπικά μαγαζιά αλλά και υπηρεσίες. Ο δρόμος έχει μήκος 230 μέτρα και πλάτος 6 μέτρα και κατά μήκος του φιλοξενεί αρκετά διατηρητέα κτίρια, κτισμένα ή επισκευασμένα κατά την Καποδιστριακή περίοδο τα οποία σήμερα, καθώς πρόκειται για εμπορικό δρόμο, τα ισόγεια τους έχουν κατά πλειοψηφία εμπορική χρήση. Τα ύψη των κτιρίων κυμαίνονται από δύο έως τρεις ορόφους και παρά τις διαφορές τους προσδίδουν μια ομοιογένεια στο (οπτικό) μέτωπο του δρόμου²⁴. Σημαντικά κτίρια του δρόμου είναι το σημερινό Δημαρχείο το οποίο φιλοξένησε το πρώτο Γυμνάσιο της Ελλάδας, το πρώτο Φαρμακείο στο οποίο ταρίχευσαν τον πρώτο κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, στην συμβολή με την οδό Σωφρόνη <<ο Εθνικός Οίκος>> κτίσμα του 1831 όπου σήμερα φιλοξενεί τμήμα του Πανεπιστήμιου Πελοποννήσου και προς το τέλος του το παλιό τζαμί σημερινό θέατρο Τριανόν.

24. Κυριακίδης Κ, Μαλικούτη Στ, Ναύπλιο, Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών,ΕΜΠ , Αθήνα, 1984 , σελ 86

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 101 - Σημείο 1

Εικόνα 102 - Σημείο 2

Στην συγκεκριμένη οδό συναντάμε κυρίως πρώιμα και νεοκλασικά κτίρια τα οποία συνυπάρχουν αρμονικά στο σύνολο παρά τις διαφορές στις όψεις τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν διατηρήσει τα βασικά χαρακτηριστικά τους μέχρι σήμερα χωρίς να αλλοιώσουν σε μεγάλο βαθμό την αρχική τους μορφή.

Εικόνα 103 - Σημείο 3

Εικόνα 104 - Σημείο 4

Εικόνα 105 - Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 106 - Σημείο 5

Η οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου ήταν ανέκαθεν εμπορικός δρόμος συγκεντρώνοντας πολλά τοπικά μαγαζιά άρα πάντα ήταν ένας πολυσύχναστος δρόμος όπως φαίνεται στις φωτογραφίες. Σήμερα δεν διατηρεί τον τοπικό εμπορικό χαρακτήρα, έχει κατα βάση τουριστικό χαρακτήρα. Τα κτίρια έχουν ανακαινιστεί διατηρώντας βέβαια τα βασικά χαρακτηριστικά τους.

Εικόνα 107 - Σημείο 6 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 108 - Σημείο 6

Εικόνα 109 - Σημείο 7 (argolikivivliothiki.gr/)

Εικόνα 110 - Σημείο 7

Ο χαρακτήρας και η σημαντικότητα του δρόμου φαίνονται σε φωτογραφίες όπως η εικόνα 109 όπου σε όλα τα μπαλκόνια είναι υψωμένη μια Ελληνική σημαία πιθανότατα μετά την απελευθέρωση της πόλης, δίνοντας έτσι ένα συμβολικό χαρακτήρα στο δρόμο.

Εικόνα 111 - Σημείο 8 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 112 - Σημείο 8

1922

Εικόνα 113 - Σημείο 9 | Χρονολογία 1922 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Οι δύο εικόνες παρόλο που απέχουν 100 χρόνια η μια από την άλλη, δεν εμφανίζουν μεγάλες διαφορές στη μορφή τους. Στην εικόνα 113 ο δρόμος είναι γεμάτος από ντόπιο κόσμο ο οποίος κάνει στην άκρη για να περάσει το διερχόμενο αυτοκίνητο. Πλέον από τον δρόμο διέρχεται καθημερινά αρκετός κόσμος, κυρίως τουρίστες αλλά και ντόπιοι καθώς είναι ο σημαντικότερος πεζόδρομος της παλιάς πόλης που οδηγεί στο κέντρο της, την πλατεία Συντάγματος.

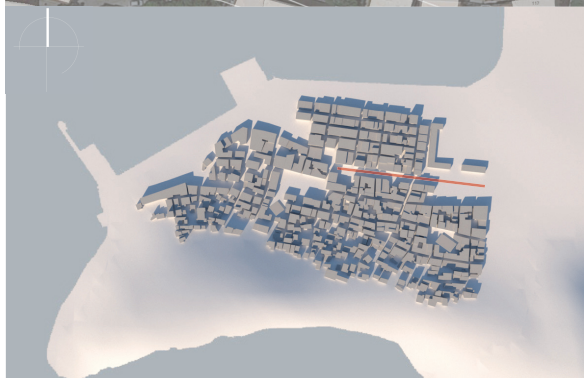
Εικόνα 114 - Σημείο 9

- 3.1 4 - ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Εικόνα 115 - Λεωφόρος Αμαλίας

Εικόνα 116 - Λεωφόρος Αμαλίας τρισδιάστατο διάγραμμα

Πήρε το όνομα της από την πρώτη βασίλισσα της νεότερης Ελλάδας, σύζυγο του βασιλέως Όθωνος. Η Λεωφόρος Αμαλίας είναι ένας από τους κεντρικότερους άξονες της πόλης, σηματοδοτεί την κατεδάφιση των τειχών της το 1867 και την επέκτασή της προς την θάλασσα. Μέσω της διάνοιξης του συγκεκριμένου δρόμου δημιουργήθηκε η τελευταία πολεοδομική ζώνη της Παλιάς Πόλης του Ναυπλίου. Ο δρόμος αυτός φιλοξενεί το Πολεμικό Μουσείο της πόλης που στεγάζεται στο κτίριο της πρώτης σχολής Ευέλπιδων (1828). Τα κτίρια του δρόμου διατηρούν νεοκλασικά χαρακτηριστικά και τα ύψη κυμαίνονται από δύο έως τρεις ορόφους. Ο δρόμος σήμερα είναι πεζοδρομημένος με ελεγχόμενη κυκλοφορία και τα ισόγεια των κτιρίων φιλοξενούν χρήσεις λιανικού τοπικού εμπορίου και εστίασης-αναψυχής. Στο παρελθόν ο δρόμος φιλοξενούσε μια ψαραγορά και μικρά καταστήματα όπως μανάβικα για την εξυπηρέτηση των μόνιμων κατοίκων ²⁵.

25. Αλλαγές χρήσης - αλλαγή χαρακτήρα του ιστορικού κέντρου της πόλης - 2ο Γυμνάσιο Ναυπλίου - Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ, Local.e-History.gr, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : local.e-history.gr/pages/viewpage.action?pagelId=8487211

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 117 - Σημείο 1

Εικόνα 118 - Σημείο 2

Η Λεωφόρος Αμαλίας σήμερα φιλοξενεί κυρίως πρώιμα και σύγχρονα κτίρια συνεπώς οι μορφές των όψεων ποικίλουν. Σε κάποια σημεία εντάσσονται αρμονικά στο σύνολο και σε κάποια άλλα σημεία όχι.

Εικόνα 119 - Σημείο 3

Εικόνα 120 - Σημείο 4

Εικόνα 121 - Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 122 - Σημείο 5

Η Λεωφόρος αμαλίας φιλοξενούσε πολλά τοπικά μικρά μαγαζιά απο τα οποία οι ντόπιοι προμηθεύονταν καθημερινά τα υλικά αγαθά τους. Τα περισσότερα κτίρια διατηρούσαν ακόμη την αίγλη της εποχής όμως κάποια απο αυτά ήταν σε κακή κατάσταση (εικ.123).

Εικόνα 123 - Σημείο 6 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 124 - Σημείο 6

Εικόνα 125 - Σημείο 7 (argolikivivliothiki.gr/.)

Τα κτίρια σαν μορφές έχουν παραμείνει ίδια με τις όψεις τους ανανεωμένες, αλλά το περιβάλλον γύρω τους έχει αλλάξει αρκετά. Στις εικόνες βλέπουμε κόσμο να κάνει τη βόλτα του και παιδιά να παίζουν ανέμελα στους δρόμους. Στην σημερινή εποχή παρά την πεζοδρομική της, η Λεωφόρος Αμαλίας είναι μια από τις κεντρικές αρτηρίες κίνησης της Παλιάς Πόλης με αρκετά συχνή διέλευση και στάθμευση αυτοκινήτων, τα οποία κυρίως εξυπηρετούν τα μαγαζιά εστίασης.

Εικόνα 127 - Σημείο 8 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 126 - Σημείο 7

Εικόνα 128 - Σημείο 8

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 129- Σημείο 9 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

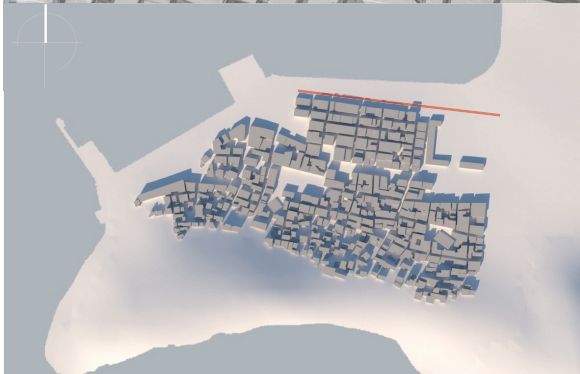
Εικόνα 130 - Σημείο 9

- 3.1 5 - ΟΔΟΣ ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ

Εικόνα 131 - Οδός Μπουμπουλίνας

Εικόνα 132 - Οδός Μπουμπουλίνας τρισδιάστατο διάγραμμα

Η οδός Μπουμπουλίνας βρίσκεται στο παραλιακό μέτωπο της Παλιάς Πόλης και εκτείνεται παράλληλα με την ακτογραμμή της. Πήρε το όνομά της από την θρυλική ηρωίδα της επανάστασης του 1821, Μπουμπουλίνα Λασκαρίνα (1771-1825). Η ίδια πήρε μέρος σε αρκετές επιχειρήσεις τόσο στην θάλασσα όσο και στη στεριά. Το 1821 υποχρεώθηκε να αποχωρήσει από το Ναύπλιο ²⁵. Πρόκειται για ένα από τους νεότερους δρόμους της Παλιάς Πόλης καθώς η διάνοιξη του έγινε μετά το 1834 που εκδόθηκε το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο και προτάθηκε η κατεδάφιση των τειχών. Μετά την κατεδάφιση των τειχών όριζε η ίδια το παραλιακό μέτωπο της πόλης. Σήμερα έχει γίνει επιπλέον προέκταση του λιμανιού και υπάρχει δρόμος διπλής κυκλοφορίας και χώρος στάθμευσης παράλληλά της. Ο δρόμος σήμερα έχει αρκετά τουριστικό χαρακτήρα με τα ισόγεια των κτιρίων να εξυπηρετούν τον τομέα της εστίασης-αναψυχής. Τα ύψη των κτιρίων κυμαίνονται από δύο έως τρεις ορόφους. Στο τέλος του δρόμου δεσπόζει το κτίριο του Κλεάνθη που στέγαζε το τελωνείο της πόλης. Παλαιότερα ο δρόμος λόγω της θέσης του όπως φαίνεται από παλιές φωτογραφίες φιλοξενούσε μικρά καφενεία, μπακάλικα και αποτελούσε όπως και σήμερα έναν ωραίο περίπατο.

25. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν, Οδωνομικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991, σελ 112

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 133 - Σημείο 1

Εικόνα 134 - Σημείο 2

Η οδός φιλοξενεί στο μεγαλύτερο μέρος της πρώιμα κτίρια τα οποία έχουν ανακαινιστεί και έχουν πάρει μια “τυποποιημένη” μορφή προσπαθώντας να εντάξουν στις όψεις τους κάποια στοιχεία όπως οι καμάρες στα ισόγεια (εικ. 134,135)

Εικόνα 135 - Σημείο 3

Εικόνα 136 - Σημείο 4

Εικόνα 137 - Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 137 παρατηρούμε ότι η οδός Μπουμπουλίνας ήταν αυτοκινητόδρομος και ο μόνος δρόμος που υπήρχε μέχρι το λιμάνι σε αντίθεση με την σημερινή εικόνα 138 όπου η οδός είναι πεζοδρομημένη και ορίζεται ανάμεσα στα τραπεζοκαθίσματα και στα κτίρια των μαγαζιών εστίασης. Τα κτίρια σήμερα έχουν ανακαινιστεί και έχουν χαθεί οποιαδήποτε λαϊκά στοιχεία υπήρχαν στις όψεις.

Εικόνα 138 - Σημείο 5

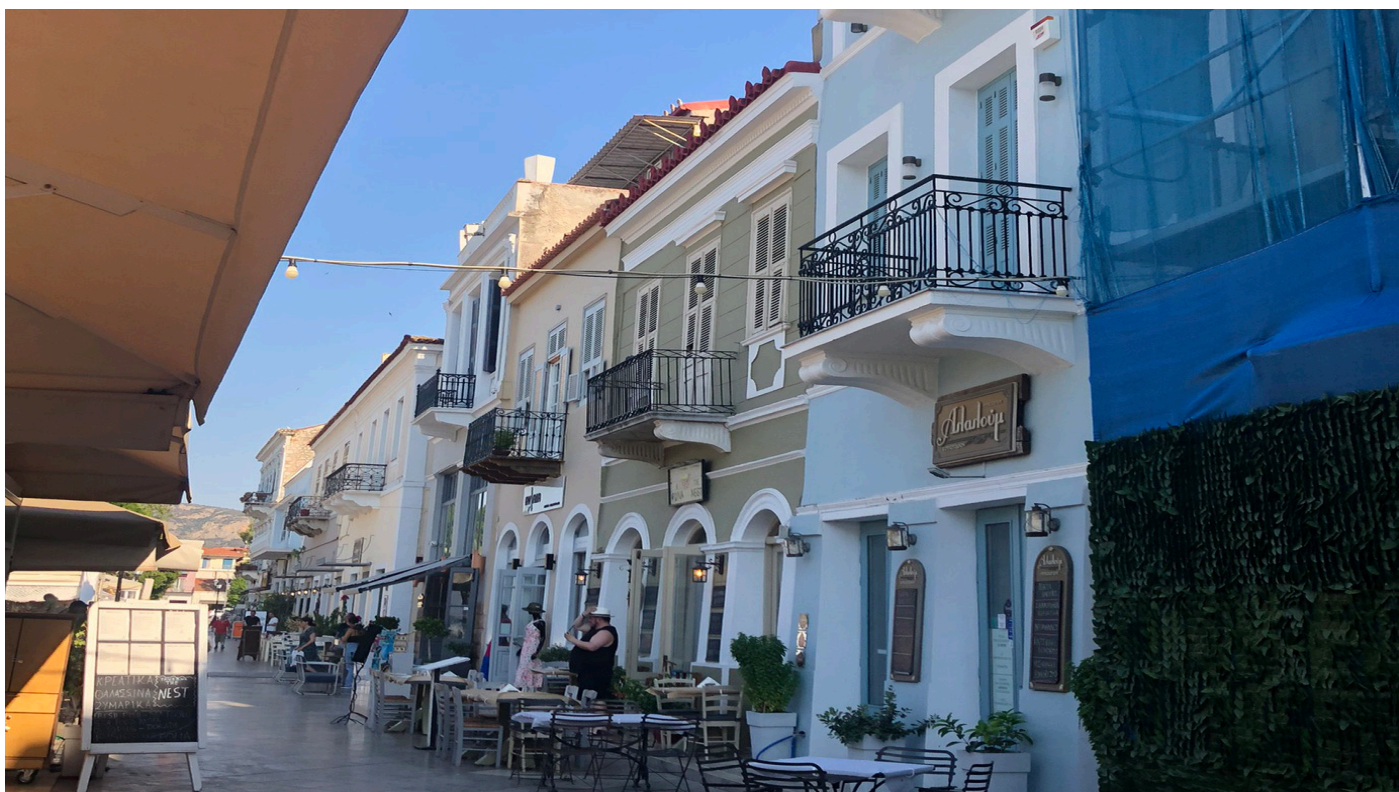
- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 139 - Σημείο 6 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην οδό Μπουμπουλίνας υπήρχαν ανέκαθεν μικρά καφενεία και ταβέρνες όπως φαίνεται στην εικόνα 139 αλλά δεν αλλοίωσαν την εικόνα του δρόμου. Στην σημερινή εικόνα 140 τα ισόγεια των κτιρίων που είναι χώροι εστίασης έχουν γεμίσει όλο τον δρόμο με τραπεζοκαθίσματα περιορίζοντας σημαντικά τον χώρο κίνησης του περπατητή με αποτέλεσμα να χάνεται η οπτική επαφή με τα κτίρια.

Εικόνα 140- Σημείο 6

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 141- Σημείο 7 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 141 η θάλασσα βρίσκεται ακόμη δίπλα στα κτίρια της οδού Μπουμπουλίνας και δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο ως προς την θέαση των όψεων των κτιρίων. Σήμερα στο ίδιο σημείο η οπτική που έχει ο περιπατητής βαίνει σε ένα μεγάλο χώρο στάθμευσης που έχει προκύψει από την επέκταση του λιμανιού και παράλληλα στις όψεις των κτιρίων υπάρχει μια σειρά υψηλής φύτευσης. Ανάμεσα στο χώρο στάθμευσης και την οδό Μπουμπουλίνας διέρχεται η παραλιακή οδός Ακτής Μιαούλη, η οποία είναι κεντρική αρτηρία και είναι δρόμος διπλής κατεύθυνσης ο οποίος φτάνει μέχρι την πλατεία του Ψαρομαχαλά.

Εικόνα 142- Σημείο 7

- 3.2 -

ΚΟΜΒΟΙ | ΠΛΑΤΕΙΕΣ

Εικόνα 143 - Πλατεία Συντάγματος χθές και σήμερα

ΚΟΜΒΟΙ

Οι κόμβοι είναι τα στρατηγικά σημεία μιας πόλης στα οποία μπορεί να εισέλθει ένας παρατηρητής(..). Μπορεί να είναι κυρίως διασταυρώσεις, μέρη στάσης ,διάβασης ή σύγκλισης μονοπατιών, στιγμές μεταφοράς από τη μια δομή στην άλλη. Οι κόμβοι μπορεί να είναι απλώς συγκεντρώσεις, οι οποίες αποκτούν τη σημασία τους από τη συμπύκνωση κάποιας χρήσης ή φυσικού χαρακτήρα, ως ένα στέκι στη γωνία του δρόμου ή μια κλειστή πλατεία. Μερικοί από αυτούς τους κόμβους συγκέντρωσης είναι το επίκεντρο και η επιτομή μιας περιοχής, πάνω στην οποία εκπέμπεται η επιρροή τους και της οποίας αποτελούν σύμβολο(..). (Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press,1960, σελ 41)

Οι πλατείες έχουν επιλεγεί με κριτήριο τη σημαντικότητά τους στο πέρασμα του χρόνου, αποτελούν τα τέσσερα μεγαλύτερα αστικά κενά στον ιστό της Παλιάς Πόλης και η κάθε μία με τη μορφή αλλά και το κτιριακό της απόθεμα προβάλλει την δική της ιστορία.

- ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
-
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΡΙΩΝ ΝΑΥΑΡΧΩΝ
-
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ
-
- ΠΛΑΤΕΙΑ ΠΕΝΤΕ ΑΔΕΡΦΙΑ
-
-
-

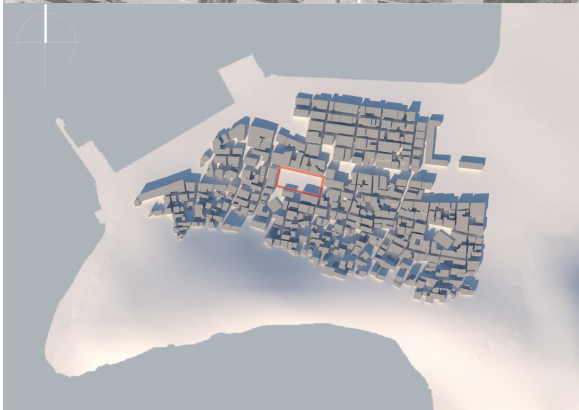
Εικόνα 143 - Διάγραμμα κόμβων

- 3.2 1 - ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εικόνα 144 - Πλατεία Συντάγματος

Εικόνα 145 - Πλατεία Συντάγματος τρισδιάστατο διάγραμμα

Το όνομα της πάρθηκε από τον όρο Σύνταγμα. Έτσι ονομάζεται ο καταστατικός χάρτης της χώρας ο οποίος ρυθμίζει τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η πολιτική εξουσία και τη σχέση της με τους πολίτες. Το σύνταγμα προβλέπει τον διαχωρισμό των τριών εξουσιών, της νομοθετικής (Βουλή), της εκτελεστικής (Κυβέρνηση) και της δικαστικής (Δικαιοσύνη)²⁶. Η πλατεία Συντάγματος διαμορφώθηκε κατά την Β' Ενετοκρατία 1686-1715 με τον όνομα Ριάζα δεί Αρμί ή αλλιώς πλατεία των όπλων. Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση ονομάστηκε πλατεία Πλατάνου, λόγω του μεγάλου πλατάνου που υπήρχε εκεί και συνήθιζαν να συναθροίζονται οι δημογέροντες και να συζητούν τα προβλήματα του αγώνα. Το 1834 μετονομάστηκε πλατεία Λουδοβίκου για να τιμήσουν το βασιλιά της Βαυαρίας και πατέρα του Όθωνος και τέλος το 1843, μετά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου πήρε την τελική της και σημερινή ονομασία²⁷. Στην πλατεία Συντάγματος δεσπόζει στην δυτική πλευρά το Ενετικό κτίριο του Οπλοστασίου που οικοδομήθηκε το 1713 (εικ.150). Απέναντι του στην ανατολική πλευρά σώζεται το <<Μεγάλο Τζαμί>> που αρχικά ήταν βυζαντινός ναός, έγινε καθολική εκκλησία και μετά έγινε πάλι τζαμί.

Μετά την απελευθέρωση χρησιμοποιήθηκε ως αλληλοδιδασκτικό σχολείο και πρώτο δημοτικό. Σήμερα στεγάζει το δημοτικό θέατρο Ναυπλίου, έχοντας υποστεί κυρίως στο εσωτερικό του αρκετές μετατροπές σε σχέση με την αρχική του μορφή (εικ.149). Στο πίσω μέρος της πλατείας επί της οδού Σταϊκοπούλου βρίσκεται το τζαμί του Αγά που έκτισε στα τέλη του 18ου αιώνα και χρησιμοποιήθηκε ως Βουλευτικό (Πρώτη Βουλή των Ελλήνων)(εικ.159). Στο κτίριο αυτό έγινε η δίκη του Κολοκοτρώνη το 1834. Ακριβώς δίπλα του βρισκόταν το τουρκικό Ιεροσπουδαστήριο που μετά την απελευθέρωση χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή (Φυλακές Λεονάρδου). Όσον αφορά τα σπίτια των αγωνιστών του 21' που βρισκόταν εκεί σώζεται μόνο το σπίτι του Νικηταρά και το νεοκλασικό κτίριο Βίγγα (εικ.153) που βρισκόταν κάποτε η οικία του πολεμιστή της επανάστασης Θ. Κολοκοτρώνη ²⁸. Η πλατεία έχει περάσει από πολλές και διαφορετικές περιόδους και παρόλο που πάντα μεταβαλλόταν ανάλογα με την κατάσταση που επικρατούσε στην πόλη, η σημασία της μέσα στην πόλη παρέμεινε αναλλοίωτη. Σήμερα τα ισόγεια εξυπηρετούν χρήσεις εστίασης και τουρισμού. Παλαιότερα τα κτίρια ήταν όλα παλιά αρχοντικά και ανήκαν σε ισχυρά πρόσωπα της πόλης.

Εικόνα 146 - Πανοραμική όψη της πλατείας Συντάγματος

26. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν , Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991, σελ182

27. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν , Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991, σελ182

28. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν , Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991, σελ183

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 147 - Ανατολική πλευρά της πλατείας

Εικόνα 148 - Νότια πλευρά της πλατείας

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 149 - Σημείο 1

Εικόνα 150 - Σημείο 2

Εικόνα 151 - Σημείο 3

Εικόνα 152- Σημείο 4

Εικόνα 153- Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 154 Σημείο 5

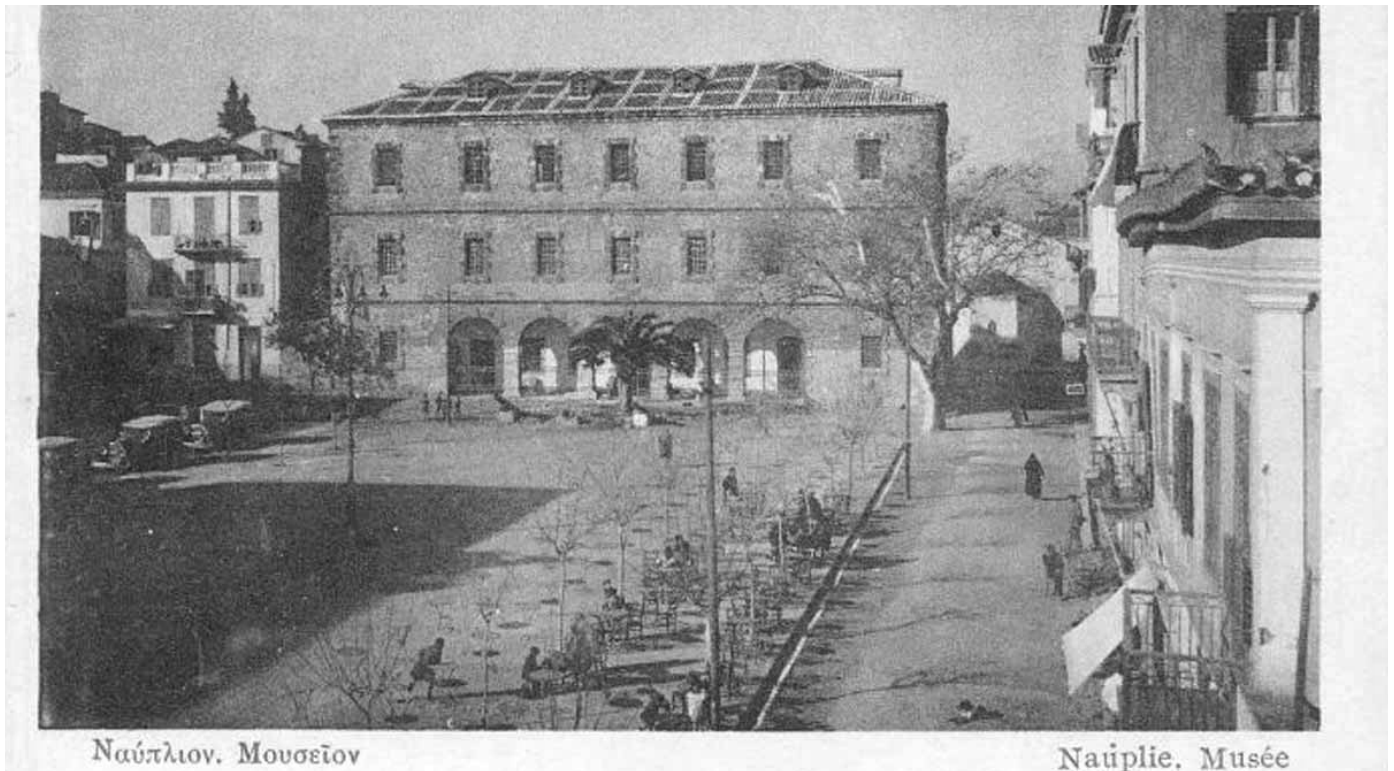
Στην εικόνα 153 φαίνεται το νεοκλασικό κτίριο Βίγγα στο οποίο κάποτε κατοικούσε ο Θ. Κολοκοτρώνης και τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε αποκατάσταση. Στην εικόνα 155 στο κτίριο στεγαζόταν το ξενοδοχείο <<Ξένων>> όπου σήμερα στο ισόγειο υπάρχει ένα περίπτερο και οι όροφοι είναι κατοικίες.

Εικόνα 155- Σημείο 6 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 156- Σημείο 6

Εικόνα 157 - Σημείο 2 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στις δύο εικόνες το μόνο που έχει παραμείνει αναλλοίωτο στον χρόνο είναι το κτίριο του Βενετσιάνικου Οπλοστασίου, που σήμερα στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης. Στην εικόνα 157 η πλατεία Συντάγματος προβάλλει μια απλότητα με δέκα τραπεζάκια να βρίσκονται στην άκρη του δρόμου. Στην εικόνα 158 έχει καταργηθεί ο δρόμος που υπάρχει στα δεξιά της εικόνας 157 και στη θέση του βρίσκονται πολλές δεκάδες τραπέζια έξω από τα μαγαζιά εστίασης κάνοντας την αντίληψη του χώρου να φαίνεται τελείως διαφορετική στις δύο εικόνες.

Εικόνα 158 - Σημείο 2

Εικόνα 159 - Σημείο 7 ,1880 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Το μόνο στοιχείο που βοηθά στην αναγνώριση της εικόνας είναι το κτίριο του Βουλευτικού καθώς είναι το μόνο στοιχείο που παραμένει. Στην εικόνα 159 δεν υπάρχει το κτίριο που δεσπόζει στην σημερινή εικόνα 160 το οποίο κτίστηκε το 1936, δίνοντας την δυνατότητα θέασης των όψεων των κτιρίων της οδού Σταϊκοπούλου. Ακόμη στα αριστερά της εικόνας διακρίνονται σκάλες οι οποίες σήμερα δεν υπάρχουν δίπλα στο κτίριο και μάλλον κατέληγαν στην οδό Σταϊκοπούλου.

Εικόνα 160 - Σημείο 7

- ΧΘΕΣ || ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 161 - Νότια πλευρά της πλατείας (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 161 διακρίνεται στο προαύλιο του σημερινού <<Τριανόν>> το μνημείο που βρίσκεται σήμερα στην πλατεία Τριών Ναυαρχών στο οποίο αποτέθηκαν τα λείψανα του Δημήτριου Υψηλάντη. Οι όψεις των κτιρίων σήμερα έχουν αλλοιωθεί και έχουν γίνει νέες προσθήκες όπως φαίνεται στην εικόνα 162 τόσο στο ισόγειο με την προσθήκη καμάρων όσο και στους ορόφους με την προσθήκη μπαλκονιών σε σημεία που δεν υπήρχαν.

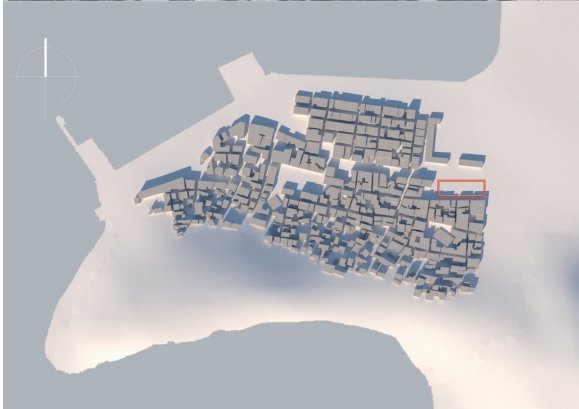
Εικόνα 162 - Νότια πλευρά της πλατείας (<https://greece.terrabook.com/el/argolis/page/platea-suntagmatos/>)

- 3.2 2 - ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΡΙΩΝ ΝΑΥΑΡΧΩΝ

Εικόνα 163 - Πλατεία Τριών Ναυαρχών

Εικόνα 164 - Πλατεία Τριών Ναυαρχών τρισδιάστατο διάγραμμα

Η πλατεία πήρε το όνομα της προς τιμή των αρχηγών των τριών δυνάμεων (Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας), που συμμετείχαν στη Ναυμαχία του Ναβαρίνου στις 8 Οκτωβρίου 1827. Η πλατεία περιβάλλεται από τις Λεωφόρους Αμαλίας, Βασιλέως Κωνσταντίνου και Συγγρού. Στην οδό Βασιλέως Κωνσταντίνου σώζεται το πρώτο γυμνάσιο της Ελλάδας που κτίστηκε με πρωτοβουλία του Όθωνα το 1834 και σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο της πόλης(εικ.170). Ακριβώς δίπλα σώζεται η οικία του Βοναφάτιου Βοναφίν, όπου στο ισόγειό της στεγαζόταν το πρώτο φαρμακείο της Ελλάδας στο οποίο ταριχεύθηκε ο Καποδίστριας (εικ.171). Στο κέντρο της πλατείας εδράζεται το μνημείο του Δημήτριου Υψηλάντη στο οποίο αποτέθηκαν τα λείψανά του το 1832(εικ.166). Στο δυτικό τμήμα της πλατείας υπάρχει ένα μικρό πάρκο (εικ.176) το οποίο σηματοδοτεί τη θέση όπου είχε ανεγερθεί το 1829 το παλατάκι η αλλιώς κυβερνείο του Καποδίστρια (εικ.175) το οποίο κήκε ολοσχερώς το 1929²⁹.

29. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν, Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο, 1991,σελ185

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 165- Σημείο 1

Εικόνα 166 - Σημείο 2

Εικόνα 167 - Σημείο 3

Εικόνα 168 - Σημείο 4

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 169 - Σημείο 5

Εικόνα 170 - Σημείο 6

Εικόνα 171- Σημείο 7

Εικόνα 172 - Σημείο 8

Εικόνα 173 - Σημείο 8 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Το κτίριο στην εικόνα 173 είναι το πρώτο Γυμνάσιο Ελλήνων το οποίο στεγαζόταν στον πρώτο και δεύτερο όροφο του κτιρίου. Όπως βλέπουμε στην εικόνα 174 το σημερινό Δημαρχείο μορφολογικά δεν έχει υποστεί αλλαγές παρά μόνο έχει ανακαινιστεί. Στην εικόνα 175 βλέπουμε το <<Παλατάκι του Καποδίστρια>>, μια σημαντική απώλεια για το κτιριακό απόθεμα του Ναυπλίου καθώς επρόκειτο για ένα από τα παλαιότερα κτίρια του κλασικισμού του Ναυπλίου και κήκε ολοσχερώς το 1929.

Εικόνα 175 - Σημείο 4 1890 (www.cityofnafplio.com)

Εικόνα 174 - Σημείο 8

Εικόνα 176 - Σημείο 4

Εικόνα 177 - Σημείο 9 Φωτογραφία του Κυβερνείου κατά την πρώτη εικοσαετία του 20ου αιώνα από τον Παν. Μαζαράκη

Στην εικόνα 177 δεσπόζει το <<Παλατάκι του Καποδίστρια>>, το οποίο στην εικόνα 178 θα βρισκόταν στο σημείο που υψώνονται οι φοίνικες. Στα δεξιά της εικόνας 177 φαίνεται ένα κομμάτι του παλιού οπλοποιείου που υπήρχε πριν γίνει η επέκταση της πόλης προς τη θάλασσα και στα αριστερά ένα κτίριο το οποίο έχει κατεδαφιστεί. Ακόμη στην εικόνα 177 παρατηρείται μια πυκνή βλάστηση δίνοντας πιο πολύ την εικόνα πάρκου και όχι πλατείας.

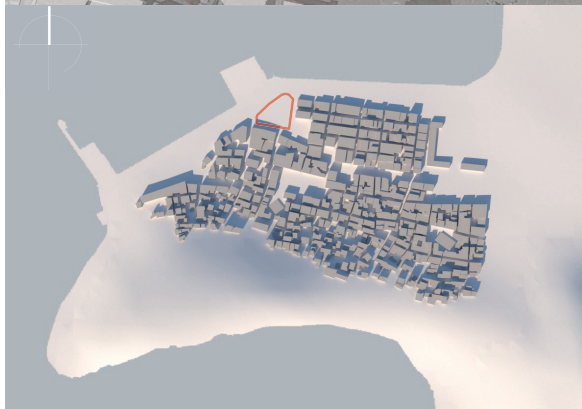
Εικόνα 178 - Σημείο 9

- 3.2 3 - ΠΛΑΤΕΙΑ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

Εικόνα 179 - Πλατεία Φιλελλήνων

Εικόνα 180 - Πλατεία Φιλελλήνων τρισδιάστατο διάγραμμα

Η πλατεία Φιλελλήνων βρίσκεται στο παραλιακό μέτωπο της Παλιάς Πόλης και δημιουργήθηκε μετά την κατεδάφιση του τότε προμαχώνα Μόσχου το 1866, όπου στο σημείο που βρίσκεται σήμερα ήταν ακόμα θάλασσα. Στο κέντρο της υψώνεται μια μαρμαρίνη στήλη στη μνήμη των Γάλλων αγωνιστών που αγωνίστηκαν για την ανεξαρτησία της Ελλάδας, η οποία τοποθετήθηκε εκεί το 1903³⁰. Μαζί με την παραλιακή οδό Μπουμπουλίνας αποτελούν έναν από τους βασικότερους ελεύθερους χώρους της πόλης. Έχει τριγωνικό σχήμα το οποίο προέκυψε κατά την περίοδο της διαμόρφωσης του λιμανιού. Βορειοανατολικά της πλατείας, πάνω στην οδό Βασιλέως Όθωνος, βρίσκεται ένα διώροφο νεοκλασικό κτίριο το οποίο στέγαζε μέχρι το 1972 το Δημαρχείο της πόλης και σήμερα φιλοξενεί ένα παράρτημα του Πανεπιστημίου Harvard. Ακριβώς δίπλα του στο τέλος της οδού Μπουμπουλίνας βρίσκεται το κτίριο του Τελωνείου το οποίο είχε κατασκευαστεί από τον αρχιτέκτονα Σταμάτιο Κλεάνθη. Όπως φαίνεται και από τις φωτογραφίες μέχρι και τα νεότερα χρόνια είχε μια μορφή αλάνας, χωρίς κάποιο σχεδιασμό η οποία μετά τον πόλεμο άρχισε να παίρνει μια πιο οργανωμένη μορφή και σταδιακά έφτασε στην σημερινή της εικόνα.

30. Πλατεία Φιλελλήνων, Nafplio.gr, 2023, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : nafplio.gr/αρχαιολογικοιχοροισειμιame nu/69-2011-03-20-10-47-23.html.

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 181 - Πανοραμική εικόνα της πλατείας

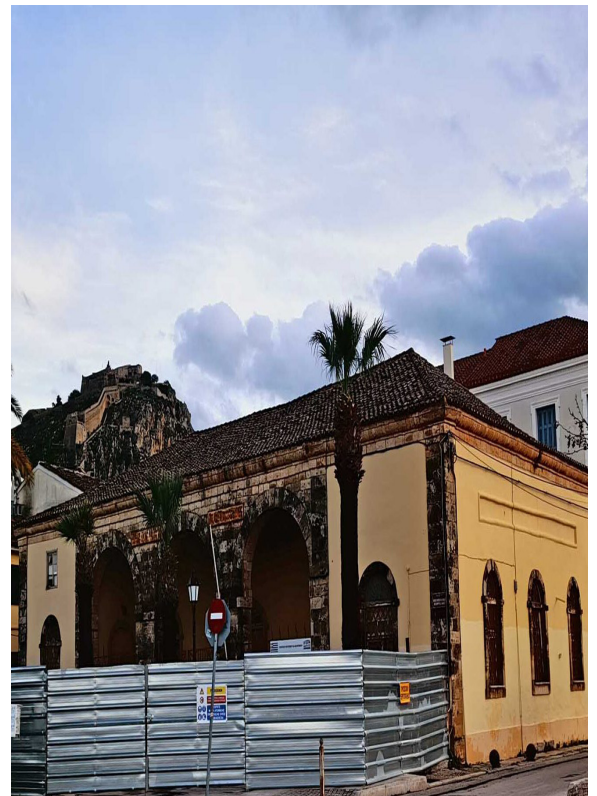
Εικόνα 182 - Νότια πλευρά της πλατείας

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 183 - Σημείο 1

Εικόνα 184 - Σημείο 2 (<https://www.argolikeseidhseis.gr/search/label/%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%97>)

Εικόνα 185 - Σημείο 3

Εικόνα 186 - Σημείο 4

Εικόνα 187 - Σημείο 3 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στις εικόνες 187 και 188 βλέπουμε το κτίριο που στέγαζε και στεγάζει μέχρι σήμερα το ξενοδοχείο <<Μεγάλη Βρετανία>>. Το κτίριο έχει ανακαινιστεί αλλά παρόλα αυτά δεν έχει χάσει την επιβλητικότητα του. Οι εικόνες 189 και 190 βρίσκονται στο ίδιο σημείο και από πίσω τους δεσπόζουν τα κτίρια του τελωνείου και το σημερινό τμήμα του Πανεπιστημίου Harvard. Στην εικόνα 189 η πλατεία ήταν προσβάσιμη από αυτοκίνητο και δεν είχε ακόμα πλακοστρωθεί.

Εικόνα 189- Σημείο 1 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 188 - Σημείο 3

Εικόνα 190 - Σημείο 1

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

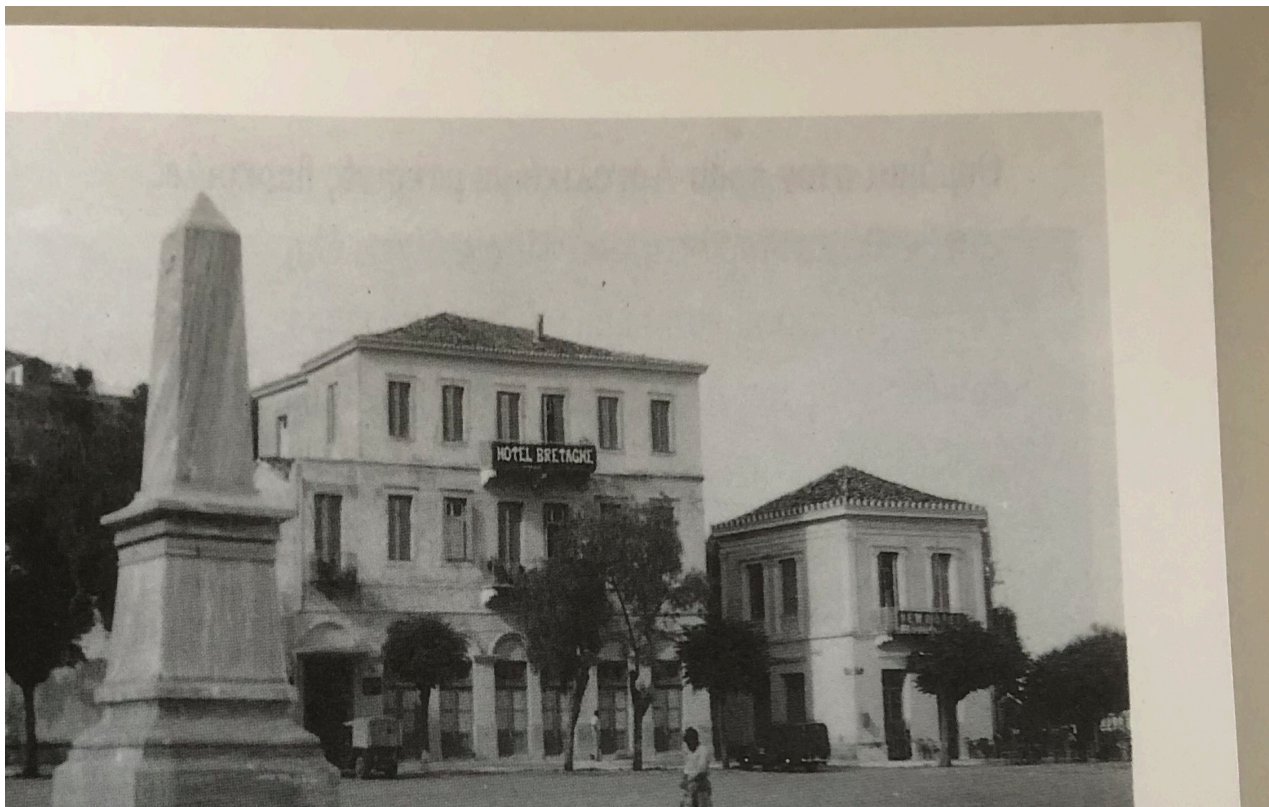
Εικόνα 191 - Ανατολική πλευρά της πλατείας (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 191 η πλατεία βρίσκεται στο ίδιο ύψος με τα κτίρια και ακόμα έχει την μορφή ενός ατέρμονου δρόμου. Στην σημερινή εικόνα 192 η πλατεία έχει υπερυψωθεί σε σχέση με το δρόμο και έχει πλακόστρωτο σε όλο της το εύρος.

Εικόνα 192 - Ανατολική πλευρά της πλατείας

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 193 - Σημείο 5 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Οι εικόνες βαίνουν στο ίδιο ακριβώς σημείο στη δυτική πλευρά της πλατείας. Στην εικόνα 193 δίπλα στο ξενοδοχείο βρίσκεται ένα διώροφο νεοκλασικό κτίριο το οποίο κατεδαφίστηκε και χτίστηκε ένα νέο κτίριο πολύ μεγαλύτερης κλίμακας έχοντας καμία σχέση με την μορφή του κτιρίου που προϋπήρχε.

Εικόνα 194 - Σημείο 5

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 195 - Σημείο 6 (Κλεισιούνης Α, Ναύπλιο φωτογραφικό οδοιπορικό, εκδ του περιοδικού Απόπειρα λόγου και τέχνης, 1990)

Και οι δύο εικόνες βρίσκονται έξω από προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου. Στην εικόνα 195 φαίνεται μια μάντρα όπου στην εικόνα 196 βρίσκεται μια τριώροφη πολυκατοικία, δεξιά της εκκλησίας. Ο δρόμος φαίνεται επίπεδος σε αντίθεση με τη σημερινή εικόνα 196 όπου υπάρχει υψομετρική διαφορά η οποία φαίνεται στον κατηφορικό δρόμο και στα σκαλάκια που υπάρχουν μπροστά από την πολυκατοικία.

Εικόνα 196 - Σημείο 6 (Google Earth)

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 197 - Πλατεία Φιλελλήνων δεκαετία 70' (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 197 η πλατεία έχει μια τελείως διαφορετική μορφή. Το μνημείο στο κέντρο της απουσιάζει, υπάρχει ένα παρκάκι στο κέντρο της πλατείας και γύρω από αυτό κινούνται αυτοκίνητα. Το έδαφος και στη συγκεκριμένη εικόνα φαίνεται να είναι επίπεδο με τα ισόγεια των κτιρίων να βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με το δρόμο.

Εικόνα 198 - Πλατεία Φιλελλήνων σήμερα (<https://www.ippolit.gr/el/anakalipste-to-nafplio/469/to-nafplio/>)

- 3.2 4 - ΠΛΑΤΕΙΑ ΠΕΝΤΕ ΑΔΕΡΦΙΑ

Εικόνα 199 - Πλατεία Πέντε Αδέρφια

Εικόνα 200 - Πλατεία Πέντε Αδέρφια τρισδιάστατο διάγραμμα

Είναι η πλατεία που βρίσκεται κάτω από την Ακροναυπλία και πάνω στα τείχη του Τόρου. Το όνομά της το πήρε από τα πέντε βενετσιάνικα κανόνια που βρίσκονται στην πλατεία τα οποία τοποθετήθηκαν εκεί προς τιμήν των πέντε αδερφών που σκοτώθηκαν στο <<porto Cadena>>, όπως ονομαζόταν το λιμάνι της πόλης και από τότε ήταν οι φρουροί του Αναπλιού από τους θαλάσσιους εχθρούς³¹. Μετά την ανεξαρτησία της πόλης όταν κατέφθαναν ξένα πλοία στο λιμάνι με τα καθιερωμένα σφυρίγματα που αναστάτωναν όλη την πόλη ο κόσμος έτρεχε στα <<πέντε αδέρφια>> για να τα καλωσορίσει³². Στο σημείο αυτό, όταν η πόλη ήταν ακόμα περτειχισμένη βρισκόταν και η πύλη της Θαλάσσης³³. Η περιοχή γύρω από τα πέντε αδέρφια έχει αλλάξει αρκετά με την πάροδο του χρόνου όπως φαίνεται και στις φωτογραφίες, έχουν κατεδαφιστεί αρκετά κτίρια και έχει επεκταθεί η ξηρά προς τη θάλασσα με την κατασκευή του δρόμου της αρβανιτιάς αλλά και το παραλιακό μέτωπο του φάρου.

31. Νδουαί Α, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ15

32. Συλλογικό έργο, Ναυπλιακά Ανάλεκτα IV, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2000, σελ195

33. Βουγιούκα Μ - Χρονοπούλου Ν, Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο, 1991, σελ181

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 201 - Σημείο 1

Εικόνα 202 - Σημείο 2

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 203 - Σημείο 3

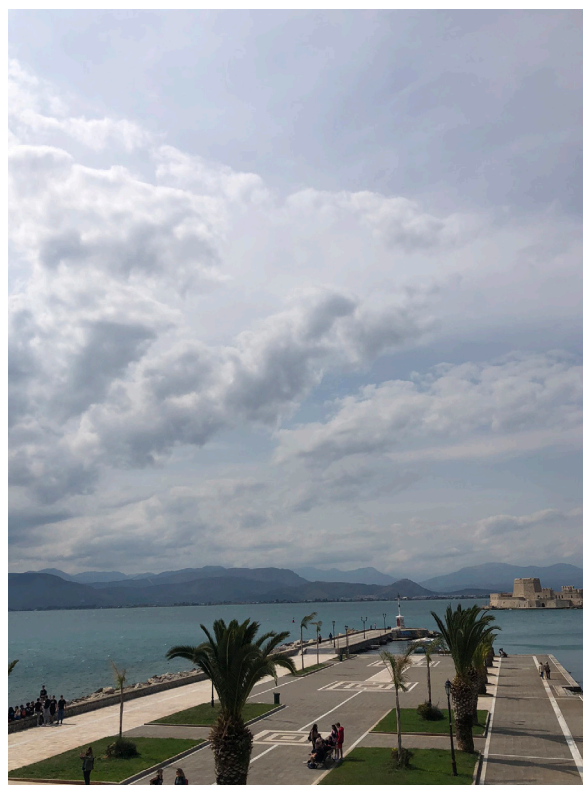

Εικόνα 204 - Σημείο 4

Εικόνα 205 - Σημείο 4

Εικόνα 206 - Σημείο 6

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 207 - Σημείο 3 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Η εικόνα 207 είναι κατά την περίοδο του πολέμου, δίπλα στους στρατιώτες υπάρχει ένα κιόσκι και στο βάθος διακρίνονται τα κτίρια των φυλακών τα οποία έχουν κατεδαφιστεί.

Εικόνα 208 - Σημείο 3

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 209 - Σημείο 2 (argolikiviniiothiki.gr/.)

Στην εικόνα 209 η πλατεία δεν ξεχωρίζει από τον δρόμο και ακόμη βρίσκεται σε ένα ενιαίο ύψος. Στη σημερινή εικόνα το χαμηλότερο μέρος της που βρίσκεται στο επίπεδο του δρόμου έχει γίνει χώρος στάθμευσης και το σημείο που βρίσκονται τα κανόνια έχει υπερυψωθεί.

Εικόνα 210 - Σημείο 2

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 211 - Σημείο 6 1860 - (argolikivivliothiki.gr/.)

Στην εικόνα 212 φαίνεται το σημερινό παραλιακό μέτωπο το οποίο βρίσκεται ακριβώς κάτω από την πλατεία. Στην εικόνα 211 δεν έχει κατασκευαστεί ακόμα ούτε δρόμος, είναι ακόμα ένα ακατέργαστο κομμάτι ξηράς.

Εικόνα 212 - Σημείο 6

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 213 - Πανοραμική άποψη περιοχής (argolikiviniiothiki.gr/.)

Στην εικόνα 213 διακρίνονται τα διώροφα κτίρια των στρατώνων κάτω αριστερά και πάνω δεξιά το Δημοτικό Νοσοκομείο όπου σήμερα βρίσκεται το ξενοδοχειακό συγκρότημα Ναυπλία Παλλάς όπως φαίνεται στην εικόνα 214. Ο Ψαρομαχαλάς συνδεόταν με την πλατεία μέσω ενός κατηφορικού χωματόδρομου, που δεν θυμίζει καθόλου τη σημερινή εικόνα του δρόμου.

Εικόνα 214 - Πανοραμική άποψη περιοχής (Studio B & G, Μπουγιώτης - Ρασσιάς)

- 3.3 -
ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Εικόνα 215 - Πλατεία Ψαρομαχαλά χθες και σήμερα

ΣΕΛΙΔΑ 111

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Περιοχές είναι τα μεσαία έως μεγάλα τμήματα της πόλης, που έχουν δισδιάστατη έκταση, στα οποία ο παρατηρητής διανοητικά εισέρχεται «μέσα» και τα οποία είναι γνωστό ότι έχουν κάποιο κοινό, ταυτοποιητικό χαρακτήρα. Οι περισσότεροι άνθρωποι δομούν την πόλη τους σε κάποιο βαθμό με αυτόν τον τρόπο, με ατομικές διαφορές ως προς το αν τα μονοπάτια ή οι συνοικίες-περιοχές είναι τα κυρίαρχα στοιχεία. Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press, 1960, σελ 41

Η περιοχή που επιλέχθηκε να αναλυθεί είναι η παλιότερη συνοικία της πόλης. Σήμερα πρόκειται για μια γραφική περιοχή, η οποία όμως έχει αλλάξει αρκετά χαρακτήρα στο πέρασμα του χρόνου.

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΨΑΡΟΜΑΧΑΛΑ

Εικόνα 216 - Διάγραμμα συνοικίας Ψαρομαχαλά

- 3.3 - ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΨΑΡΟΜΑΧΑΛΑ

Εικόνα 217 - Συνοικία Ψαρομαχαλά

Εικόνα 218 - Συνοικία Ψαρομαχαλά τρισδιάστατο διάγραμμα

Πρόκειται για την παλαιότερη συνοικία της πόλης η οποία κατοικήθηκε από τον 15ο αιώνα και η ονομασία της προέρχεται από τις λέξεις ψάρι και μαχαλάς που σημαίνει συνοικία-γειτονιά καθώς οι κάτοικοι ήταν κυρίως ψαράδες. Η έκταση της είναι πολύ μικρή βρίσκεται στους πρόποδες της βορειοδυτικής Ακροναυπλίας, παράλληλα της οδού Σταϊκοπούλου, έχοντας δυο τρεις δρόμους να τη διασχίζουν με κυριότερο την οδό Ζυγομαλά. Το ύφος της συνοικίας ήταν λαϊκό, απαρτιζόταν από χαμηλά ξύλινα σπίτια σε τούρκικο στυλ, με χαγιάτια και λιτές κατασκευές χωρίς διάκοσμο. Τον 14ο αιώνα κτίστηκε το πρώτο νοσοκομείο των πτωχών δωρεά του Φλωρεντινού Δούκα των Αθηνών Νέριου Ατσαγιόλι, το οποίο έπειτα λειτούργησε ως στρατιωτικό νοσοκομείο του Καποδίστρια και κατεδαφίστηκε μετά τον Αλβανικό πόλεμο³⁵. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας φιλοξένησε όλους τους Έλληνες της πόλης οι οποίοι εκκλησιάζονταν στην εκκλησία της Αγίας Σοφίας. Πρόκειται για την αρχαιότερη βυζαντινή εκκλησία του Ναυπλίου και βρίσκεται στην οδό Κωνσταντινουπόλεως δίπλα στο Βενετσιάνικο Διοικητήριο. Η συνοικία υπήρξε η καρδιά της πόλης τις δεκαετίες 1940 έως 1970 καθώς φιλοξενούσε ταβέρνες όπου λειτουργούσαν ως κέντρα διασκέδασης και προσέλκυαν πολύ κόσμο.

35. Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναυπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929

36. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν ,Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991, σελ188

Σήμερα μετά τη διαμόρφωση της Ακροναυπλίας το 1970 με έναυσμα τη δημιουργία του Ξενία Παλλάς, η εικόνα της έχει αλλάξει. Δεν υπάρχουν πια τα παλιά σπίτια με τα χαγιάτια τους και τις ξύλινες σκάλες μόνο τα τραγούδια θυμίζουν μια εποχή που έσβησε³⁶. Τα περισσότερα σπίτια έγιναν ξενώνες, πανσιόν ή ξενοδοχεία και ότι παρέμεινε βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Ο Ψαρομαχαλάς είναι μια συνοικία που αποτελεί σχεδόν το μισό κομμάτι της ζώνης Α. Όπως προαναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο η ζώνη Α είναι δομημένη ακολουθώντας το ανάγλυφο του λόφου της Ακροναυπλίας. Ο αυθαίρετος σχεδιασμός των κτιρίων αλλά και των δρόμων συντέλεσε στη σημερινή του μορφή καθώς όλη η περιοχή απαρτίζεται όπως φαίνεται στις φωτογραφίες από στενά δρομάκια ακανόνιστου μήκους και δρομόσκαλες. Πολλές φορές συναντάμε και αδιέξοδα καθώς προορίζονταν για προσωπική χρήση. Περπατώντας τον Ψαρομαχαλά μπορεί κάποιος αν ακολουθήσει την ανάβαση των δρόμων να φτάσει στα τείχη της Ακροναυπλίας και από την άλλη αν κατέβει προς την οδό Σταϊκοπούλου να φτάσει στο κέντρο της πόλης, την πλατεία Συντάγματος.

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

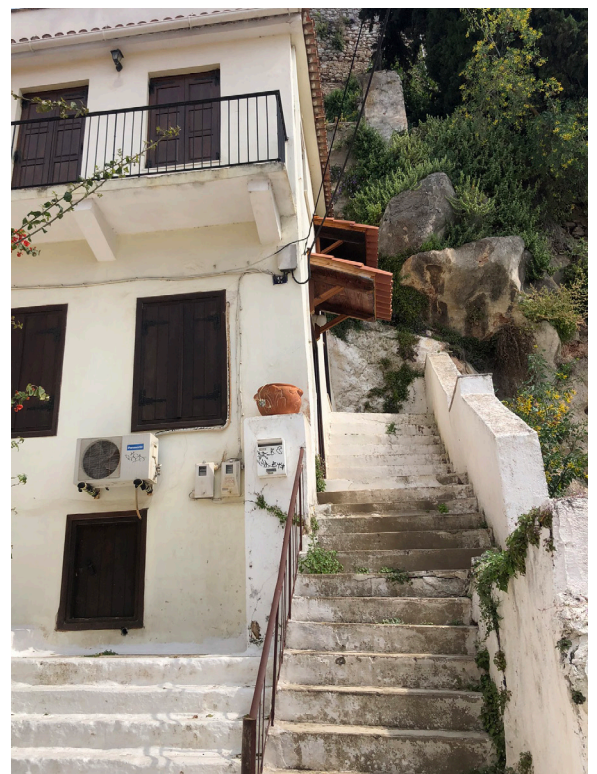
Εικόνα 219 - Σημείο 1

Παρατηρώντας την εικόνα 219 διακρίνουμε τέσσερα κτίρια με εντελώς διαφορετικές μορφές αλλά και όψεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά κτίρια ανακαινίστηκαν ακολουθώντας μια νέα μορφή πιο κοντά στο νεοκλασικό τύπο, άλλα διατήρησαν τα χαρακτηριστικά τους και άλλα υπέστησαν νέες προσθήκες. Στην εικόνα 222 φαίνεται μια κατοικία η οποία ξεπροβάλλει από τον βράχο και τα σκαλάκια οδηγούν στην είσοδό της.

Εικόνα 221 - Σημείο 3

Εικόνα 220 - Σημείο 2

Εικόνα 222 - Σημείο 4

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 225- Σημείο 1

Εικόνα 226 - Σημείο 4

Στις εικόνες φαίνεται μια διπλή πραγματικότητα η οποία συναντάται σε αρκετά σημεία της περιοχής. Στα δεξιά στην εικόνα 225 φαίνεται ένα κτίριο ξενοδοχείου ανακαινισμένο σε άριστη κατάσταση και δίπλα του ακριβώς ένα παρατημένο κτίριο σε ερειπιώδη κατάσταση.

Εικόνα 227 - Σημείο 5

Εικόνα 228 - Σημείο 5

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 229 - Σημείο 6

Εικόνα 230 - Σημείο 7

Στις εικόνες βλέπουμε κτίρια και μορφές που έχουν διατηρηθεί όσο το δυνατόν μπορούν στον χρόνο, το κάθε ένα προβάλλοντας ένα δικό του χαρακτήρα και θυμίζοντας την δική του εποχή.

Εικόνα 231 - Σημείο 8

Εικόνα 232 - Σημείο 2

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 233 - Σημείο 9

Εικόνα 234 - Σημείο 10

Στις εικόνες 235 και 236 βλέπουμε δυο νέες οικοδομές η μία αρκετά μεγάλης κλίμακας (η οποία κατά την γνώμη μου δεν αρμόζει καθόλου στην συγκεκριμένη περιοχή) και η άλλη μιμούμενη την κλίμακα της περιοχής. Από την άλλη σε μικρή απόσταση βρίσκονται λίγα από τα κτίρια που έχουν κρατήσει κάποια χαρακτηριστικά από το παρελθόν τα οποία είναι σε ετοιμόρροπη κατάσταση.

Εικόνα 235 - Σημείο 11

Εικόνα 236 - Σημείο 11

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 237 - Σημείο 12

Εικόνα 238 - Σημείο 13

Όλα τα κτίρια βρίσκονται στην ίδια περιοχή παρόλα αυτά όταν τα παρατηρείς ξεχωριστά είναι σαν να βρίσκεσαι σε διαφορετικό τόπο. Πάνω δεξιά στην εικόνα 237 βλέπουμε ένα κτίριο σε τούρκικο στυλ, ακριβώς δίπλα στην εικόνα 238 μια όψη κατοικίας με καθαρές χαράξεις και στις εικόνες 239 πιο ελεύθερη διαχείριση των όψεων και μία ασυνέχεια.

Εικόνα 239 - Σημείο 14

Εικόνα 240 - Σημείο 15

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 241 - Σημείο 14

Εικόνα 242 - Σημείο 16

Καθώς η περιοχή βρίσκεται στη ζώνη Α υιοθετεί τα χαρακτηριστικά της. Αυτά είναι οι ακανόνιστου μήκους δρόμοι με ποικίλα πλάτη και διαφορετικές κλίσεις. Από κάποια σημεία που βρίσκονται σε ψηλότερο υψόμετρο υπάρχει οπτική φυγή προς την κάτω πόλη .

Εικόνα 243 - Σημείο 16

Εικόνα 244 - Σημείο 17

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ | δρομόσκαλες - αδιέξοδα

Εικόνα 245

Εικόνα 246

Ακόμη ένα βασικό χαρακτηριστικό των δρόμων της ζώνης Α είναι η απότομη κλίση όπου η κίνηση στον άξονα βορρά νότου γινόταν μέσω δρομόσκαλων.

Εικόνα 247

Εικόνα 248

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ | δρομόσκαλες- αδιέξοδα

Εικόνα 249 - Σημείο 1

Εικόνα 250 - Σημείο 2

Ο αυθαίρετος σχεδιασμός οδηγούσε πολλές φορές σε αδιέξοδα καθώς οι δρόμοι - δρομόσκαλες είχαν δημιουργηθεί για προσωπική χρήση, για να εξυπηρετούν δηλαδή την πρόσβαση στις κατοικίες.

Εικόνα 251 - Σημείο 4

Εικόνα 252 - Σημείο 2

Εικόνα 253 - Σημείο 4 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Τα κτίρια καθώς ανήκαν σε φτωχούς ανθρώπους ήταν λιτές κατασκευές με αποτέλεσμα να φτάσουν σε ερειπιώδη κατάσταση. Στην εικόνα 255 φαίνεται στο βάθος το εκκλησάκι της Αγίας Σοφίας και στα δεξιά το κτίριο του Ενετικού Διοικητηρίου. Και τα δύο κτίρια διατηρούνται μέχρι σήμερα όπως φαίνεται στην εικόνα 256.

Εικόνα 255 - Σημείο 6 (argolikivivliothiki.gr/).

Αργολική Αρχαιακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας & Πολιτισμού

Εικόνα 254 - Σημείο 4

Εικόνα 256 - Σημείο 6

Εικόνα 257 - Σημείο 20 (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929

Τα κτίρια έχουν αλλάξει τελείως μορφή στη σημερινή τους εικόνα με τα περισσότερα να ακολουθούν τα νεοκλασικά πρότυπα σχεδιασμού με τις συμμετρικές όψεις, εκτός από ελάχιστα κτίρια τα οποία έχουν διατηρήσει την λαϊκότητά τους αλλά παρόλα αυτά βρίσκονται σε κακή κατάσταση. Τα μόνα κτίρια που έχουν προσπαθήσει να μην αλλοιώσουν τελείως την παλαιότερη μορφή τους είναι εκείνα που παραμένουν κατοικίες και δεν έχουν γίνει πανσιόν ή ξενοδοχεία.

Εικόνα 259- Σημείο 2 (Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929

Εικόνα 258 - Σημείο 20

Εικόνα 260 - Σημείο 2

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 261 - Σημείο 1 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 261 βλέπουμε μια πλατεία γεμάτη ζωή με τα παιδιά να παίζουν στο δρόμο και τον κόσμο να τη διασχίζει. Σήμερα η πλατεία έχει κυρίως το ρόλο του χώρου στάθμευσης καθώς υπάρχει μαζική διέλευση τουριστών λόγω των αμέτρητων καταλυμάτων που βρίσκονται στην περιοχή. Δεν υπάρχει πλέον κάποιος χώρος εκτόνωσης παρά μόνο δρόμος για τη διέλευση αυτοκινήτων.

Εικόνα 262 - Σημείο 1

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 263 - Σημείο 18 (argolikivivliothiki.gr/.)

Στην εικόνα 263 ο Ψαρομαχαλάς συνδεόταν με τα πέντε αδέρφια μέσω αυτού του χωματόδρομου ο οποίος σήμερα έχει αναδιαμορφωθεί και στη θέση του έχουν προστεθεί σκάλες για να γίνεται πιο εύκολη η κατάβαση των πεζών.

Εικόνα 264 - Σημείο 18 (Google Earth)

- ΧΘΕΣ | | ΣΗΜΕΡΑ -

Εικόνα 265 - Σημείο 17

Στην εικόνα 265 φαίνεται καθαρά το κτίριο του Βουλευτικού ενώ στην εικόνα 266 η οπτική έχει χαθεί με την ανέγερση του δωώροφου κτιρίου.

Εικόνα 266 - Σημείο 17

Εικόνα 267 - Σημείο 19 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Μια από τις μεγάλες αλλαγές που επέφερε ο τουρισμός στον Ψαρομαχαλά είναι η εκτόνωση των μόνιμων κατοίκων. Πλέον καθώς είναι ελάχιστοι οι μόνιμοι κάτοικοι και τα όλα κτίρια είναι πλέον ξενοδοχεία δεν υπάρχει η οικειότητα που βλέπουμε στην εικόνα 267 με τους ανθρώπους να κάθονται με τις καρέκλες στον δρόμο και να συζητούν. Τα δρομάκια αν είναι προσβάσιμα από αυτοκίνητο γίνονται άμεσα χώρος στάθμευσης.

Εικόνα 268- Σημείο 19

- 3.4 -
ΤΟΠΟΣΗΜΑ

Εικόνα 269- Θέα απο το ρολόι της πόλης χθές και σήμερα

ΤΟΠΟΣΗΜΑ

Τα τοπόσημα είναι ένας άλλος τύπος σημείου αναφοράς(..). Είναι συνήθως ένα απλά καθορισμένο φυσικό αντικείμενο: κτίριο, πινακίδα, κατάστημα ή βουνό(..). Ορισμένα τοπόσημα είναι μακρινά, συνήθως φαίνονται από πολλές γωνίες και αποστάσεις, πάνω από τις κορυφές μικρότερων στοιχείων και χρησιμοποιούνται ως ακτινικές αναφορές. Μπορεί να βρίσκονται μέσα στην πόλη ή σε τέτοια απόσταση που για όλους τους πρακτικούς σκοπούς συμβολίζουν μια σταθερή κατεύθυνση(..). Άλλα τοπόσημα είναι κυρίως τοπικά και είναι ορατά μόνο σε περιορισμένες τοποθεσίες και από ορισμένες προσεγγίσεις. (Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press, 1960, σελ 41)

- ΠΑΛΑΜΗΔΙ
-
- ΤΕΙΧΗ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ
-
- ΡΟΛΟΙ
-
- ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ
-
- ΜΠΟΥΡΤΖΙ
-

Εικόνα 270 - Διάγραμμα τοποσήμων

- 3.4 1 - ΠΑΛΑΜΗΔΙ

Εικόνα 271 - Το Παλαμήδι (Google Earth)

Το Παλαμήδι είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Β Ενετοκρατίας. Σχεδιάστηκε από τον F.Grimani και κατασκευάστηκε από τους Giachich και La Salle το 1714 και ήταν το σημαντικότερο φρούριο της βασιλείας <<Regno>>³⁷. Δεσπόζει στην κορυφή του ομώνυμου λόφου του Παλαμηδίου ύψους 216 μέτρων έχοντας την εποπτεία όλης της πόλης αλλά και του Αργολικού κόλπου. Οι ανάγκες άμυνας σε σχέση με προηγούμενες περιόδους ήταν πολύ μεγάλες με αποτέλεσμα η στρατηγική και η λειτουργικότητα να αποτελούν το πιο έξυπνο όπλο τεχνολογίας. Σχεδιάστηκε έτσι ώστε να έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί σαν ένα συγκρότημα, με τον κάθε προμαχώνα να μπορεί να αμυνθεί αλλά και να προστατεύει τον άλλο. Αξιοσημείωτο για την ιστορία της πόλης είναι το γεγονός ότι το από το Παλαμήδι ξεκίνησε η απελευθέρωση της πόλης του Ναυπλίου από την πολιορκία των Τούρκων. Μετά από πολύμηνη πολιορκία τη νύχτα της 29ης Νοεμβρίου το 1822 με αρχηγό τον Σταίκο Σταϊκόπουλο, υψώνεται στο κάστρο Ελληνική σημαία και μετά από τρεις μέρες οι Τούρκοι ελευθερώνουν τον φυλακισμένο αρχιστράτηγο της Ελληνικής επανάστασης Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Σήμερα το κάστρο του Παλαμηδίου ταυτίζεται με την πόλη του Ναυπλίου είναι ορατό από όλα τα σημεία της πόλης και διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Η πρόσβαση στο κάστρο γίνεται είτε μέσω αυτοκινήτου ή από τη σκάλα των 999 σκαλιών που ξεκινάει απέναντι από την πύλη της ξηράς και είχε κατασκευαστεί την περίοδο Οθωνική περίοδο 1833-1862. Σήμερα λειτουργεί ως αρχαιολογικός χώρος και είναι προσβάσιμος συγκεκριμένες ώρες της ημέρας.

37 Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 63

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 272 - (<https://www.visitnafplio.com/bourtzi.html>)

Εικόνα 273 - (https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Palamidi_evlahos.jpg%B1%CE%BC%CE%AE%CE%B4%CE%B9-backing-track-a-bb/)

Εικόνα 274 - (<https://www.nafplio.guide.com/palamidi-castle/>)

Εικόνα 275 - (<https://apt27.gr/el/the-location/the-location-nafplio/historical-sightseeing/>)

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 276 - (<http://www.trichonidatravel.gr/trip.php?id=100>)

Εικόνα 277 - (<https://parganews.com/7-kastra-tis-elladas-pou-prepei-na-echeis/>)

Εικόνα 278 - (www.downtownhotelnafplio.gr)

Εικόνα 279 - (<https://greece.terrabook.com/el/argolis/page/agios-andreas-palamidiou/>)

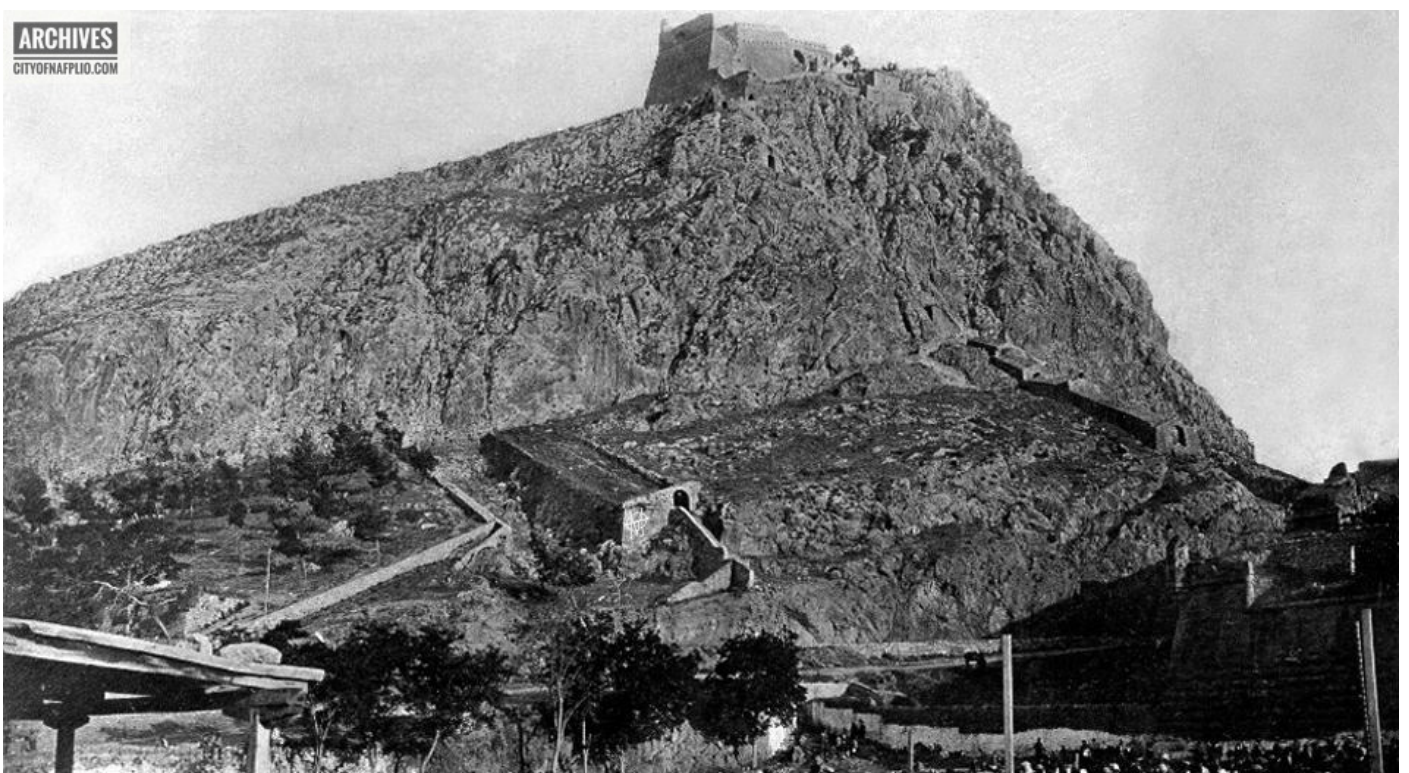
- ΧΘΕΣ -

Εικόνα 280 - Παλαμηδί με κτίρια που σήμερα έχουν κατεδαφιστεί (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Το κτίριο στα δεξιά της εικόνα 280 ονομαζόταν «κατάστημα» και κτίστηκε το 1835, στα πρώτα χρόνια του Όθωνα στην Ελλάδα.

Εικόνα 281 - Ναύπλιο, περίοδος Μεσοπολέμου, ποδοσφαιρικός αγώνας στη σκιά του Παλαμηδιού (www.nafplio.wordpress.com)

- 3.4 2 - ΤΕΙΧΗ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ

Εικόνα 282 - Τείχη ακροναυπλίας (Google Earth)

Η Ακροναυπλία είναι ένα από τα τρία κάστρα του Ναυπλίου είναι βραχώδης χερσονησίδα που στην αρχαιότητα αποτελούσε την ακρόπολη του Ναυπλίου. Το 1470 ο αρχιτέκτονας A.Gambello ανέλαβε την επιδιόρθωση και την επέκταση των υπάρχοντων οχυρώσεων. Αρχικά κατασκευάστηκε ένα τείχος στη βόρεια πλευρά με ύψος 5,50 μέτρα και πάχος 2,10 μέτρα. Λόγω των συνεχών επιθέσεων έγιναν ενισχύσεις με εξωτερική επίχωση και ανύψωση των τειχών κατά τρία μέτρα. Στο δρόμο της αρβανιτιάς κτίζεται ο διπλός στρογγυλός πύργος <<Torrión Toro>> με εξωτερική διάμετρο 20,30 μέτρα και ύψος 14 μέτρα³⁸. Στην Ακροναυπλία εντοπίστηκε η ύπαρξη προϊστορικού οικισμού, ενώ στο δυτικό τμήμα της σώζονται τμήματα των αρχαίων πολυγωνικών τειχών της που χρονολογούνται γύρω στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. Κατάλοιπα τειχών όμως διατηρούνται και από την Ελληνιστική καθώς και τη Βυζαντινή περίοδο³⁹. Σήμερα η μορφή του κάστρου της Ακροναυπλίας είναι αλλοιωμένη λόγω των σύγχρονων επεμβάσεων και κυρίως λόγω του ανερχόμενου τουρισμού.

38. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 37

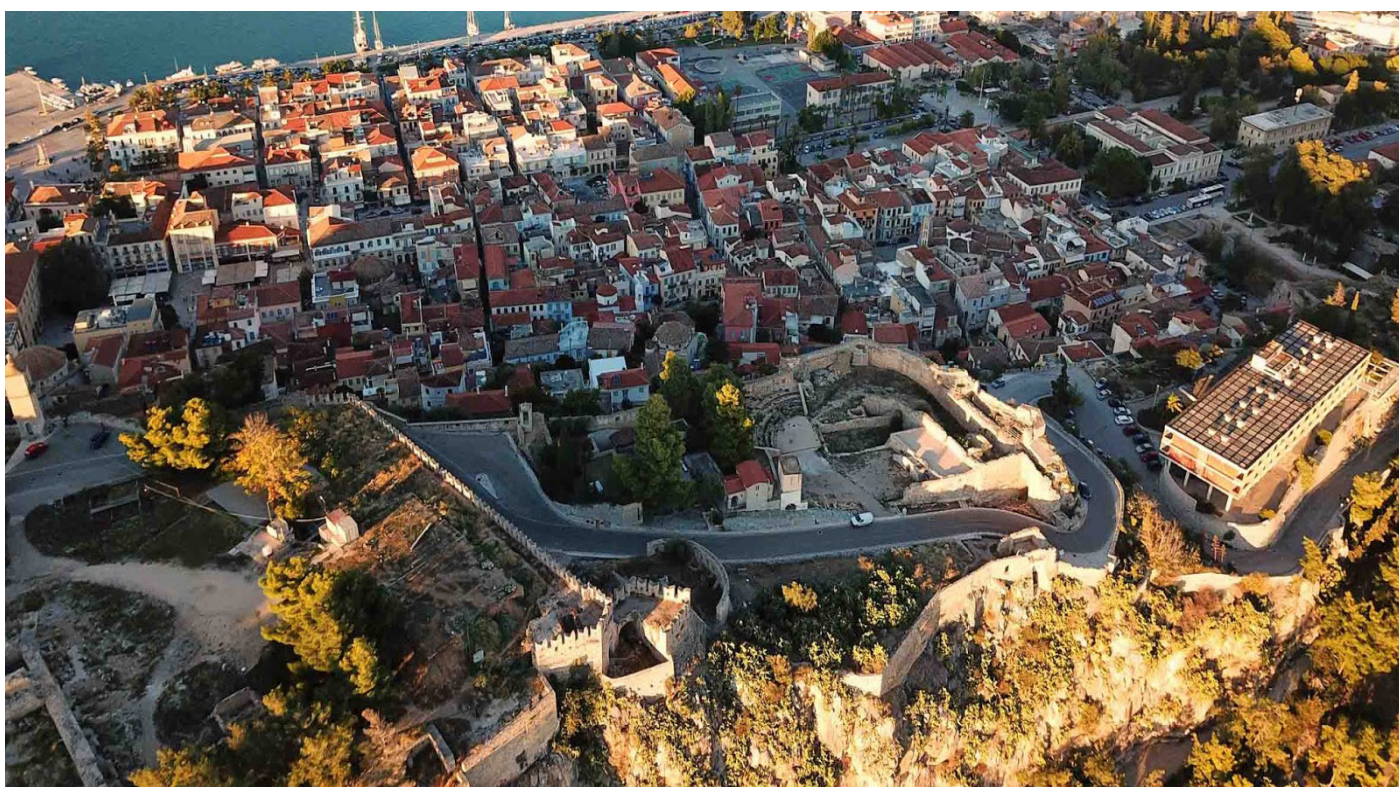
39. Παπαθανασίου Μ, Ακροναυπλία, Καστρολόγος, Διαθέσιμο στον ιστότοπο :www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=akronafplia

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 283 - ([vec.wikipedia.org/wiki/Nauplia.](http://vec.wikipedia.org/wiki/Nauplia))

Εικόνα 284 - (Studio B & G, Μπουγιώτης Η.)

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 284

Εικόνα 285

Εικόνα 286

Εικόνα 287

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 288

Εικόνα 289

Εικόνα 290

Εικόνα 291

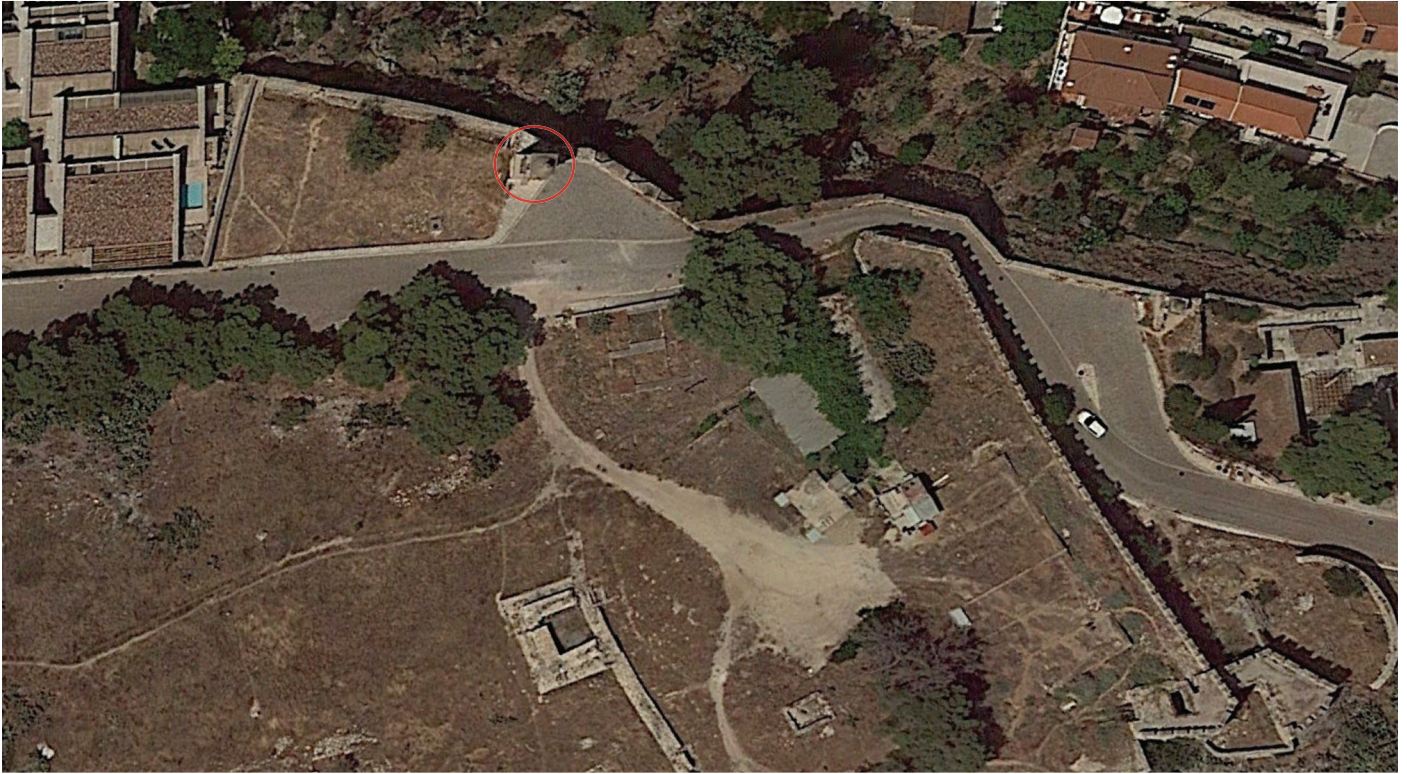
Εικόνα 291- Καστρο ακροναυπλίας 1928 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Στην εικόνα 291 διακρίνονται τα ανατολικά τείχη στο κάτω μέρος της φωτογραφίας. Στην εικόνα 293 φαίνονται αρκετά κτίρια τα οποία έχουν κατεδαφιστεί όπως το παλιό Στρατιωτικό Νοσοκομείο του Καποδίστρια.

Εικόνα 293 - 1870 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

- 3.4 3 - ΡΟΛΟΙ

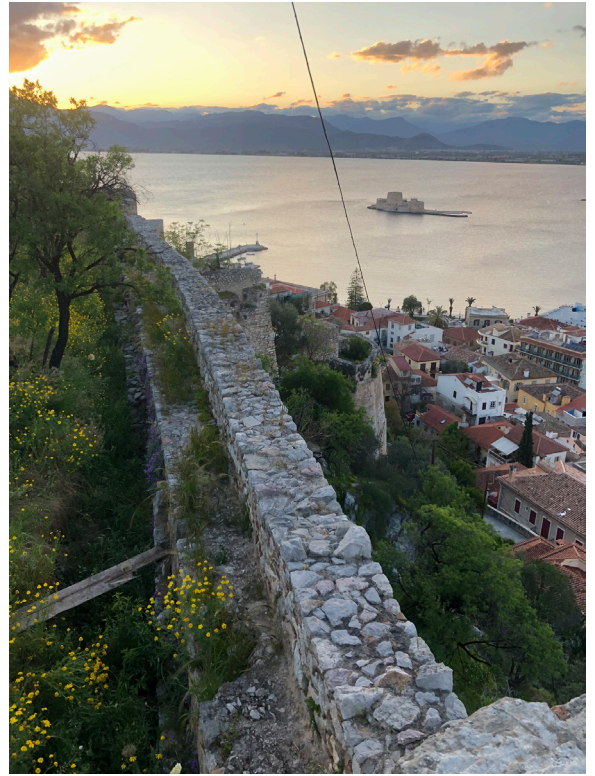
Εικόνα 294 - Το ρολόι

Το ρολόι πήρε την θέση του στην κορυφή της Ακροναυπλίας την εποχή του Όθωνα και ήρθε ως δωρεά του Λουδοβίκου Α', πατέρα του Όθωνα από την Βαυαρία. Κατά την Γερμανική κατοχή είχε αποφασιστεί η κατεδάφισή του από τους Γερμανούς καθώς η θέση του εμπόδιζε ένα πυροβόλο. Πάρα τις έντονες αντιδράσεις των κατοίκων μετά από αναβολή ενός μήνα το ρολόι ανατινάχτηκε το 1944. Μετά από πέντε χρόνια το ρολόι ανακατασκευάστηκε, χρησιμοποιώντας τον ίδιο μηχανισμό ο οποίος είχε σωθεί και είχε φυλαχτεί κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Δημαρχείο της πόλης. Σήμερα το ρολόι αποτελεί ένα σημείο αναφοράς για την Παλιά Πόλη του Ναυπλίου καθώς η θέση του το κάνει ορατό από όλα τα σημεία της πόλης. Ακόμη ανεβαίνοντας το δρόμο της Ακροναυπλίας μόλις το συναντήσεις μπορείς να ξαποστάσεις και να παρατηρήσεις όλη την πόλη από ψηλά με το βλέμμα σου να φτάνει ακόμη και στον Αργολικό κόλπο. Από το σημείο φαίνεται και το κάστρο του Άργους.⁴⁰

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 295

Εικόνα 296

Εικόνα 297

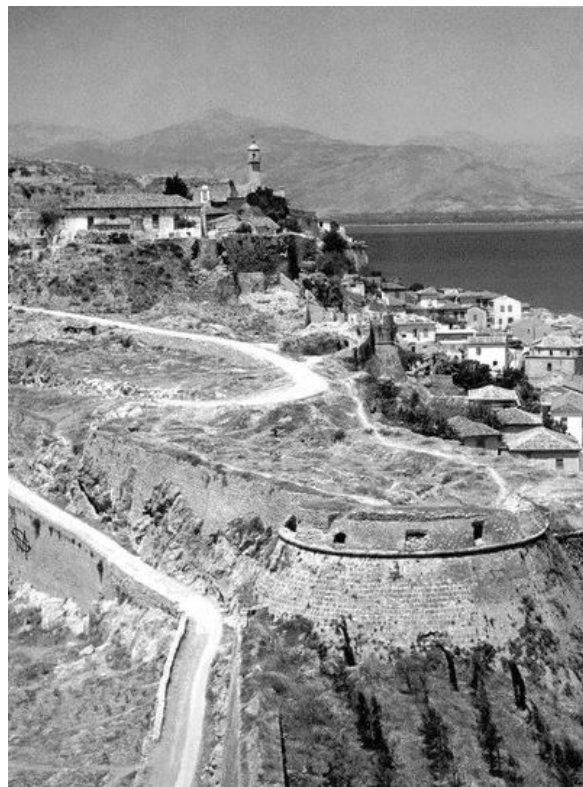

Εικόνα 298

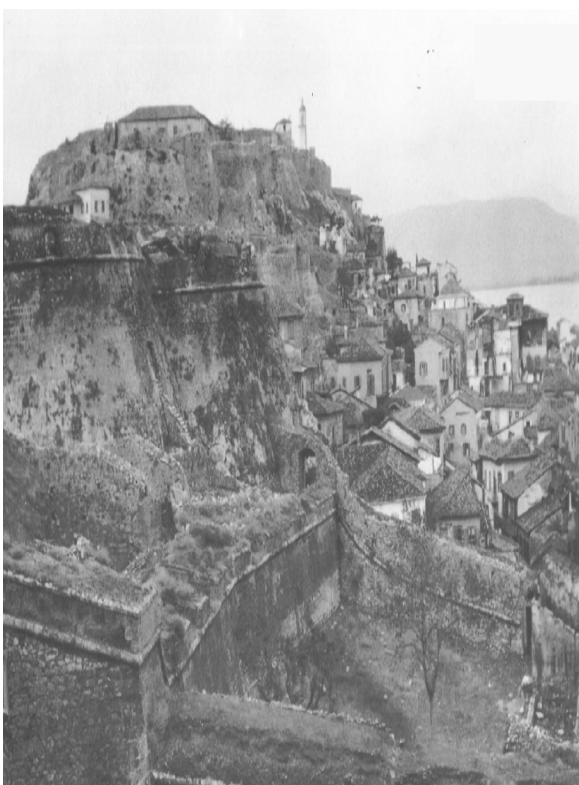

Εικόνα 299 - (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 300 - 1950 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 301 - 1922 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 302 - (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

ΑΡΓΟΝΑΥΠΛΙΑΣ—ΕΡΜΙΟΝΙΔΟ-ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ ΔΡΙΣ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΘΑΝΟΣ Θ. ΑΝΑΓΩΣΤΟΠ

ΔΙΟΙΚΗΤΑΙ Δ ΦΟΙ ΣΤΥΔ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΔΟΙ

ΑΝΑΠΛΩΤΙΚΟ

ΤΟ ΡΟΛΟΪ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Μαζ' με τόν 'Απρίλι ξεφυγέ
ή σθερένια ή καρδιά
της πόλεως : Τό Ρολοΐ !
'Ακούστε Το, σθερνή φορά.
Καί θάλτε μορολόι.....
—Τώγε φερμένα απ' τή Φραγκιά
τότε, τά χρόνια τά παλιά,
του 'Οθωνα ή χρουή καρδιά
καί τώγε στήσει στοργικά
στην πό ψηλή τήν τάπια
του 'Ιτα—Καλέ, γιά νά χτυπά
σέ Κίστερα Βενετσάνικα
αλλά καί σέ Παλλάτια !
Γιά νά χτυπά μελωδικά
κι' άτέλειωτα τιε 'Όρες,
τιε 'Όρες που δέν στέκονται
κι' άμειλιχτα περνουνε
καί στό πό μεγάλο 'Αρχοντα
τό τέλος του μινουόνε !
'Απ' τό 34 ως τό 44 εζ'ησε
μιλώντας άσθρένια,
σέ Χειμωνάδες 'Εθνικούς,
σέ Καπαχιές, σέ Μπόρες.
Μά καί σέ Τρισκαλόκουρα
σέ 'Όρες 'Αναστάσεως
σέ Λευτεριάς τιε 'Όρες !
'Εσήμανε 'όλοήμερα καί
τό 'Εξήντα Δύο,
εσήμανε 'Ενενηήντα 'Εφτά,
εσήμανε Χρυσά
Δώδεκα Δέκα Τρία.
'Εσήμανε Δέκα 'Όχτώ
εσήμανε τό Είκοσι
καί τό Είκοσι Δύο !
'Εσήμανε Σαράντα
καί τό Σαράντα Τέσσερα...
Καί πάλι θά σημάνη,
μέ διαμνάνενα τή λαλιά
μά μέρα ! Στήν 'Ελευθερία !
3—5—44 ΕΜΜ. ΤΕΡΣΑΚΗΣ

Σ. Σ. Το άνωτέρω ωραιότατον και συγκινητικώτατον ποιήμα ενε-
πνευση και έγραψε κατά τήν ημέραν τής ανατινάξεως του 'Ωρολο-
γιου ό φίλος μας κ. Μανώλης Τερζάκης Γεν. Γραμματεύς του Δήμου.
'Επί τή επαναλειτούργει του 'Ωρολογίου παρακληθείς ό κ. Τερζά-
κης έπέτρεψε την δημοσίευση του ποιήματος αυτού, το όποιο άποτε-
λεί έν τών ωραιότατων ποιημάτων του τών κοσμοτώνων τήν άνέκδοτον
συλλογήν του «Ναυπλίας».

ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΠΑΤΕΡΑ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥ

Τήν παρελθ
εις τήν μεγάλη
'Ακαδημία 'Α
ή Α. Μ. ό Βασι
θύνη θερμήν έι
'Ελληνικήν ψυ
ση εις τήν μεγ
προς άποκατέ
μορσιπλήκτον
'Ο Βασιλεύ
τήν πολιτικήν
κην ήγεσαν τ
γράμμασ το
'Ελλήνων όπε
θυσίας διά νό
συγκρότησις
σις τής συμμ
σορικής.
'Η φωνή τε
ρύσσα τήν
'Αγάπης και
εδρίσκει βαθ
σιν εις τās ψ
της Ναυπλίας
'Ηδη, ως π
ταυρεται, πλ
και επαγγελ
πως άπαντή
της 'Ελλάδε
ξιολόγου.

Η ΤΑΞΙΣ

- ΧΘΕΣ -

Εικόνα 303 - (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 304 - 1870 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

ARGOL. 157

Haug d. Insel Kal. u. Burtsi. Neg. nicht vorhanden ↑

- 3.4 4 - ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ

Εικόνα 305 - Η πύλη της ξηράς (Google Earth)

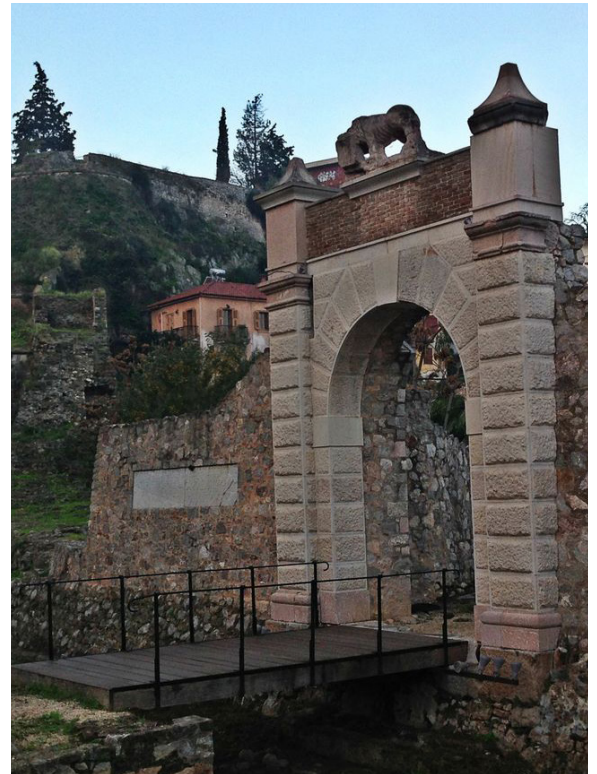
Η πύλη της Ξηράς κατασκευάστηκε το 1687 στην αρχή της Β Ενετοκρατίας και βρισκόταν πάνω στο ανατολικό τείχος της πόλης. Ως κατασκευάσμα των Βενετών είχε επιδιωχθεί να είναι όσο το δυνατόν μνημειώδης κατασκευή και να κοσμεύεται με τον περρωτό λέων του Αγίου Μάρκου σύμβολο της Ενετικής εξουσίας. Στους δύο πυργίσκους εκατέρωθεν του λέοντος υπήρχαν εντοιχισμένες πλάκες με τα οικόσημα των Αυθεντών του Ναυπλίου και της Βενετίας. Γύρω από την πύλη υπήρχε ένας υδάτινος διάυλος στον οποίο κατέφθαναν μικρά πλοία και αποβιβαζόντουσαν για να εισέλθουν στην πόλη. Εκείνη την εποχή υπήρχε μια ανασυρόμενη θύρα η οποία για λόγους ασφαλείας έκλεινε με την δύση του ήλιου. Αργότερα όταν έγιναν κάποιες επιχωματώσεις στην περιοχή η θύρα έπαψε να είναι ανασυρόμενη έχοντας στρατιωτική φρούρηση στην είσοδό της. Η θέση της φαίνεται στον περίφημο πίνακα του Peter von Hess, ο οποίος απεικονίζει την άφιξη του Όθωνα στο Ναύπλιο, η θριαμβευτική πομπή με τον δεκαοκταετή Βασιλέα να οδεύει προς την Πύλη της Ξηράς, η οποία διακρίνεται στο βάθος της εικόνας⁴¹. Η πύλη κατεδαφίστηκε το 1895 και το 1973 έγινε μια προσπάθεια ανακατασκευής της μιμούμενη την αρχική της μορφή και τοποθετώντας την στην αρχική της θέση.

41. "Η ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ." Ματιές στο Ναύπλιο, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : nafplio.wordpress.com/2016/11/18/%CE%B7-%CF%80%CF%85%CE%BB%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BE%CE%B7%CF%81%CE%B1%CF%83/.

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

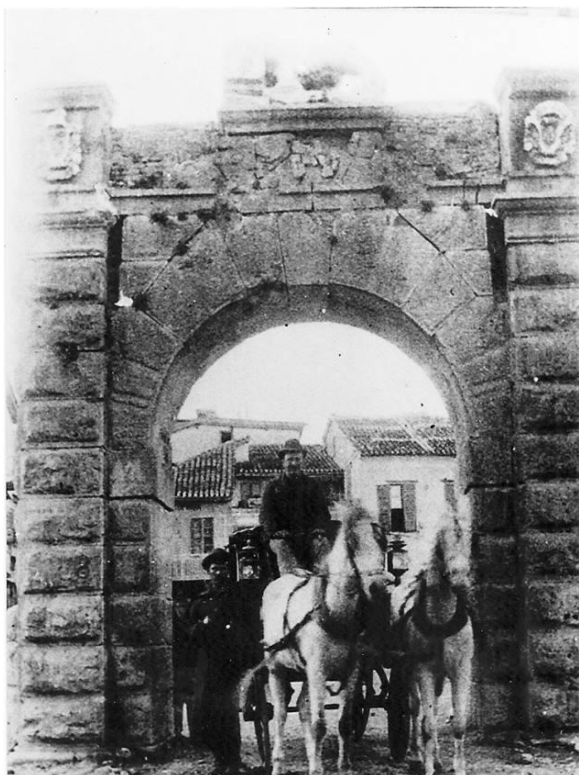
Εικόνα 306

Εικόνα 307

Εικόνα 308 - (www.discovergreece.com/experiences/walking-tour-nafplios-romantic-old-town)

Εικόνα 309 - ([https://nafpliooldphotos.gr/.](https://nafpliooldphotos.gr/))

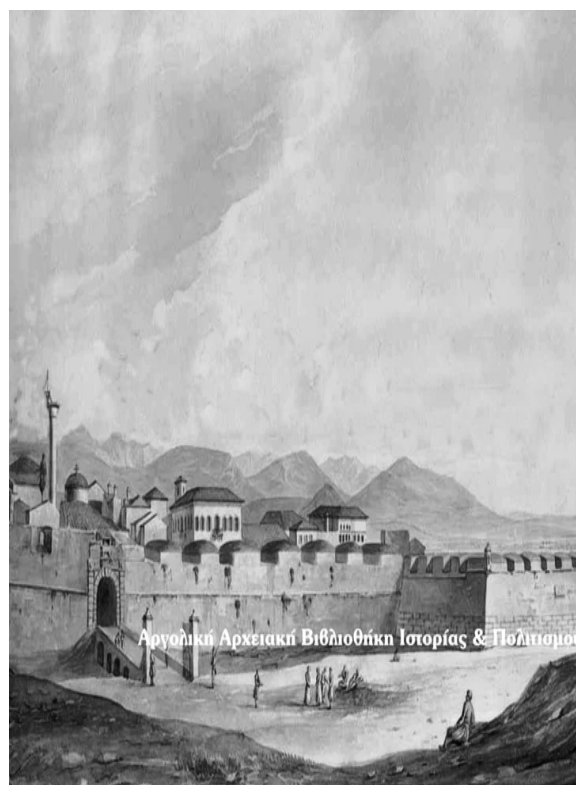

Εικόνα 310 - 1950 ([https://nafpliooldphotos.gr/.](https://nafpliooldphotos.gr/))

Εικόνα 311 - 1835 Peter von Hess, Η Είσοδος του Βασιλιά Οθωνα της Ελλάδος στο Ναύπλιο ([www.cityofnafplio.com/.](http://www.cityofnafplio.com/))

Εικόνα 312 - 1840 ([argolikivivliothiki.gr/.](http://argolikivivliothiki.gr/))

- ΧΘΕΣ -

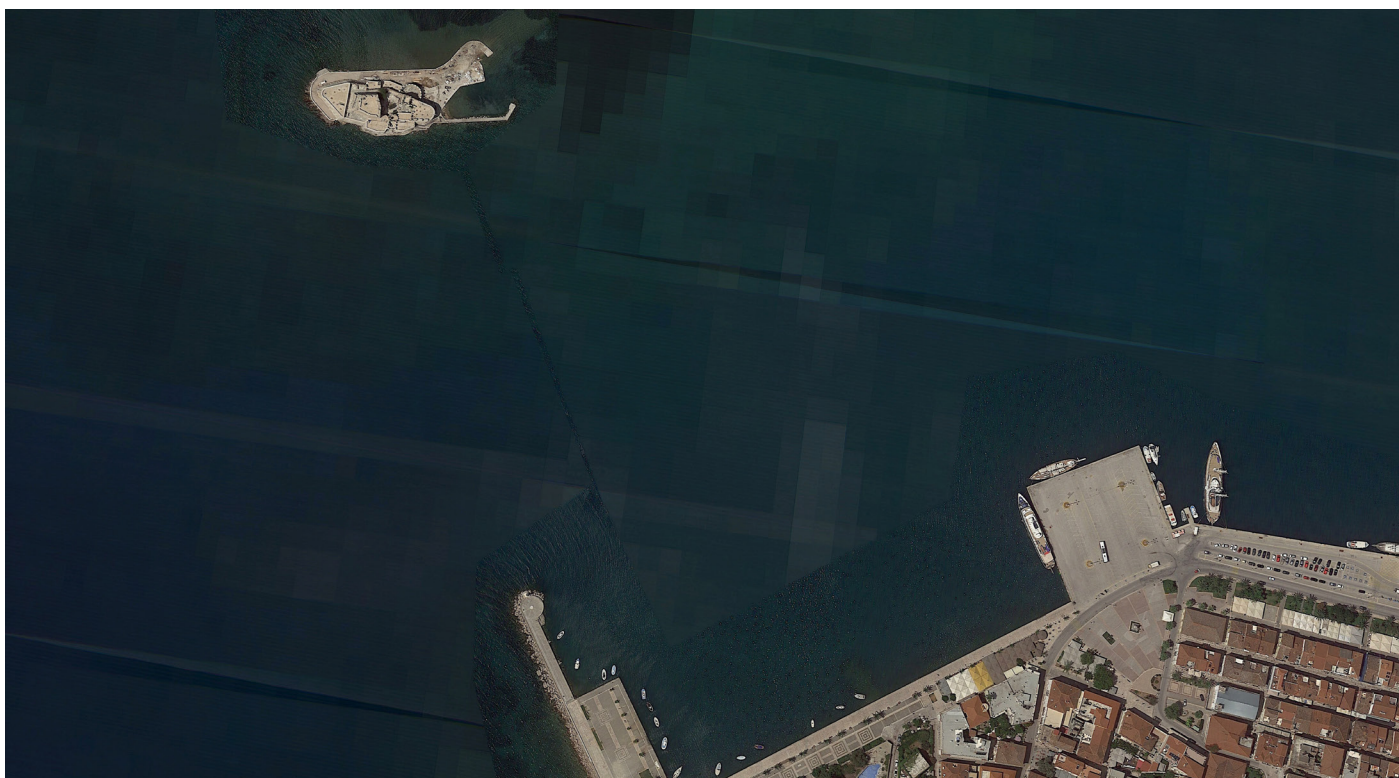

Εικόνα 313 - (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 314 - 1870 (<https://nafpliooldphotos.gr/>)

- 3.4 5 - ΜΠΟΥΡΤΖΙ

Εικόνα 315 - Σημείο 1 (Google earth)

Το Μπούρτζι είναι το θαλάσσιο κάστρο που βρίσκεται στο βραχονήσι του Αγ. Θεοδώρου στο λιμάνι του Ναυπλίου στα 400 μέτρα περίπου από το μόλο. Το σημερινό όνομά του προέρχεται από την Τουρκική γλώσσα και σημαίνει <<νησί φρούριο>>. Το φρούριο κτίζεται το 1470 από τον αρχιτέκτονα Αντονίο Gambello. Η οχύρωση του ακολουθεί τη μορφολογία του εδάφους χρησιμοποιώντας το φυσικό βράχο ως υποδομή για την κατασκευή του. Η σημερινή του μορφή διαμορφώνεται κατά την Β Ενετοκρατία. Το φρούριο αποτελείται από ένα κεντρικό οκταγωνικό πύργο γύρω από τον οποίο είναι τοποθετημένοι χαμηλότεροι ημικυκλικοί πύργοι, μπαταρίες για τα κανόνια ανατολικά και δυτικά προς την πλευρά της θάλασσας αλλά και της ξηράς. Εσωτερικά διαιρείται σε τρεις θολοσκεπείς ορόφους, οι οποίοι μεταξύ τους επικοινωνούσαν με κινητές σκάλες ⁴². Η πρόσβαση στο φρούριο εξασφαλιζόταν από δύο εισόδους, η μια στη βόρεια και η άλλη στη νότια πλευρά του. Μάλιστα στην είσοδο που ήταν στραμμένη προς την πόλη είχε τοποθετηθεί ένας ορμίσκος στο βορειοανατολικό της άκρο για να είναι ασφαλέστερη η πρόσβαση στο κάστρο καθώς απαγορευόταν η προσέγγισή του αν δεν είχε άπνοια. Το κάστρο κατά τη βασιλεία του Γεωργίου Α το 1865, λειτούργησε ως φυλακή, τόπος εξόρισης και εκτελέσεων. Το 1930 ανατέθηκε στον αρχιτέκτονα Scaefffer η μετατροπή του κάστρου σε ξενοδοχείο κάτι το οποίο συνέβαλε στην αλλοίωση της εικόνας του μνημείου. Την επόμενη δεκαετία, κατά τη διάρκεια του πολέμου υπέστη πολλές ζημιές λόγω βομβαρδισμών αλλά επισκευάστηκε και ξαναλειτούργησε ως πολυτελές ξενοδοχείο έως το 1970. Σήμερα το Μπούρτζι μετά από χρόνια συντήρησης είναι πλέον ξανά ανοιχτό στο κοινό και είναι προσβάσιμο από το λιμάνι της πόλης μέσω караβιού.

42. Ndocaj A, Οχυρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005, σελ 43

- ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -

Εικόνα 316 - Το Μπούρτζι, βόρεια όψη (Ναύπλιο: Το φρούριο Μπούρτζι γίνεται ξανά επισκέψιμο μνημείο, LiFO, Wwww.lifo.gr, 2023, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: www.lifo.gr/now/entertainment/nauplio-froyrio-mpoyrtzi-ginetai-xana-episkepsimo-mnimeio).

Εικόνα 317 - Το Μπούρτζι, αεροφωτογραφία (Ναύπλιο: Το φρούριο Μπούρτζι γίνεται ξανά επισκέψιμο μνημείο, LiFO, Wwww.lifo.gr, 2023, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: www.lifo.gr/now/entertainment/nauplio-froyrio-mpoyrtzi-ginetai-xana-episkepsimo-mnimeio).

- ΧΘΕΣ -

Εικόνα 318 - 1892 (Παλαιές Φωτογραφίες του Ναυπλίου – Ναύπλιο, Nafpliooldphotos.gr, 2022, Διαθέσιμο στο ιστότοπο :<https://nafpliooldphotos.gr/>)

Εικόνα 319 - 1822 (Παλαιές Φωτογραφίες του Ναυπλίου – Ναύπλιο, Nafpliooldphotos.gr, 2022, Διαθέσιμο στο ιστότοπο :<https://nafpliooldphotos.gr/>)

- 3.5 -
ΟΡΙΑ

Εικόνα 320 - Διάγραμματική τρισδιάστατη απεικόνιση αναγλύφου

ΟΡΙΑ

Τα όρια μπορούν να θεωρηθούν τα γραμμικά στοιχεία που δεν χρησιμοποιούνται ή δεν εκλαμβάνονται ως μονοπάτια από τον παρατηρητή(...). Τέτοια όρια μπορεί να είναι φράγματα, περισσότερο ή λιγότερο προσβάσιμα, που κλείνουν μια περιοχή από την άλλη, ή μπορεί να είναι χαράξεις, γραμμές κατά μήκος των οποίων δύο περιοχές συνδέονται και ενώνονται μεταξύ τους. Αυτά τα στοιχεία, αν και πιθανώς δεν είναι τόσο κυρίαρχα όσο τα μονοπάτια, είναι για πολλούς ανθρώπους σημαντικά οργανωτικά χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα στο ρόλο της συγκράτησης γενικευμένων περιοχών, όπως στο περίγραμμα μιας πόλης με νερό ή τοίχο. (Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press, 1960, σελ 41)

- ΘΑΛΑΣΣΑ | ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ
- ΛΟΦΟΣ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ |
- ΤΕΙΧΗ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ
- ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ

Εικόνα 321 - Διάγραμμα ορίων

Εικόνα 322 - Το Ναύπλιο (<https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/tourismos/to-nafplio-sto-booking-mia-elliniki-poli-sti-lista-me-tis-10-pio-floxenes-ston-kosmo/>)

Στην Παλιά Πόλη του Ναυπλίου κυριαρχούν δύο φυσικά όρια και αυτά είναι η θάλασσα η οποία ορίζει και την ακτογραμμή της πόλης και ο λόφος της Ακροναυπλίας. Πάνω στο λόφο της Ακροναυπλίας δεσπόζουν τα τείχη της τα οποία οριοθετούν τον κτισμένο ιστό της Παλιάς Πόλης και είναι ορατά σχεδόν από κάθε σημείο της. Ακόμα ένα τεχνητό όριο το οποίο στον άξονά του καθορίζει το διαχωρισμό της Παλιάς από την Νέα πόλη είναι η πύλη της ξηράς η οποία βρίσκεται ανατολικά, στους πρόποδες του λόφου της Ακροναυπλίας. Όρια μπορούν να θεωρηθούν και οι διαδρομές (Οδός Σταϊκοπούλου, Λεωφόρος Αμαλίας, Οδός Μπουμπουλίνας) που διαχωρίζουν τις πολεοδομικές ζώνες της Παλιάς Πόλης και κάθε μια ορίζει με τον τρόπο της την δική της εποχή.

Εικόνα 323 - Διάγραμμα αναγλύφου βόρεια όψη

Εικόνα 324 - Διάγραμμα αναγλύφου ανατολική όψη

- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -

Η μελέτη των πέντε στοιχείων της πόλης μου απέδωσε πάρα πολύ υλικό προς παρατήρηση και μελέτη όσον αφορά δρόμους, πλατείες και περιοχές της Παλιάς Πόλης. Αναλύθηκαν σε βάθος όλα τα στοιχεία μέσα από χάρτες, σκίτσα και φωτογραφικό υλικό από τη σημερινή εποχή και από διαφορετικές χρονικές περιόδους του παρελθόντος. Αυτή η σύγκριση του χθές με το σήμερα με βοήθησε να καταλάβω το αν και πόσο έχει αλλοιωθεί η μορφή και η αντίληψη της Παλιάς Πόλης, ποια στοιχεία έχουν χαθεί εντελώς, ποια έχουν παραμορφωθεί και ποια έχουν διατηρήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την αρχική τους μορφή – τον αρχικό τους χαρακτήρα. Η ζώνη Α, που είναι το παλαιότερο τμήμα των πολεοδομικών ζωνών της Παλιάς Πόλης έχει υποστεί τη μεγαλύτερη αλλοίωση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κτιρίων έχει χάσει εντελώς την αρχική του μορφή αλλά και τη χρήση του, καθώς κάποτε ήταν μια καθαρά οικιστική ζώνη και σήμερα αποτελείται κυρίως από μικρές ξενοδοχειακές μονάδες και ελάχιστους μόνιμους κατοίκους, γεγονός που έχει κάνει την περιοχή να χάσει το χαρακτήρα της γειτονιάς. Ακόμη οποιοσδήποτε χώρος εκτόνωσης υπήρχε σε παλαιότερη εποχή έχει άτυπα καταργηθεί και έχει μετατραπεί σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων. Οι δρόμοι, οι δρομόσκαλες και τα τείχη της Ακροναυπλίας που βρίσκονται στην περιοχή δεν έχουν υποστεί μεγάλες αλλοιώσεις κάτι το οποίο βοηθά στην βιωματική αντίληψη της περιοχής. Στην ενδιάμεση ζώνη Β, βρίσκονται τα περισσότερα κτίρια αναφοράς της πόλης (εικ60), οι σημαντικότεροι κοινόχρηστοι χώροι και οι μεγαλύτεροι πεζόδρομοι. Τα περισσότερα κτίρια έχουν ανακαινιστεί διατηρώντας τα βασικά χαρακτηριστικά τους ωστόσο έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές στις χρήσεις τους οι οποίες επηρεάζουν καταλυτικά τον τρόπο με τον οποίο ο περιπατητής βιώνει την πόλη. Τα κτίρια έχουν επικαλυφθεί από τον τουρισμό και λειτουργούν ως έρμαιά του, έχοντας χάσει την ταυτότητα και τον ρόλο τους μέσα στον αστικό ιστό της πόλης. Στη ζώνη Γ όπου είναι και η νεότερη πολεοδομική προσθήκη, τα κτίρια έχουν πλέον μια ομοιόμορφη πρώιμη μορφή με αρκετά νεοκλασικά στοιχεία, η οποία δεν φαίνεται να έχει αλλοιώσει σε μεγάλο βαθμό την αρχική τους εικόνα. Παρόλα αυτά με την επέκταση του λιμανιού και τον τουριστικό χαρακτήρα που έχει υιοθετήσει η παραλιακή οδός Μπουμπουλίνας έχει χαθεί η οπτική επαφή του πεζού με τα κτίρια και έχει αλλοιωθεί η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του δρόμου. Το ίδιο συμβαίνει και στα περισσότερα στενάκια της συγκεκριμένης ζώνης, λόγω των καταστημάτων εμπορίου και εστίασης έχοντας ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του βιώματος εδάφους.

ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

Κανείς αν θέλει να μιλήσει για το χρόνο και την αντίληψη στο Ναύπλιο είναι πολλά τα στοιχεία που πρέπει να λάβει υπόψιν. Αυτά είναι ιστορικά στοιχεία, στοιχεία παραδόσεων - κοινωνικών πρακτικών αλλά και εικόνων που έχουν χαθεί στο χρόνο. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των μελετών, τη συσχέτιση των πληροφοριών και την παράθεση του πρωτόλειου υλικού μέσα από φωτογραφίες, χάρτες και σκίτσα, μπορεί εύκολα κάποιος να αναγνωρίσει ποιο είναι το ξένο σώμα ανάμεσα στις παράλληλες πόλεις, ανάμεσα δηλαδή στην πόλη του σήμερα και στην πόλη του χθες. Ο τουρισμός είναι αυτό το ξένο σώμα το οποίο αντί να ενταχθεί αρμονικά στο τρόπο λειτουργίας της πόλης, καθώς είναι ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά οφέλη της, λειτουργεί σήμερα σαν το μεγαλύτερο εχθρό της. Η Παλιά Πόλη χάνοντας το μόνιμο πληθυσμό της, χάνει αμέσως και το χαρακτήρα της γειτονιάς, αφήνοντας γύρω της κτίρια να στέκονται σαν άδεια κελύφη όπου γύρω τους κινούνται οι επισκέπτες χωρίς να αντιλαμβάνονται τον χώρο, τον πολιτισμό ή την ιστορία της πόλης. Η πόλη σήμερα είναι κοντά στο να αποτελεί ένα άθροισμα από χώρους αναψυχής, τουρισμού και μαζικής εστίασης με την ιστορία να καταναλώνεται μέσω της εικόνας των ιστορικών κτιρίων και συνόλων τα οποία βρίσκονται μέσα σε ένα "άδειο" αστικό περιβάλλον το οποίο όχι μόνο δεν τα αναδεικνύει αλλά τα επισκιάζει. Οι παραπάνω λόγοι κρίνουν απαραίτητη την αναθεώρηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί σήμερα το ιστορικό κέντρο της πόλης του Ναυπλίου, δημιουργώντας ερωτήματα για το πώς μπορεί η πολιτιστική κληρονομιά, η ιστορία, οι παραδόσεις και ο χαρακτήρας της πόλης να αναδυθούν ξανά πριν χαθούν τελείως κάτω από τη σκιά του τουρισμού.

- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ -

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αντωνακάτου Ντ, Ναύπλιον, εκδ Ντιάννας Αντωνακάτου, Αθήνα, 1971
2. Αντωνιάδης Χ, Αλλαγή χρήσεων στο Ιστορικό Κέντρο του Ναυπλίου, Εφημερίδα Ειδήσεις, 2004
3. Βουγιούκα Μ – Χρονοπούλου Ν, Οδωνυμικά Ναυπλίου, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο , 1991,
4. Δεκαβάλλας Κ, Περπατώντας στην πόλη - η αρχιτεκτονική του χώρου των πεζών, εκδ Μέλισσα, 2015
5. Δερζέκος Δ, Πολεοδομική μελέτη του ιστορικού κέντρου Ναυπλίου : παρεμβάσεις και προοπτικές, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2005
6. Δημόπουλος Σπ. Θ, Ιστορία του Ναυπλίου τόμος Α, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2010
7. Δημόπουλος Σπ. Θ, Ιστορία του Ναυπλίου τόμος Β, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2010
8. Ζήβας Δ, Μαϊστρου Ε, Καρδαμήτση-Αδάμη Μ, Γραφάκου Μ.,Ναύπλιο, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας της παλιάς πόλης, Αθήνα, 1994
9. Ζωδίου Ε, Καρβουνιάρη Κ, Το Ναύπλιο στα χρόνια του Καποδίστρια, Ερευνητική εργασία, ΑΠΘ Πολυτεχνική σχολή τμήμα αρχιτεκτόνων μηχανικών
10. Καρούζου Χρ. Σ, Το Ναύπλιο, εκδ Εμπορική τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα, 1929

11. Κλεισιούνης Α, Ναύπλιο φωτογραφικό οδοιπορικό, εκδ του περιοδικου Απόπειρα λόγου και τέχνης, 1990
12. Κούρια Α, Το Ναύπλιο των περιηγητών, εκδ Εμπορικής τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 2007
13. Κυριακίδης Κ, Μαλικούτη Στ, Ναύπλιο, Αναγνώριση και Ανάλυση Ιστορικού Κέντρου, Δημοσιεύσεις σπουδαστικών εργασιών, ΕΜΠ, Αθήνα, 1984
14. Κώστα Δ. Σεραφείμ, Λαογραφικά της Αργολίδος, εκδ ιδιωτική, Αθήνα 1981
15. Κωστούρος Θ, Αναπλιώτικα και άλλα διηγήματα, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, Ναύπλιο, 1986
16. Κωστούρος Θ, Σταμάτης Βούλγαρης : ο πολεοδόμος τ' Αναπλιού, Δελτία ιστορικών μελετών, τ.88
17. Λαμπруνίδης Μ, Η Ναυπλία : Από των αρχαιότατων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς, εκδ Δ', Ναύπλιο 2001
18. Λαμπруνίδης Μ, Η Ναυπλία, εκδ Προοδευτικού Συλλόγου Ναυπλίου 'Ο Παλαμήδης', 2001
19. Λιαλιάτσης Π, Ναύπλιον, εκδ Προοδευτικού Συλλόγου Ναυπλίου 'Ο Παλαμήδης', 1972
20. Μαΐστρου Ε, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα προστασίας της παλιάς πόλης του Ναυπλίου, 1993, Αθήνα

21. Πύρρου Δ, Αργολικά, εκδ Καμπανάς Ηλίας, Άργος 1981
22. Ρουβαλης Γ, Ναύπλιον Σπηλιάδου 1 Αφήγημα, εκδ Ναύδετο, Ναύπλιο, 2008
23. Συγκολλιτου Έφη, Περιβαλλοντική ψυχολογία, εκδ Ελληνικά γράμματα, 2009
24. Συλλογικό έργο , Ναυπλιακά Ανάλεκτα IV, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2000
25. Συλλογικό έργο , Ναυπλιακά Ανάλεκτα VIII, εκδ Δήμου Ναυπλιέων, 2012
26. Συλλογικό έργο , Μνήμη και εμπειρία του χώρου, εκδ Αλεξάνδρεια , 2006
27. Συλλογικό έργο, Η μνήμη αφηγείται την πόλη, προφορική ιστορία και μνήμη του αστικού χώρου, εκδ ΠΛΕΘΡΟΝ, 2016
28. Φακούρα Α, Από την Οθωμανική στην Νεοελληνική πόλη, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, Αθήνα, 2006

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Lynch K, The image of the city, εκδ The Mit Press, 1960
2. Ndocaj A, Οχρωματική αρχιτεκτονική στην πόλη του Ναυπλίου, 2005
3. Rossi A, Η αρχιτεκτονική της πόλης, μετ Πετρίδου Βασιλική, εκδ UNIVERSITY STUDIO-PRESS, 1991
4. Stevenson D, Πόλεις και αστικοί πολιτισμοί, μετ Πενταζου Ιουλία, εκδ Κριτική, 2007

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Nafplio virtual tour, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.nafplio-tour.gr/>
2. Αλλαγές χρήσης - αλλαγή χαρακτήρα του ιστορικού κέντρου της πόλης - 2ο Γυμνάσιο Ναυπλίου - Πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας ΙΜΕ, Local.e-History.gr, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : local.e-history.gr/pages/viewpage.action?pageId=8487211
3. Αργολική αρχαική βιβλιοθήκη ιστορίας και πολιτισμού, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : argolikivivliothiki.gr/.
4. Διαδρομές στην ιστορία και τον πολιτισμό της πόλης του Ναυπλίου χθες και σήμερα, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://www.cityofnafplio.com/>
5. Η πύλη της ξηράς, Ματιές στο Ναύπλιο, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : nafplio.wordpress.com/2016/11/18/%CE%B7-%CF%80%CF%85%CE%BB%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BE%CE%B7%CF%81%CE%B1%CF%83/.
6. Δωροβίνης Β, Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή περίοδο (1828-33), Αργολική αρχαική βιβλιοθήκη ιστορίας και πολιτισμού, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://argolikivivliothiki.gr/2011/11/24/%CE%BF-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BD%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CF%80/>
7. Παπαθανασίου Μ, Ακροναυπλία, Καστρολόγος, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=akronafplia
8. Πλατεία Φιλελλήνων, Nafplio.gr, 2023, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : nafplio.gr/archaiologikoixoroiseimiamenu/69-2011-03-20-10-47-23.html.

9. Το Ρολόι. Discover Nafplio, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : discovernafplio.gr/el/articles/axiotheata/roloi

10. Χρώμα σε παλιές φωτογραφίες του Ναυπλίου, Ματιές στο Ναύπλιο, 2017, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : nafplio.wordpress.com/2017/11/15/%CF%87%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CE%B5-%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%82-%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86-%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B-D%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%BB/.

11. Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή περίοδο (1828-33), Αργολική αρχαική βιβλιοθήκη ιστορίας και πολιτισμού, Διαθέσιμο στον ιστότοπο : <https://argolikivivliothiki.gr/2011/11/24/%CE%BF-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BD%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CF%80/>

12. Παλαιές Φωτογραφίες του Ναυπλίου – Ναύπλιο, Nafpliooldphotos.gr, 2022, Διαθέσιμο στο ιστότοπο : <https://nafpliooldphotos.gr/>